

2.8° 214 76/7 2002

ČASOPIS

TOWARSTWA

MAĆICY SERBSKEJE

1853 — 1854.

Redaktor

Jakub Buk.

2.8° 214

VI. a VII. Lětnik. — Zešiwk I.

W Budyšinje.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS

TOWARSTWA

MAĆICY SERBSKEJE

1853 — 1854.

Redaktor

Jakub Buk.

VI. a VII. LĚTNIK.

W B u d y š i n j e.

Z nakladom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
T O W A R Š T W A
MAČICY SERBSKEJE.

P R Ě N I Z E Š I W K.

1853 – 1854.

**Pěsnjeńske prawidła
a někotre pěsnje**

wot

Dr. Pfula.

Spisacel so nadźija, zo přez scěhowace wobswětlenja a krótkje prawidła žanu basnjeńsku žilku njepodwjaza, a zo wjele skerje přez poskićenje poľnišeho dohlada do pěsnjowskeho twarja někotrehožkuliž, kiž powoťanje k basnjenju we sebi čuje, k wustupjenju z plodami naduchanosće nawabi. Stóž pak chce so wobšěrnjšemu pěsnjenju podać, tón wopomú zdobom, zo dyrbyja basnjeńerjo być rodženi.

*

A.

Štučkoměra.

1. K basnjenju we wužšim zmysle abo k pěsnjenju naložeja so štučki. Štučka (abo strofa) wobsteji, kaž wědomo, z rynčkow, rynček ze stopow (Füsse) a stopa najbóle z dweju sylbow, jeneje dóľheje a jeneje krótkej (n. př. dobre: - o) abo nawopak (o -); w žiwjšich štučkach móžetej tu dóľhu tež dvě krótkej scěhować (n. př. znajemy: - o o).

2. a) Znamjo dóľheje sylby je: -; znamjo krótkej: o. Dóľha je ta sylba, na kotrejž zynk (akcent) leži; krótkka je ta, kiž podla njeje stejí (n. př.

dawno: - o). — b) Třisylbne slova so wot serbskeho ludu we wšědnej ryči tak wurjekuja, zo přenju dóľhu dvě krótkej sěčhujetej (n. př. žiwjenje: - o o); w štučkach pak na třecu sylbu husto pódlanski nazynk pada, kotryž ju dóľhu čini (n. př. žiwjenje: - o -; někotři to prajachu: - o - o - o -). — c) Třeća sylba štyrisylbnych słow ma w ryči a w módernej štučcy předso pódlanski zynk a je potajkim dóľha, kaž jeje potomnica krótká (n. př. předawachu, zaběhnyšće: - o - o). — d) Pjata a šesta sylba w slowje stej zaso dóľha (z pódlanskim zynkom) a krótká (n. př. zawuhladachmy: - o - o -; wuzeskakowachu: - o - o - o). — e) Ma-li jenosylbne slovo někotre sobuzynki po samozynku, dha dawa čezku sylbu a je dóľhe (n. př. porst, storč, wrěšć: -); hewak je wobojake (n. př. a, dži, nas, kaž: - abo o), štož so takhlej woznamjenja: ♪.

Přispomnjeće. Tajkich dóľhotow w samozynkach, kajkež čěska ryč podawa, my Serbjo nimamy.

3. Te stopy, kiž so w módernych štučkach naložuja, su a rěkaju:

- o : trochäus,
- o - : iambus,
- - : spondeus,
- o o : daktylus.

4. a) Trochäiska štučkoměra je serbskej ryči najpřisprawniša, dokelž pola nas zynk slova na přenej sylbje leži. b) Z teje sameje přičiny su třisylbne slova we wšědnej ryči daktyliske. c) Čiste spondee widžimy jenož w zestajankach (n. př. rozstorč). d) Jambow w serbskim žanych woprawdžitych nimamy, a teho dla so jambiske štučki rad z jenosylbnym slowom započínaju (n. př. Njeh [o])

bohu džakuje So [o] wutroba wšěch ludži). — e) Hinaša družina (sórta) jambow nastawa přez to, zo so přenja sylba dvě- abo trisylbneho atd. słowa za krótku staja, štož n. př. w našich „spěwarskich“ husto widzimy. — f) Kak swobodnje je sebi lud jambow nadzělał, pokazuje nam n. př. ta pěsnička:

„Nětkhlej (o -) mi powjez, holečo,
Što je mi w zymje zelene,
Tak młódne zelene.“

„Jědla (o -) tam steji na hórcey,
Ta je mi w zymje zelena,
Tak młódna zelena.“

„Nětkhlej mi powjez, holečo,
Što je mi w léce bjez kwěća,
Bjez kwěća běleho.“

„Paproc (o -) tam steji pod hórku,
Tón je mi w léce bjez kwěća,
Bjez kwěća běleho.“

„Nětkhlej mi powjez, holečo,
Što je mi dróžše slěbora (- o -),
Slěbora (o - o) čisteho.“

„Twoja (o -) ta česć, mój ručan wěnc,
Tej stej mi dróžšej slěbora,
Slěbora čisteho.“

„Nětkhlej mi powjez, holečo,
Što je mi lóžše pjerička (- o -),
Pjerička (o - o) husacoh’.“

„Naju (o -) hromadupřindženje (o - o - o -),
To je mi lóžše pjerička,
Pjerička husacoh’.“

„Nětkhlej mi powjez, holečo,
Sto je mi éžše kamjenja (- o -),
Kamjenja (o - o) mlynskeho.“

„Naju to róznožčćenje,
To je mi éžše kamjenja,
Kamjenja mlynskeho.“ —

5. Štyrisylbne serbske słowo poskičuje dwaj trochäaj (n. př. rozlamali: - o | - o), pječ-sylbne póltřeca trochäa (n. př. rozlamowachu: - o | - o | -) atd.

6. Štučka wobsteji z wjetša ze štyri, šěsć, wosom abo wjacy rynčkow; rynček ma najbóle štyri, šěsć abo tež wjacy stopow.

7. a) Štyrirynčkata štyristopna štučka ma n. př. tuhlej měru:

- o | - o | - o | - o
- o | - o | - o | -
- o | - o | - o | - o
- o | - o | - o | -.

b) Tudy w druhim a štwórtym rynčku jenož položca štwórteje stopy steji. Na nju muski nazynk (Reim) pada (přirun. delk. B. 3.). Tajka položca na kóncu dweju rynčkow pak hodži so přeměšćeć a móže runje tak derje w přěnim a třecim abo w přěnim a štwórtym atd. rynčku stać, přez což tajke měry nastawaju:

1. - o | - o | - o | -
2. - o | - o | - o | - o
3. - o | - o | - o | -
4. - o | - o | - o | - o,

abo:

1. - o | - o | - o | -
2. - o | - o | - o | - o
3. - o | - o | - o | - o
4. - o | - o | - o | -,

abo:

1. - o | - o | - o | - o
2. - o | - o | - o | -
3. - o | - o | - o | -
4. - o | - o | - o | - o,

abo:

1. - o | - o | - o | -
2. - o | - o | - o | -
3. - o | - o | - o | - o
4. - o | - o | - o | - o,

abo:

1. - o | - o | - o | - o
2. - o | - o | - o | - o
3. - o | - o | - o | -
4. - o | - o | - o | -.

c) Každé ryňčce, kiž su zady pólstopne, muscy nazynkuja, tak tym, kiž su na kóncu pólnosylbne, žónski nazynk (přir. B. 16.) slůša. — d) Nazynkowace ryňčce pak su n. př. w našej horječnej přenjej měrje tak jedyn do druhého zaplěceny:

1. - o | - o | - o | - o
 2. - o | - o | - o | - o
 3. - o | - o | - o | - o
 4. - o | - o | - o | - o
-

e) Su tež pěnje, kiž maju pak lute muske, pak lute žónske nazynki, kotrež abo 1. a 3., 2. a 4., abo 1. a 2., 3. a 4. ryňčce zjednočeju.

8. Šěsć- a wósomryněkata štučka je n. př. tahlej:

a)

1.	-	o		-	o		-	o		-	o
2.	-	o		-	o		-	o		-	
3.	-	o		-	o		-	o		-	o
4.	-	o		-	o		-	o		-	
5.	-	o		-	o		-	o		-	o
6.	-	o		-	o		-	o		-	o;

b) wósomryněkata n. př.

1.	-	o		-	o		-	o		-	o
2.	-	o		-	o		-	o		-	o
3.	-	o		-	o		-	o		-	
4.	-	o		-	o		-	o		-	
5.	-	o		-	o		-	o		-	o
6.	-	o		-	o		-	o		-	
7.	-	o		-	o		-	o		-	o
8.	-	o		-	o		-	o		-	

Tudy pod a) nazynkuja přěni a třěci ryněk zónscy, 2. a 4. muscy, 5. a 6. žónscy; pod b) maju nazynk 1. a 2. žónski, 3. a 4. muski, 5. a 7. žónski, 6. a 8. muski.

9. Chce-li pěsnjer nakónčne pólstopy a nazynki přepoložic, trjeba jenož na to hladać, zo so ryněki spodobnje jedyn do druhého zapletu.

10. Šěsć- a wósomstopny ryněk nastawa přez předstajenje dweju abo štyri sylbow. Šěsć- abo wósomryněkata štučka pak móže nazynki po přikładze štyristopneje šěsć- abo wósomryněkački překladować.

11. Štyristopna jambiska měra je n. př. tahlej:

1. 0 - | 0 - | 0 - | 0 -
2. 0 - | 0 - | 0 - | 0
3. 0 - | 0 - | 0 - | 0 -
4. 0 - | 0 - | 0 - | 0.

Tudy matej 1. a 3. muski nazynk, 2. a 4. žónski.

12. Daktyliska štučka móže tajku měru měc:

1. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0
2. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | -
3. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0
4. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | -.

Poslednja stopa daktyliskeje štučki dyrbi trochäus abo položca trochäa byc. W tutym přikładze nazynkuj 1. a 3., 2. a 4.

13. Jambiske a daktyliske štučki móža so prez předstajenje sylbow podlejšic a swoje nazynki do druhich rynecow přepoložic, kaž trochäiske; n. př.

a)

1. 0 - | 0 - | 0 - | 0 - | 0
2. 0 - | 0 - | 0 - | 0 -
3. 0 - | 0 - | 0 - | 0 - | 0
4. 0 - | 0 - | 0 - | 0 - ;

b)

1. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | -
2. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | -
3. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0
4. - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0 0 | - 0.

Tudy pod a) 1. a 3., 2. a 4. nazynkuj; teho runja pod b) 1. a 2., 3. a 4.

14. Wušiknemu pěsnjerjej je dowolene, wěste rynecki we wšitkich štučkach cyleje basnje přikrótscec, n. př. wo jenu stopu, štož snadź tajku měru dawa:

1. - o | - o | - o | - o

2. - o | - o | - o | -

3. - o | - o | - o

4. - o | - o | - o | -.

Tudy pak 1. a 3. tak derje nazynkujetěj, kaž hor-
kach 7. a.

15. Spodoba-li so basnjerzej, pječryněkatu
štučku wutworić, dyrbja, jeli zo so nazynki naložuja,
tri štučki jenak nazynkować. To samo wo sy-
domryněkařcy atd. plaći.

16. a) Druhdy daktyliske štučki w tej samej
basni z trochäiskimi abo lěpje ze spondeiskimi
wotměnjeja, a na wopak, štož je dobra měra, hdyž
ju woprijeće basnje abo hróněka žada. Tajke pře-
měnjenje so tež druhdy w jenotliwych (einzelnem)
stopach stawa. — b) W tej samej štučcy abo w tej
samej pěśni trochäiske abo daktyliske ryněki abo
štučki z jambiskimi zjednoćeć, n. př.

1. 3. - o | - o | - o | -

2. 4. o - | o - | o - | o,

tajki překhód budže jeno porědko a jeno pola wubjer-
neho pěsnjerja dobry.

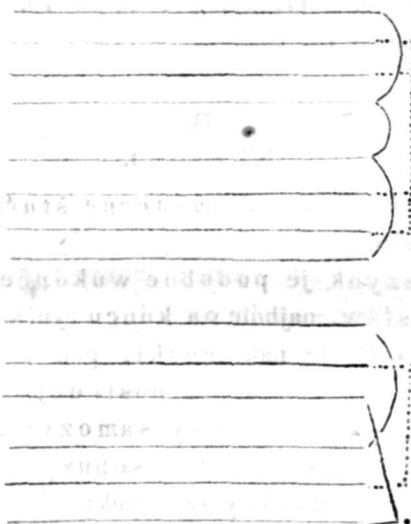
17. Njeporjadne měrupřeměnenje, — n. př.
tak, zo tón abo tamny trochäiski ryněk jambojtu před-
ražku (o) abo jambiski ryněk druhdy na započatku
dwě krótkej sylbje (o o - za o -) dostawa, atd., —
dobrym pěsnjam přibódně njeje.

18. a) Znječki abo sonetty wobsteja ze štyr-
naće pólšestastopnych jambiskich ryněkow:

1. — 14. o - | o - | o - | o - | o - | o,

kotrež do štyri hromadkow rozpaduja, wot ko-
trychž je přenja z druhej a třeća ze štwórtej

přez znapřečne nazynki zwjazana, při čimž (z wjetša!) 1., 4., 5., 8. rynčk, 2., 3., 6., 7., dale 9. a 12., potom 10. a 13., kaž 11. a 14. nazynkuja. Rynčki su potajkim tak jedyn do druhého zaplečene:

b) Druhdy su tuhlej trochäisku měru naloželi:

1.	-	o		-	o		-	o		-	o		-	o
2.				-	o		-	o		-	o		-	o
3.				-	o		-	o		-	o		-	o
4.				-	o		-	o		-	o		-	o
5.	-	o		-	o		-	o		-	o		-	o
6.				-	o		-	o		-	o		-	o
7.				-	o		-	o		-	o		-	o
8.				-	o		-	o		-	o		-	o
9.	-	o		-	o		-	o		-	o		-	o
10.				-	o		-	o		-	o		-	o
11.				-	o		-	o		-	o		-	o

12. - o | - o | - o | - o | - o

13. - o | - o | - o | - o | -

14. - o | - o | - o | - o | - o,

při čimž nazynkuja 1., 4., 5., 8. žónscy, 2., 3., 6., 7. muscy, dale 9. a 11. žónscy, na to 10. a 13. muscy a kónčnje 12. a 14. žónscy.

B.

Nazynki.

1. Wyše měry maju móderne štučki z wjetša tež nazynki.

2. Nazynk je podobne wukónčenje dweju abo wjacy słów, najbóle na kóncu rynčkow nałożane.

3. Nazynk je pak muski, pak žónski. Muskaj nazynkaj, z wjetša poslednju sylbu słowa nastupajo, mataj tón samy samozynk a počěžnje (bezüglich) po nim jenajke sobuzynki, ale před samozynkom rozdžělny sobuzynk; n. př. daj (**d-aj**) — staj (**st-aj**); ée (**é-e**) — dže (**dž-e**); Seil.: „rubjeńc, nitka začpjena, moje stawy wodzewa“; „měniš, holčo z nukniey, zo so rudžu bjezdomny?“ „moju česć haj kejžoram hišće džensa njeprédam.“

4. Nazynkaj dyrbitaj pak wobaj twjerdaj, pak wobaj mjehkaj być; n. př. był — chcyl (twjerd.); měl — kěł (mjehk.); wjesele — klinčeše. Štóž ma serbske wucho, hnydom slyši, zo n. př. „wjesele nalěće“ žadyn nazynk njeje, dokelž je přenje **e** twjerde a druhe **e** (**je**) mjehke; teho runja: něšto žalostne (**e!**), hdyž so swariće (**je!**).

Přispomnjeće. Přeciwo temu prawidlej je so we wšěkich stašich pěsnjach zastorkowato.

5. Podobne pady wěcownikow (wosebje w rozdžělnych skłonjowanjach), přidawniki, słowjesne

twórby atd. dawaju dobre a mŕcne nazynki; n. př. „Zbĕhŕn so k njebju, wutroba, Tam maš twojoh' zbŕžnika“; na rolu (-o-) — z lubosĕu; wutroba — radostna; myslĕka zejhrawa; kejžoram njeřredam; wjesele kĕĕješe; nimale woteŕdže; tam na cyrkwi — so ĕĕrwjeni.

6. a) Tŕn samy sklonjowaŕnski pad a b) hoĕe wukŕnĕnja pŕidawnikow a podžĕlnikow su špatniše nazynki; n. př. a) wutroba — myslĕka; b) bolozny — zabity — wjesely; pŕjedy zacpjena — nĕtko wjesela.

7. Wukŕnĕnja z teho sameho ĕasowanja su mĕnje mŕcne nazynki, haĕ rozdžĕlne slo-wjesne twŕrby; n. př. narosĕe — woteŕdže (wo-boje po ĕasowanju **I. A.**); ĕĕpje: slyšeše — woteŕdže — je; wohladaĕ — spytowaĕ.

8. Pŕi nazynkach ma so na dobre wurjekowanje kedžbowaĕ, zo by niĕtŕo dialektne twŕrby njenazykowaĕ; wopak n. př. je: nadobnje (wokoĕo Budyšina: nadobni) — zaklinĕi; kwĕtk so w zahrodže (wok. Bud.: zahrodzi) lubje ĕĕrwjeni; wŕn mi z lubosĕe (wok. Lubija: lubosĕi) tohlej wozjewi.

9. Dokelž Serbjo „b“ a „p“, „d“ a „t“ teŕ na kŕncu slov z wjetša derje rozdžĕleju, dha n. př. „žĕb“ a „snŕp“, „mĕd“ a „swĕt“ dobre nazynki njejsu.

10. Na wukhŕd wjacysylbneho slowa mŕže teŕ jenosylbne nazynkowaĕ; n. př. hdyŕ widžu ĕe, mam wjesele; slyšeše — mje — je.

11. Muske nazynki su druhy tŕisylbne, a to tak, zo wšitke tŕi sylby nazynkuja; n. př. ĕuŕzica (-o-) — muŕzica; mojeho — twojeho; zrađuje — spadaĕje.

12. a) Druha rodžina muskich nazynkow, wosebje wot ĕĕchow naĕložana, je ta, zo so nazynk we

woběmaj słowomaj z předposlednjeje sylbu započina; n. př. čerwjeni (- o -) — zeleni; zybolic — pu-
zolic — miholic; přiroda — zahroda; wutroba — zrudoba —
spodoba. — b) Tajke nazynki widžimy tu a tam tež
w našich „spěwařskich“; n. př. słódkosće — smilnosće,
č. 225, 3; wěčnemu — lubemu, 115, 1; zrudoba — wu-
troba, 91, 1. — c) Tudy móže mjehki samozynk před-
poslednjeje sylby z twjerdym nazynkować; n. př.
tam k wječoru — po jězoru; lubować — wojować.

13. Hdyž muske nazynki (přirun. 3., 11., 12.) a) w
korjenju leža, su móćniše, hač hdyž β) přez fór-
maciu nastawaja; n. př. a) tam — wam; čerwjeny —
zeleny; b) Hilžička — holička; lubosće — radosće; do-
breho, twjerdého, wulkeho, droheho; lubować, spy-
tować; skakota, wrjeskota, hrjehota.

14. Z póldrasylnym nazynkom móže tež jeno-
sylbne słowo nazynkować, kotrež ma hinaši započny
sobuzynk; n. př. měšačk mi — zybolic; tyje ci — k
radosci.

15. Jenosylbne słowo husto z druhim jeno-
sylbnym nazynkuje; n. př. mam — tam; naš — waš;
mój — swój.

16. Žónski nazynk je dwěsylbny. Tudy so
muskemu nazynkej sylba přidawa, kiž je we
woběmaj nazynkomaj jenaka; n. př. duša — sluša
(d-uša — sť-uša); naše — waše; lubowana — khmana;
dajće — stajće; Khryšće — styšće.

17. W žónskich nazynkach móže z přenim
twjerdym přeni mjehki samozynk nazynkować;
n. př. nana (a twjerd.!) — žana (a mjehk.); lubo-
wana — rjana; krasny — jasny; sprawny —
slawny.

18. Žónski nazynk móže tež z jenosylbnych słowow wobstejeć; n. př. stajće — dajće; staja — dha ja; na nas (- o) — za nas. — Sem slúšeju tež zestajanki, kaž „dobyć — pobyć“.

19. Žónske nazynki, kiž α) přez wukónčnja nastawaju, su mjenje móčne, hač te, kiž β) w korjenjach leža; n. př. α) holičička — wjeselička; wjeselosće — radoznosće; pukotanje — začuwanje; blyskotaty — dobywaty; zalubowac — postrowjowac; β) woda — płoda; duša — slúša; prawa — stawa; naše — waše; čěla — džěla; chcyli — byli; lubowaše — spodobahaše — skakotaše — zdaše (přirun. hork. 7.).

20. „Krótki — slótki“ a podobne słowa, w kotrychž so cuni sobuzynk při wuprajenju wot wótreho njerodzěla, móža so nazynkowac. Mjenje pak so spodoba, hdyž so **l** a **w** zastupujetej; n. př. spěwac — džělac.

21. W město zanjechaneho žónskeho nazynka stajaju so druhy (a kaž so rozymi, we wšitkich štučkach teje sameje basnje) njenazynkowane słowa; muski nazynk pak so jara porědko zakomdži: khiba zo je pěseń jenož měrjena a do cyła njenazynkowana.

22. Počeźnje wobojakeho nazynka kónčnje hišće to podótknjemy, zo je pěseń čím móčniša a dospołniša, čím wjacy nazynkow w korjenjach a čím mjenje jich we wukónčenjach leži.

23. Njedokonjane nazynki — kaž: był — kčěl; chcyli — měli; zložić — khodzić; lubši — slóđši atd. — do lěpšich pěsni njeslúšeju.

C.

Zastárska štučkoměra.

1. a) Zastárscy (lačánscy a hrescy) basnjerjo su svoje štučki jenož měřili, nic pak nazynkowali. b) Štučka w zastárskim zmysle z jeneho rynčka wobsteji (runjež so we wěstych basnjach wjacy rynčkow zjednoća). c) My tudy jenož na dvě jednorej štučcy spominamy: na hexameter a na pentameter.

2. a) Hexameter ma šěsć stopow:

- o o | - o o | - o o | - o o | - o o | - u

b) W město daktylow móža tež spondee stać, jeno zo so w pjatej stopje daktylus zakhowa. —

c) Poslednja stopa móže tak derje spondeiska (--) kaž trochäiska (- o) być. — d) Najdušniši hexameter je tón, w kotrymž daktyle a spondee wotměnjeja.

Na přikład:

- - - o o - - - o o - o
Hdyž, lubčička, će mam, bělej ručičcy či košu.

Přispomnje će. Je-li w zastárskim hexametrju pjata stopa tam a sem spondeiska, dha z najmjeńša w štwórtej daktylus lóhko zakomdženy njeje.

3. Dobry hexameter pak dyrbi tež časuru měć abo zarězk po přenjej sylbje třećeje stopy abo z najmjeńša po přenjej sylbje štwórtej stopy. Tamny rěka muski zarěz, tón pak žónski. Wobaj móžetaj w hexametrju tež zjednoćenaj być. Tak dostawamy:

- o o | - o o | - || o o | - o o | - o o | - u,
- - | - - | - || - | - o o | - o o | - u,

abo

- o o | - o o | - o o | - || o o | - o o | - u,
- - | - - | - - | - || - | - o o | - u,

abo

- o o | - o o | - || o o | - || o o | - o o | - u.
- - | - - | - || - | - || - | - o o | - u.

Na příklad :

- 0 0 - - - || - - || - - 0 0 - 0
Nalěce so krasni: || hižom || nam kokula kuka;

- - - - - || - - 0 0 - 0 0 - 0
Na lipach mlódných || nam wjesele hwizdaju škórcy.

Přispomnjeće. Dokelž su serbske daktyliske slova hexametrej jara přihódne, dha smy hižom někotryžkuliž wohladali a slyšeli — ale někotryžkuliž *bjez zarěza*. To pak potom žadyn hexameter njeje!!

4. W dobrym hexametrje pak dyrbjaja dale tež jene abo někotre slowa do potomneje stopy dosahać, tak zo wukónčenje slowow a stopow wšudže hromadu njepada; n. př.

Nalěce so kras|ni: hi|žom nam kokula kuka;

Na li|pach mló|dných nam wjesele hwizdaju škórcy.

5. a) Pentameter ma pjeć stopow a srjedža zarěz. Za druhej stopu steji pół stopy, a na kóncu štučki zaso počejca; takhlej:

- 0 0 | - 0 0 | - || - 0 0 | - 0 0 | 0.

b) Před zarězom móže daktylus ze spondeom wotměnjec: - 0 0 | - - | - || - 0 - | - 0 0 | 0.

c) W dobrym pentametrje so jene abo někotre slowa rad do scěhowaceje stopy přecahuju, kaž pola hexametra (horkach 4.).

6. Pentameter so jeno z hexametrom zjednočeny naloža. Tajkej štučky rěkatej distichon. Na př.

Hdyž, lubčička, će mam, bělej ručičcy či košu;

- 0 0 - - - || - 0 0 - 0 0 -
Hdyž će nimam, pjeršćen || hubkuj zloty sebi.

7. Při bohatych wukónčenjach slowjanskich ryčow naše slova tak wobmjezowaneho rjado-

sčěha nimaju, kaž pola někotrych druhich ludow. W basnjach pak móža so (a to druhdy z wulkim dobytkom mócnosće!) słowa hišće swobodnišo stajeć, tak daloko hač to zrozymjenju njezadźěwa. „Invenias etiām disjecti membra poetae!“

8. a) Jenosylbne serbske słowa su w hexametrach abo w distichach pak dólhe, pak krótke (kaž horkach A. 2. e.). — b) Dwěsylbne su pak spondeiske, pak trochäiske (n. př. khwila: - - abo - o), a přez přistajenje jenosylbneho nastawa lóhko daktylus (n. př. khwila mi: - o o). — c) Lóhke dvěsylbne słowa pak [t. r. tajke, kiž wjele sobuzynkow po samozynku nimaju] móža tež husto za pyrrhichius (o o) abo za jambus (o -) plaćić (n. př. wjele, dale: o o; na to: o o; sebi: o -). — d) Třisylbne słowa su daktyliske (n. př. kupować, dawanje, hladajtaj: - o o).

9. a) Hdyž so předložka (präposicia) před dvěsylbne słowo staji, we rtu luda daktylus nastawa (n. př. α) na ławje, po hlówje, po dole, za pjěcu, ze štoma: - o o; β) połamać, wotrězać, rozjasnić: - o o). — b) Kaž pak w módernych štučkach tajke słowa, kajkež pod α) a β) steja, husto - o - (amphimacer) wučinjeju, tak móža, hdyž na přenjoťnu (primárnu) dólhotu druheje sylby dźiwamy, w zastarškej měrje - - - (jako molossus) abo - - o (jako antibacchius) čitane býć (n. př. na lipje, na hlówach: - - ♫; połamać, rozjasnić: - - ♫). c) Hdyž so přenjoťneje dólhosće druheje sylby dźeržimy, móža słowa pod α) a β) tam, hdžež někotre sčěhowace sobuzynki přenju sylbu éčzku nječinja, tež tohle měru dostawać: o - - abo o - o (bacchius abo amphibrachys, n. př. na ławach: o - -; połamać, wujasnić, rozjas-

nié: $\circ - \underline{\text{u}}$; ale: rozstorčić, wotstronić: $-- \underline{\text{u}}$ abo $- \circ \circ$); při čimž pak pola wurjekowanja akcent na předložcy zawostawa, runjež so druha sylba rozčahuje Na př.

Hwězdy zblědowachu, měsačk hdyž njebjo ^ó - pojāsni.

10. a) Hdžež w druhich třisylbných słowach éěžša sylba za lóhkej steji, hodži so to same měrjenje naložec, při čimž pak akcent na přenjeji wostawa (n. př. towaršić, lubosće, spodobny: $\circ - \underline{\text{u}}$ [za: : $- \circ \circ$]; přirunaj: přitowaršić, wot lubosće, njespodobny: $- \circ - \underline{\text{u}}$). — b) Lóhke třisylbne słowa móža so tež tak měrić: $\circ \circ -$ (n. př. spodobac: $\circ \circ -$). — c) Na tajku swobodnišu měru nas lud w pěsnickach pokazuje, kaž smy horkach widželi A. 4. f.

11. a) Štyrisylbne słowa, kiž su w módernych štučkach z wjetša $- \circ - \circ$ trjebane, měrja so po zastárskej měrje najprjedy tak: $--- \underline{\text{u}}$ (n. př. lubznosće, kudžerkaty, njedaloko, na torhošću, wotkupowac: $--- \underline{\text{u}}$), a potom tak: $- \circ \circ -$ (n. př. njedaloko, wotkupowac: $- \circ \circ -$). b) Hdyž pak dale w předložkowych (präposicionalnych) zestajankach zaso na dółhotu drugeje sylby džiwamy, dostawamy z akcentom na přenjeji sylbje tu měru: $\circ - \circ \circ$ a druhy $- - \circ \circ$, (n. př. wustupichu, wobłěduje, rozjasnichu: $\underline{\text{u}} - \circ \circ$). c) Je-li w hinašich słowach druha sylba éěžša hač přenja, dha móža tež tak měrjene być (n. př. lubznosće, kudžerkaty, na torhošću: $\circ - \circ \circ$). d) Wobsteji-li słowo z lutych lóhkich sylbow, hodži so tež tak čitać: $\circ \circ - \underline{\text{u}}$ (n. př. spodobachu, zapalili: $\circ \circ - \underline{\text{u}}$).

12. Pjećsylbniki su z wjetša pak $--- \circ \circ$, pak $- \circ \circ - \underline{\text{u}}$, pak $\circ - \circ \circ -$ abo $- - \circ \circ -$, pak $\circ \circ - \circ \circ$;

n. př. zwuskakowachu; zwotłamowachu; wukhwalowali, roztorkujemy; njepodobnosće, wupisowali.

13. Šěsésylbniki su dvoji daktylus: - 0 0 - 0 0 (n. př. zalubowaneho); druhhy 0 - 0 0 - 0 abo - - 0 0 - 0 (n. př. wukčěwowaceho, zrozražowanemu), pak - - - 0 0 - (n. př. rozkčěwowaceho), pak 0 0 - 0 0 - (n. př. zalubowaneho) atd.

14. **NB.** a) Ze słowa sameho, t. r. z éežkosće abo lóhkosće jeho sylbow, ma so rozsudzić, kotra a kajka měra je jemu najpřihódniša. b) Městno pak, na kotrymž słowo w štučcy steji, nam pokazuje, kak je to same basnjeř měrił. c) Dobra štučka dyrbi so hladcy a spodobnje čitać.

D.

Někotre pěsnje.

Njezapomnička.

Hdžež so swójba na mnje smějka,

Kotrejež so wjeselim;

Hdžež mi luta róža kčějka

W domje lubym wótcowskim:

To je strona khwalena;

Tam mi bydli wutroba!

Hdžež so moja radosć wodzi

Z luboznosću za ruku;

Hdžež mi moja lubosć khodzi

Z čistosprawnej wutrobu:

To je moja domizna;

Tam mi hraje myslička!

Hdžež po rjanym serbskim kraju

Ptódny zahon zmahuje;

Hdžež na polu, licy, w haju

Stowo klinči serbowski:

To je moja wótčina;

Tam mi bydli wutroba!

Z dychnjeńčko.

(Zujelka).

Lěta rjaněj' njepowědomosće,

Hdžež we slódkolóhkej myśličcy

Hrajkach na mlódněj tam trawčičcy,

Ćichi towařš ćichej' wjeselosće;

Krasne lěta mlódej' spodobnosće,

Hdžež we róžojtej wšo barbičcy

Kěčješe a w njezapomničcy,

O wy złote lěta bjez starosće:

Kak sće spěšuje mi so pominyte!

Na was zhladujem ze želnosću,

Kiž sů lubozny sće za mnje byte;

Moje ujbjo je so pomročilo:

Z dušorudžaceju hórkosću

Je so wutrobno mi napjelaito!

Holčatkam.

Nječćkajće, nječćkajće:

Ja was wšitke lubuju!

Ale swěrnosć nježadajće,

Dokelž wšitke lubuju!

Njejsy moja!

Njejsy moja, njejsy moja,

Wlastojička radozna!

Tola moja, tola moja,

Přečelnička lubozna!

Njejsy moja, njejsy moja,

Róžojita hubčička!

Tola moja, tola moja,

Slěbrojasna dušička!

Wot tebje ja pozdaleny

Samotny tu zdychuju!

Myslopolny, wurudženy

Zańdženosci wopruju!

Městno drohe, cuje, rjane,

Jeje bydto zbožomne,

Hona wot njej' poswjećane,

Sće mi njezapomnjomne!

Mócnje, strony wuwitane,

Wutroba mje éhuje k wam!

Spominanki křidlowane,

Móhl ja z wami lećeć tam!

Njejsy moja, njejsy moja,

Hořubička - Lubinka!

Tola moja, tola moja,

Tujawčička - dušinka!

Wjele dobroh'!

„Wjele dobroh'!“ přimyslita

Sy mi z rychtej mysličku;

„Wjele dobroh'!“ wuprajita

Z róžoweju hubčičku;

To mi so
Lubito,
Moje złote holčatko!

Do wutroby zapisane
Htuboko to słowčko mi;
Začuwanje stódkorjane,
Maš - li što wot lubčički:
Serbowka
Nadobna,
Ty sy na mnje spomniła!

Doleć k holčcy, hołubiko,
Tysac dżakow donjes jej;
Daj ji za mnje, mój sywiko,*
štož mi dowolene njej!
Pokhwataj,
Zejhrawaj,
Kelkož chceš, ji praj a daj!

*) Sywik, syjk t. j. namódri hołb.

M ě s a č k e j.

Što so blyšéiř zybolo,
Měsačko ty jasny?
Krywaj, krywaj wobličo,
Njebjokhoda krasny.

Njekukaj mi, šibale,
Na holičku moju,
Kotraž džensa bježe mnje
Khodži dróhu swoju.

Kiž so hewak zbožomny
Na tebje tam směwam,
Tón so džensa žehrawy
Na tebje tu hněwam.

Njebtyšé wjacj zybolo,
Měsačko ty jasny!
Schowaj, skchowaj wobličo,
Njebjokhoda krasny!

Wrót do Serbow.

(Na železnicy.)

Hory módre, ja was znaju:
Ja sym zaso w serbskim kraju,
Hdžež mi bydli wutroba;
Mlódnozelená ty strona,
Wokřewjace serbske hona,
Wy sće moja domizna!

O ja hižom slyšu z nowa
Slěbroklinčne serbske słowa,
Stódku ryč mi mačérnu;
Kotrychž jenak w mysli nošu,
We duchu was wšitkich košu,
Serbjo z rjanej Łužicu!

Džensa róžička mi kécěwa,
Džensa zbože mi so směwa,
Kaž džeń běty nalětni!
Kajke žiwe pukotanje,
Kajke zbóžne začuwanje,
Zo sym zaso bjez wami!

* * *

Publia Ovidia Nasona

list z Ponta (II. 9) na

krala Kotya.

Přeložil Dr. Pful.

Wopřijeće.

Wot kejžora Augusta do Thracie wupokazany, prosy Ovidius, kral Kotys ehcyt jeho zakitowac, při čimž basnjeť jeho slawnu rodžinu, kralowsku wysokosć a pěsnjeřsku wustójnosć wukhwaluje, na čož jemu přičinu swojeho wupokazanja pónawac dawa.

Koty kralowacy, kotrehož narodna slawa

Hač k Eumolpowemu mjenewi dosahuje,

Je-li powjesć k wašim hižom so dohnala wušom,

Zo susodny ja wam žiwjenje zrudne wjedu;

5 Pokornje prošaceho wustyš, mlodženico přemity:

Wuhnancej, hdžež so hodži (móžeš džě), skicěj pomóe.

Tebi je (štož skoržic mi wobara) spodziwny dóut ¹ mje

Přepodat, w tym jenym nic njepräečelniwy mi.

Na brjozy dobročiwym mje tódžezlamneho přiwzmi,

10 Morjo zo wěsćiše mi njech njeje bylo, hač kraj.

Kralowska wěc (wěr mi) je, njezbožomnemu pomhać,

A přisteji mužej tajkemu, kajkiž ty sy.

Zdobne je vysokosći to kralowskej: kotrejež wulkosć

Pak wulkomysli lědy je runa twojej.

15 Ženje při skladnosći so lěpšej njewozjewja mócnosć,

Hač hdyž njedawaće prošacym podarmo přiuć.

To jasnosć rodu sebi žada twojeho: to je

Wosebnosće skutk, wot bohow wukhadžacej'.

To ei tež Eumolpus, rodu najslawniši prawótc,

20 A před Eumolpom radži Erichthonius.

Přezjenne z tobu bohej je, zo wój prošenuj wobaj

Swojim pokorniwym přinošujetaj pomóc.

- Z kajkeje přičiny by bójstwam so zwučena počesé
Dawała, njewěriš-li, zo chcedža podpjerowad?
- 25 By-li wuši htuchej modlerjewi Juppiter skićał,
Čomu před swjatnicu by skót mu wopórny padał?
Njeby-li knjez morjow mi čichi zhotowal přejězd,
Čomu bych Neptunej podarmo kadźidła stat?
- 30 Čomu by jej rólnik syprosných swini swjećit?
A bjezbródnemu wjapř² Bakchej njepestaji šiju,
Jeli zo z teptowanych njećeče wino kičow.
Naš Augustus dzerž (to přejem) knježeřsku wuzdu,
Za wótčinu dokelž tak derje stara so nam,
- 35 Duž wužitk bohow a čłowjekow wučinja wulkich;
Wšak přijazniwi³ smy tym, kiž nas podpjeraju.
Nó-džě tež ty pomhaj mi w twojim wojeřskim kraju,
Kotyo, ty hódny swojeho nana syno.
Čłowjeka zakitowad, radosé je čłowjekej zdobna;
- 40 Přijazeň³ přez žadyn srědk lěpje so njehotuje.
Štó by Antifatej Lástrygonskemu njekliwal?
Abo štó by hant darniwoh' Alcinoa?
Kassaudre'iski⁴, pak Ferä'iski⁵ njeje twój nan byt,
Ani kiž⁶ wudžětarja w mjedzánym wole je pjekt:
- 45 Ale kaž wójnokruty a njepräwiwliwy w brónjach,
Tak ženje lačny po krwi, hdyž založeny bě měr.
Dale pak, w nadobnych so wjedžeństwach swěru powučić,
Wašnja woskludžuje, dziwim byé njedawajo.
Žadyn bjez kralemi njej' bóle rozpokazany we nich,
- 50 Žadyn na prócy mile wjac njeje časa wažit.
Pěsnje to wobsweđčuja, kotrež bjez twojeho mjena
Dzeržal za thraciskeho młodženca plody njebych.
A zo njeby Orfeus w tej stronje byt jenički basnjeř:
Na twoju wobdarjenosé hordži so bionski⁷ kraj.
- 55 Kaž maš wutrobitosé, hdyž wěc sebi žada, za brónje
Přimaé a pomačéé so wot njepräčelskeje krawje,
A kaž swědomy sy, z pažu⁸ pozběhnjenej počisk⁹

Zwjertować a wrócić spěšneho konja šiju:

- Tak, hdyž prócowanjam nanowskim ¹⁰ naložal časa
 60 Praweho a skónčil bědženja brónjowske sy, —
 Zo twoja khwila njeby w próznych zeslabnyła sonach, —
 Znošuješ so k hwězdam na puću Pieriskim ¹¹.
 To tež z tobu mi slub někajki hotuje z dobom,
 Česćeerjej zo wobaj jeneje swjatnicy smój.
- 65 K basjerjewi basnječ ja prošacej wupinam rucy,
 Zo kraj twój njech je swěrný mi wuhnatemu.
 Morjenja dla njejsym na brjohi pontiske ¹² přišot,
 Jědy surowe nej' měšala ruka moja.
 Ani tež mój pjeršecň nej' dowjedzeny, zo by wón
- 70 Přez podtyknjenje hdže wotkazy zwopačnit byt.
 Haj, ničo, štož zakón zakazuje, njejsym ja činit:
 Tola pak čim čěžše přendženje wuznawać mam.
 Chčeš-li wjedžeć, što je: wrótnu sym napisal knižku
 Lubosće, kiž wzała rukow mi njewinu je.
- 75 Hač što wyše teho sym zawinit, za tym njeprašej:
 Zo by w knižcy moju jeničku njeprawdu měl,
 A štožkuliž to je, z měru sym khostany w hučwje
 Teho, kiž mi njewzał ničo, hač narodny kraj.
 Dokelž tón nimam, twoja njech mi spožči susodnosć,
- 80 Zo móžu tu wěsty měsće na wohidnym być.

Přispomnjeća. 1 Dóit, dóidženje, podeidženje, fortuna.
 2 Wjapř (za stařsku: w-*apr*), *řac.* *aper*, něm. *Eber*. — 3 Přijazeň, favor, *Gunst*; přijazniwy, *günstig*. — 4 Apollodorus, surowy knjez města Kassandree na kupje Pallenje. — 5 Alexander, surownik w thessaliskim měsće Ferach. — 6 Falaris w Agrigencie da za zlostnikow železneho woła wudžětać, wumyslerja teho sameho pak, Perilla, najprěnjeho přez podtepowanje we nim skóncować. — 7 Bistonski, thraciski. — 8 Paža, ruka, *Arm*; (přirun. „pod pažu“, unterm *Arme*). — 9 Poćisk, lebja. — 10 Kotyowy nan Rhömetalces, Augustowy wójnski towarš, wulki přecel brónskeho zwučowanja. — 11 Basnjeřskim. — 12 Brjohi čorneho morja.

Solobik při Lubozu.

Wot

Žarina.

Tam wyše Hórki delnjeje
Při dworje Lubozu
So Šprowja éicho rozběhnje
Do rěkow do dweju.

Tam pod hrodziškom zastarsku
Stał dub je šěroki,
Je krywał skradžnej lubeju
We nócnej mjelčini.

A pod nim knježna zemjanska
Je w drasće pachotskej
So z dušu horcej slubjata.
Najrjeńšom młodzencej.

Pak slědny lakańc přeradží
Jej' nauej hordemu.
Tón zly so počmje nastaji
Za dub na lakańcu.

W srjedz nocy lubje šeptajo
So zwjeze witanje,
A koš a stódke lubjenjo
Do keřkow šučěše.

„Njeh praja, zo sy róboćau,
Mi sy ty zemjanski!“
„„Ach lubuška, twój hordy nan
Čó nihdy njeda mi!““

„Bjez zemjanami zlotymi
Ći ujeje runjeća;
Mysl hraje wša mi we tebi
A žily zaržuja.“

„„„ Ow duša miła, zernička
We ćmowym žiwjenju!
Mi přichod raje wotanka,
Mam tebje za ruku.“““

„„„„ Ty woći zběhaš wysoko,
Ty psysko prašiwe!““““
Pan z mječom w zlobach wulećo
Za hólcom kałaše.

A Mila jeho zaskoćo:
„Daj pokoj!“ zaškrěća,
„Naj' lubosć kćěje póćiwšo,
Hać hwěžka wječorna!“

A nanowy mječ zawadži
Do dzówki boheje,
Zo křik ji smjertny wuleći —
A smjerć ju popadže. —

Tón dub tam wjacy njesteji,
Nic žadyn wopomnik;
Nož po nocach tam žalosći
Wo lubej' solobik.

Ryčespytny wotrjad

MAĆICY SERBSKEJE.

We hłownej maćičnej zhromadźiznje 19. haperleje 1854 je so wobzanknyło, bjez sobustawami našeje Maćicy ryčespytny wotrjad abo filologisku sekciu založiť, a to po sčehowacych zasadach:

§. 1. Wotpohladanje tuteho wotrjada je: a) zhromadne spěchowanje serbskeho ryčespyta a b) filologisko-korrektne wudawanje maćičnych pismow.

§. 2. Sobustawy tuteho wotrjada móža jenož te stawy Maćicy być, kotrež serbski ryčespyt ze swojimi džělami přisporjeja.

§. 3. Přistupowanje do tuteho wotrjada stawa so jenož přez wuzwolenje ze strony wotrjada sameho.

§. 4. Do tuteho wotrjada njesmě pak so nihtó wuzwolić, wot kotrehož hišće žane ryčespytne džělo pak čišćane pak w rukopisu přědkležalo njeje.

§. 5. Štóž je tři lěta wotrjadowe skhadžowanja bjeze wšeho zamolwjenja zakomdžil, abo štóž njeje za tři lěta ani jene ryčespytne džělo přědkpoložil, tón přestanje přez to ze sobustawom tuteho wotrjada być.

§. 6. Wotrjad wuzwola sebi kóždy raz na tři lěta staršeho a pismawjedźerja. Starši ma předsydstwo w zhromadźiznach; pismawjedźér pisa protokoll, khowa akty a wobstara dopisowanje.

§. 7. Wšě wobzankanja tuteho wotrjada stawaja so přez absolutnu wjetšinu hłosow při tajnym hłosowanju. Při runych hłosach ma starši dwaj hłosaj. — Dalši skutkowanski porjad wuradzi sebi wotrjad sam.

§. 8. Předsyda Maćicy Serbskeje ma kóždy čas to prawo, sebi wotrjadowe pisma k přehladanju požadać. Při maćičnej hłownej zhromadžiznje po jutrach dawa spomnjeny wotrjad rozprawu wo swojim skutkowanju w zaúdzěnym lěće.

§. 9. Ryčespytny wotrjad abo filologiska sekcija Maćicy Serbskeje zestupi so tu khwilu z tych sobustawow Maćicy Serbskeje, kotrež su dotal hižon něšto za serbski ryčespyt spisale. To su: knjez J. E. Smoler, kiž je mały n.-serbski słownik wudał a we wšelakich svojich spisach filologiske rozpytowanja podawał (hlad. „Mały Sserb“, „Njemsko-Serski Słownik“, „Pjesnički hornych a delnych Lužiskich Serbow“, „Časopis towařstwa Maćicy Serbskeje. I. Lětnik. atd.); dale knjez Dr. Pful, knjez pastor Seiler a knjez kapłan Schneider, kotřiž su serbske ryčnicy spisali, a knjez sem. wučer Buk, kiž je zynki serbskeje ryče w časopisu rozpytował.

Serbske přisłowa.

Zrjadował a rozmnožil

Jakub Buk.

*Citane a kritisce rozsudzane w zhromadžiznje filologiskeje sekcije
6. junija 1854.*

Přisłowo je mudrosć naroda. Teho dla su přisłowa temu, kiž chce narod lěpje zeznać, jara wažne a zajimawe. We wšěch ludach, wosebje pak we słowjanskich, su narodowcy tute starodawne zornjatka ludoweho rozoma z wulkej prócu zběrali. Kak wysoko słowjanske přisłownistwo nie jenož we swojej jenotliwosci, ale tež we swojej powšitkomnosći steji, to dopokazuja wobšěrne a wubjerne džěta Dr. Čelakovskeho („Mu-

droslovi narodu slovanského w příslovích“) a Dr. Hanuša („Bibliotheka slovanského příslovnictví.“). — Literatura našich hornjołužiskich přistowow, hačrunjež we přirunanju z cuzonarodnymi hišće slaba, je tola hižon rjane spočatki dóstala přez duchomneho Seilerja a J. E. Smolerja. Seiler je hižon před 15 lětami we lužiskim magazinje (Neues Lausitzisches Magazin. Görlitz, 1839) polsta serbskich přistowow wozjewil. Něšto lět pozdžišo je Smoler w svojich pěsničkach (Pjesnički hornych a delnych lužiskich Serbow. Grimma, 1841) wjetšu zběrku serbskich přistowow podal. Wšech do hromady ma jich 220; tola přez 80 je jich tajkich, zo su jenož přistowne hrónčka (phrases). Smoler je swoje přistowa ze rta ludu, z lužiskeho magazina a ze serbskeje (rukopisaneje) nowiny předarskeho towarstwa w Lipsku zhromadził, při tym pak tež wot Seilerja, Pfula a duchomneho Pjеча hódne přinoški dóstat. W najnowšim času je Smoler w svojich lětopisach (Jahrbücher für slav. Literatur etc. Bautzen, 1854) něhdže 100 wubraných hornjołužiskich přistowow wotčišal. Te same su z prjedawšeje jeho zběrki wzate; nowych je 15, wot Seilerja připóstanych. Ze wšeho je widzeć, zo naše dotal zběrane přistowa hišće nihdže wšě hromadže nješteja, a zo su tež jenož w tajkich pismach k namakanju, kotřež su bjez nami porědke a žadne. Duž je so zdobne zdato, wšě dotal wozjewjene serbske přistowa zradować, z nowymi dodawkami (wosebje wot Seilerja) rozmnožiť a tudy w maćičnym časopisu wotčišćeć dać.

Při wozjewjenju tutych přistowow budž hišće tuto připomnjene. Ryčespytny wotrjad Maćicy Serbskeje je we swojej přenjeji zhromadžizuje tuhlej zběrku kritisecy rozsudzał, tak zo móže so ta sama we tutym nastupanju za kritiski text serbskich přistowow považować. Kak nuzne tučo džěto běše, móže kóždy spóznać, hdyž texty přistowow w magazinje, w pěsničkach a w lětopisach přiruna. Hač je so wotrjadej spomnjene džěto poradžito abo nic, to cheyli jemu wučeni a na tajke wěcy wustojni Serbjo přećeluje sobudželić. Podla je tež kóždy luboznje prošeny, zo by serbske přistowa bjez ludom po swo-

jej možnosći zběrat a ryčespytnemu wotrjadej připóstał abo hewak na někajke wašnje wozjewit. Hladajmy tute drohe pokłady našeho luda, tak dołho hač je hišće móžno, hromadzić a před zahinjenjom wukhować! — Něšto druhe, hač přisłowa, su přisłowne hrónčka abo poryčadła, n. př. jemu so dže, kaž trukam při drozy; wón sedži, kaž by jemu pawk hubu zapřadł atr. Sěchowaca zběrka ma jenož čiste přisłowa. Poryčadła zradujemy snadź druhi raz. Te same dyrbja pak hišće jara pilnje bjez ludom zhromadźowane być; dotal je jich khětrje mało wozjewjenych. Přisłowow sěčuje nět dvě sěć; přez štyrcyći je jich tudy přeni króc wotěišćanych.

Běda nuzu honi.

Běše lědym nohć,
A bu z njeho lohć.

Bity njebiteho njese.

Bodu-li, dha dži z puća.

- 5 Bohatu žonu je sebi wzał
A knjejstwo předał.

Bohatych kucheń kóždemu njetyje.

Bóle khwataš,
Měnje móžeš.

Bóle šparaš,
Bóle smjerdži.

Brunka
So rad wodže tunka.

- 10 Budź zradny,
Dha njebudžeš nihdy žadny.

Cuzemu khlěbej
Džěci calta rěkaja.

Čěsku a Sasku je wobhonit,
A njeje ničo nazhonit.

Čim wjacj so přikladuje,
Čim bóle so pali.

Čma ludži njeje, ale powala.

15 Čopla liška so najlěpje drje.

Daj pokoj,
Dha maš pokoj.

Dobra njedźela
Chce měc dobru póndźelu.

Dobra rada
Blaznej nimo pada.

Dobre zastaće
Je poł džěla.

20 Druha ruka,
Druhe zbožo.

Druhemu je lohko wucho rězać.

Druhi knjez,
Druhe prawo.

Druhim k woli,
Sebi khlubu.

Ham, hdyž mam;
Jěm dyžlěm.

- 25 Hdyby koza dlěšu wopuš měla,
Dha by někomžkuliž woči wubiła.

Hdybych měl, kaž nimam,
Dha bych móhl, kaž njemóžu.

Hdyž bohaty wumrje
A khudy swinjo zarěže,
Dha je wulke powjedanje.

Hdyž herc zapiska,
Dzewječ brachow zaskoči.

Hdyž chce Bóh měc noru (blazna),
Wozmje starom mužej žonu.

- 30 Hdyž je juška jara słódka,
Dha so bórzy wutunka.

Hdyž mam, dha ham;
Hdyž nimam, dha tradam.

Hdyž njeje ze škličkami,
Dha je tola ze lžičkami.

Hdyž nuza z durjemi nutř dže,
Dha přeceljo z woknami won skakaja.

Hdyž so hrozna slubiš,
Dha so rjana njewostudziš.

- 35 Hdyž so pohončej křudzišćo
A prošerjej kij w rucy zhrěje,
Dha žadyn lohcy njepušćitaj.

Hdyž so sněžka nandže,
Dha so šćežka zandže.

Hdyž stare woły hraja,
Chce so wjedro přeměnić.

Hdyž woła zelena žabka,
Dha so rady kapka.

Hdžež je dobra mys (mysl),
Tam je ruma dosć.

40 Hdžež je lětsa mjerwa,
Tam je k lětu beja.

Hdžež je žona w kholowach,
Tam je čert hospodař.

Hdžež ma włóhu,
Tam rosće.

Hdžež so nihdy njeswari,
Tam so k zbožu njehnoji.

Hdžež su wysoke hory,
Tam su hluboke doły.

45 Hlód je njepräcel.

Hordosć maš darmo,
Pokrutu khlěba dyrbiš kupić.

Hubje njeje wěra.

Ja sym pluwý zajimał,
A čistu pšenicu dyrbju zasy dać.

Jedyn kluč wšě zanki njewotanka.

50 Jeneho štoma dla hola njepadnje.

Jěsć a pić je poł žiwjenja,
W heli ležeć cyle.

Kajawki

Su njewróćawki.

Kajkaž wutroba,
Tajki je tež džak.

Kajkež je pomhajbóh,
Tajke je wjeršpomazy.

55 Kajkiž korjeń,
Tajki wukorjeń.

Kał je Bóh nam buram dał,
Z mjasom do města je hnał.

Kaž kokoš hrjeba,
Žona muža jeba.

Kaž kur leći po wětřiku,
Tak paduchej woći po branju.

Kaž so młody nałožiš,
Tak so stary zadžeržiš.

60 Kaž so nawučiš,
Tak so zadžeržiš.

Kiž móhl wšitkim wutrjechić,
Ma so hišće narodzić.

Knježe služby su kulojte.

Kokoška, kiž njehrjeba,
Zornješka sej njenamka.

Komuž žony mrěja
A konje steja,
Temu so kubło roji.

- 65 Konjej, kiž najwjacy éhnje,
Dawa so z wjetša najměnje wowsa.

Kostyrwja praji: Buro, žiw so,
Ja njesu, hač so mi khribjet zhibuje;
Šmica pak praji: Buro, zderń.

Kotoł so khachlonkej směje,
Zo je čorny.

(Wobaj pak staj jenajkej.)

Kóždy je tam najradšo,
Hdžež ma runja swojeho.

Kóždy ma swoje hory.

- 70 Kóždy ma swoje kosydło.

Kóždy ma swojeho kraholca.

Kóždy swoje lubuje.

Kury słyša najradšo khapona spěwać.

Khopica hnoja doma na dworje
A domjaca džowka nutřka na stole
Jenak wjele přinjesetej.

- 75 Khromy čert je najhórši.

Khromy so najskerje podsunje.

Khwalće wonka,
Budžće nutřka.

Lane symjo a pjanka
Matej so woleńcy jenak.

Lěpje dočakać,
Hač pokhwatać.

80 Lěpje mało z česću,
Dyžli wjele z lesću.

Lěpje njepopřeńki,
Hač wóžzarowanki.

Lěpje pod swojej wěchu,
Hač pod cuzej třěchu.

Lěpje so maš,
Lěpje sej žadaš.

Lěpje šic a próc,
Dyžli po dworach kleskać.

85 Lěto ma dolhi pysk (wulku hubu).

Liška praji: Kalena
Njeje žana malena.

Lońše směški,
Lětuše płački.

Lóže maš,
Lóže daš.

Mandzelstwo bjez džěsća
Je swět bjez slónca.

90 Młodemu dubej
Dyrbiš z časom hłowu éeć.

Młodemu hólcej a hawakej
Je jenak wokoło zańć.

Młodosć
Tórnosć.

Młody hólć poł zemjana.

Móc přez prawo dže.

95 Muž njezamóža z wozom nawozyć,
Štož žona w šórcuše wotnosy.

Mysle ludži jebaja.

Mysle šerja.

Na jazyku měd,
We wutrobje jěd.

Na mału khěžku
Tež bože slónčko swěci.

100 Na swěće njeje ničo hubjeńše,
Dyžli bohata žonu měc.

Najprjedy twarić
A potom swarić.

Něčeje horjo,
Něčeji směch.

Něchtóžkuliž Janej do wočow hlada,
Hač Jakub (Michał) njeje.

Nima žona drjewa,
Bórći ci, kaž čmjela.

105 Nimaš ma kóžde lěto młode.

Nimo ćernja
Bjeř sej drastu hromadu.

Njebudź wowca,
Hdyž je će Bóh borana stworił.

Njećesć
Wjacy wužije, hač ćesć.

Njech je stara wěcha,
Je wšak tola třěcha.

110 Njech so dže,
Kaž so chce,
Jeno zo so klepoce.

Njeprawe kubło
Prawe sobu zežerje.

Njeprawy kroš
Dźesać prawych zežerje.

Nuza
So wšelko huza.

Nuza so po dworje wala,
A Nimaš z woknom nutř hlada.

115 Nuzowana lubosć
A porjedźana rjanosć
Njetyje.

Paduch paduchej pomha.

Palenc
Je walenc.

Piwo rady za pičolku wonja.

Pjerd je lěkar khudeho.

- 120 Pjerd njej hrěšny,
Ale směšny.

Po lichomniku brojeť.

Pod cuze blido
Je lohko nohi tykać.

Polna njeje kopa,
Hdyž pobrachuje snopa.

Pola wopuše
Njeje pola hłowy.

- 125 Polo ma woči,
Keřk ma wuši.

Požčawki
Rady klacawki
Domoj khodža.

Praskać móže něchtózkuliž,
Ale nic jěć.

Prawda woči kała.

Prózny dyrbi rumować.

- 130 Překhwatanka
Škodowanka.

Raňši dešć
A njewjesćinski plać
Jenak dolho traje.

Samsna khwalba w rići kała;
Druhich khwalba česć ěi dawa.

Sebi čera z karanom,
Druhim z džěrkawcom.

Słaby (khudy) je bity.

135 Słub ma nohi,
Dar hakle rucy.

Słubić a dać je wjele.

Směški a płacki
Su w jenym měšku.

Spěwaj a džělaj.

Stara baba ryzy kón,
Młoda holca njetopor;
Starej babje dwoje hrabje,
Młodej holcy štwore cypy.

140 Stareho zajaca
Njetrjebaš wućić do kału khodzić.

Starši woł,
Twjerdši roh.

Sary ma smjereć před woblecóm,
Młody za khribjetom.

Swar
Je boži dar,
Puki
Su čertowe suki.

Swět so džiwnje wobroća,
Hdyž žona muža w mocy ma.

- 145 Sylna blaba
Na džělo je słaba.

Što mi pomha wulki hród,
Hdyž je nutřka luty hlód.

Štož je džensa hotowe,
Jutře njemórči.

Štož je lěpše, dyžli woš,
To sej pěknje domoj noš.

Štož khudemu daš,
Ći wložičcy narosće.

- 150 Štož njeznaješ,
Sej nježadaš.

Štož sej nadrjebiš,
To dyrbiš zjěsć.

Štož słodži,
Nješkodži.

Štož so ćehnje,
To so zjě.

Štož so na bože stpěće šije,
Do teho bože njewjedro bije.

- 155 Štož stari zhromadza,
To młodži rozbroja.

Štož syješ,
To žnyješ.

Štož sypaš,
To mjeleš.

Štož čuje,
Tón duje.

Štož chce něšto dóstać,
Dyrbi něšto wustać.

160 Štož chce wobjedować,
Dyrbi prjedy spěwać.

Štož je jara mudry,
Je poł njemdry.

Štož je posledni do měcha,
Je přeni z měcha.

Štož je z kóčku włócił,
Najlěpje wě, kak čehnje.

Štož ma hubu,
Tón ma rucy.

165 Štož nochce woči rózdžerać,
Dyrbi móšeń wotwjerać.

Štož pjerdzi,
Tón smjerdzi.

Štož skomdži čas,
Tón skomdži kwas.

Štož so boji,
Teho všudzom loji.

Štóż stare njeplata
A nowe na kedźbu njebjerje,
Daloko njeprindze.

170 Štóż starku předa,
Zbožo předa.

Štóż za mlode kida,
Dyrbi na stare hlodać.

Štóż za wotsćen přima,
Ničo w horšći nima.

Tučna kucheń
Čini suchu móšeń.

Ty budžeš tak wjele naworać,
Zo njebudžeš móc zawlóčić.

175 Ty wšě šćežki do ríce wěš,
Z ríce žanu.

Wěcnje pyšny,
Nihdy dušny.

Wjac jich je,
Lěpje słodzi.

Wjacy daš,
Wjacy hnady maš.

Wjele nawoženjow,
Žadyn bjerjak.

180 Wjele za dziw wjele pomha.

Wjeselša myslička,
Prózniša móšnička.

Wjetša khopička,
A Bohu lubša.

Wjetši sy,
Wjetše maš prawo.

Wjetši šelma,
Wjetše zbožo.

185 Woda

Wšitko zhłoda.

Wostał je tam
Posoł a wosoł.

Wot wowsa
Konik pěknje kołsa.

Wšitko ma swój kónc,
Kolbasa ma dwaj.

Wšo butra njeje,
Štož so maže.

190 Wudowc ma škličku a lžičku,
Młody hólc nima ničo.

Wudowc skerje žonu dóstanje,
Hač syrotki maćer.

Wulka hara
A mały kwas.

Wulka robota,
Małe twarožki.

Wyše stejiš,
Hlubje padnješ.

195 Wyše stupaš,
Dale widziš.

Zaplata dyrbi
Wjetša być, hač džera.

Zrališe žito,
Lóže so roni.

Zyma ma wulki brjuch.

Žona muža zjeba,
Byrnjež woči měl,
Kaž wokata křida.

200 Žonu sebi bjer ze susodstwa,
Kmótrow proš sej z daloka.

Přispomnjenje. Něchtóžkuliž zechce snadź tutón kritiski text našich přisłowow tu a tam z tymi textami přirunawać, kotraž staj Seiler (we lužiskim magazinje) a J. E. Smolef (w serbskich pěsničkach a we słowjanskich lětopisach) hižon prjedy wozjewiloj. [Neues Lausitzisches Magazin. Görlitz, 1839. — Pjesnički hornych a delnych lužiskich Serbow. Grimma, 1841. — Jahrbücher für slavische Literatur etc. Bautzen, 1854.] Zo by to kóždemu polóžene bylo, sěčuja tudy někotre přispomnjenja.

I. Přisłowa, we lužiskim magazinje hižon wotčišćane, su: 3. 7. 10. 20. 25. 33. 35. 36. 37. 39. 45. 52. 62. 65. 66. 67. 68. 69. 71. 74. 83. 90. 91. 95. 96. 102. 111. 113. 115. 125. 126. 140. 144. 146. 148. 169. 170. 176. 180. 183. 192. 193. 195. 196. 199. 200.; wšo do hromady: **46.**

II. Přisłowa, w serbskich pěsničkach hižon wotčišćane, su: 2—14. 17. 25. 26. 30. 31. 33. 35—40. 42. 45. 46. 48. 50. 51. 52. 54. 55. 56. 62. 64. 65. 67. 68. 69. 71. 72. 74—79. 84. 85. 89—93. 95. 98. 100. 102. 104. 105. 107. 108. 110. 111. 113. 114. 115. 117—120. 125. 126. 128. 129. 131. 132. 133. 136. 137. 139—144. 146. 148. 149. 152. 153. 155. 157. 158. 161—166. 170. 172. 174—181. 183—186. 188. 190. 192. 193. 195—200.; wšo do hromady: **126.**

III. Přislowa, we slowjanskich lětopisach hižon wotčišćane, su: 2. 3. 5—11. 13. 14. 17. 18. 30. 31. 33. 36. 38. 42. 45. 46. 48. 49. 51. 52. 55. 56. 62. 64. 67. 68. 69. 71. 72. 73. 75. 76. 77. 79—82. 84. 85. 86. 91. 92. 93. 95. 98. 99. 100. 102. 105. 107. 108. 110. 111. 113. 115. 117. 118. 123. 125. 126. 127. 130. 132. 136. 140—143. 145—149. 152. 153. 157. 161. 165. 168. 170. 171. 172. 176. 178. 179. 181. 183. 184. 188. 189. 190. 192. 193. 197—200; wšo do hromady: **102.**

IV. Přislowa, we wšěch tutych třoch žórtach (w magazinje, w pěsničkach a w lětopisach) wotčišćane, su: 3. 7. 10. 33. 36. 45. 52. 62. 67. 68. 69. 71. 91. 95. 102. 111. 113. 115. 125. 126. 140. 146. 148. 170. 176. 183. 192. 193. 199. 200.; wšo do hromady: **30.**

V. Přislowa, jenož we lužiskim magazinje a w serbskich pěsničkach wotčišćane (w lětopisach nie), su: 25. 35. 37. 39. 65. 74. 90. 144. 180. 195. 196.; wšo do hromady: **11.**

VI. Přislowa, jenož w serbskich pěsničkach a we slowjanskich lětopisach wotčišćane (w magazinje nie), su: 2. 5. 6. 8. 9. 11. 13. 14. 17. 30. 31. 38. 42. 46. 48. 51. 55. 56. 64. 72. 75. 76. 77. 79. 84. 85. 92. 93. 98. 100. 105. 107. 108. 110. 117. 118. 132. 136. 141. 142. 143. 149. 152. 153. 157. 161. 165. 172. 178. 179. 181. 184. 188. 190. 197. 198; wšo do hromady: **56.**

VII. Přislowa, kotrež běchu dotal jenož we lužiskim magazinje wotčišćane, su: 20. 66. 83. 96. 169.; wšo do hromady: **5.**

VIII. Přislowa, kotrež běchu dotal jenož w serbskich pěsničkach wotčišćane, su: 4. 12. 26. 40. 50. 54. 78. 89. 104. 114. 119. 120. 128. 129. 131. 133. 137. 139. 155. 158. 162. 163. 164. 166. 174. 175. 177. 185. 186.; wšo do hromady: **29.**

IX. Přislowa, kotrež běchu dotal jenož we slowjanskich lětopisach wotčišćane, su: 18. 49. 73. 80. 81. 82. 86. 99. 123. 127. 130. 145. 147. 168. 171. 189.; wšo do hromady: **16.**

X. Přislowa, kotrež ani w magazinje, ani w pěsničkach a w lětopisach wotčišćane njeběchu, su: 1. 15. 16. 19. 21. 22. 23. 24. 27. 28. 29. 32. 34. 41. 43. 44. 47. 53. 57. 58. 59. 60. 61. 63. 70. 87. 88. 94. 97. 101. 103. 106. 109. 112. 116. 121. 122. 124. 134. 135. 138. 150. 151. 154. 156. 159. 160. 167. 173. 182. 187. 191. 194.; wšo do hromady: **53.**

XI. Přislowa: 43. 53. 61. 70. 94. 134. su ze Seilerjowych basni wzate (hlad I. II. a V. dżesatk basnjow wot H. Seilerja w maćičnym časopisu), a přislowa: 44. 88. 150. 156. 173. su

hižon w čitancy za kath. serbske šule wotčišćane. Přislowo 138. tež tu a tam w pismje nadeńdžeš. Duž so zda, zo je tudy na najwjacy jenož 41 serbskich přislowow přeni króć wotčišćanych.

XII. Přislowa, tudy snadž přeni króć wotčišćane, su. 1. 15. 16. 19. 21. 22. 23. 24. 27. 28. 29. 32. 34. 41. 47. 57. 58. 59. 60. 63. 87. 97. 101. 103. 106. 109. 112. 116. 121. 122. 124. 135. 151. 154. 159. 160. 167. 182. 187. 191. 194.; wšo do hromady: 41.

Serbske bibliske stawizny.

Maćica Serbska je stawizny stareho a noweho zakonja wudala pod napisom: *Bibliſſe ſtawizny aby hiſtoriji wučarſk ſe ſtareho a noweho testamenta. S naſtadom Maćizny ſerbskeje. Budyſchinje, 1853.* Te same su po jeje poručnosći wot knj. knj. wučerjow Bartka a Pjekarja z wulkeje pilnosću a wustojnosću po němskich, wot professorja Kurtza wudatych bibliskich stawiznach do serbskeje ryče přeložene. Za tajkimi knihami su Serbjo hižon dolho žedžili. Budyska wysokečesćena měšćanska rada je na namjet swojeho duchomnstwa wobzanknyła, tute bibliske stawizny do swojich serbskich šulow zawjesć. Wona je so teho dla na budysku wysoku krajsku direkciu wobročila a wot njeje scěhowace wotmolwjenje dóstala:

Nachdem auf die Anzeige des Stadtraths hierselbst vom $17\frac{1}{22}$ November vorigen Jahres, die Einführung eines neuen Lesebuchs in wendischer Sprache in den wendischen Volksschulen betr., von der unterzeichneten Kreisdirection Vortrag zum

Po tym hač je so na wozjewjenje tuhdomneje měšćanskeje rady wot $17\frac{1}{22}$ nowembra zańdženeho lěta, zawjedženje noweje serbskeje čitanki do serbskich šulow nastupace, wot podpisaneje krajskeje direkcije rozprawa na kral. minister-

Königl. Ministerium des Cultus und öffentlichen Unterrichts erstattet worden ist, hat dasselbe hierauf zu genehmigen unbedenklich gefunden, dass die von dem Vereine *Maćica Serbska* besorgte wendische Uebersetzung der biblischen Geschichte von J. G. Kurtz, Dr. und Professor der Theologie zu Dorpat, in den wendischen Schulen in Gebrauch genommen werde.

Davon setzt man den Stadtrath hieselbst in Kenntniss.

Budissin, den 3. Februar 1854.

Königl. Sächs. Kreisdirection.
von Könneritz.

Dr. Feller.

stwo kultusa a zjawneho wučenstwa přepósłała, je to same za dobre spóznało, zo by so to wot towarstwa Maćicy Serbskeje wobstarane serbske přeloženje bibliskich stawiznow wot J. G. Kurtza, doktora a profesora duchomnstwa w Dorpaće, w serbskich šulach do wužiwanja wzało.

Tuto so měšćanskej radže tudy k nawjedženju dawa.

W Budyšinje, 3. februara 1854.

Kralowska Saska krajska
direkcia.

z Könneritz.

Dr. Feller.

Nekrologi.

Wot redaktora.

Wubjerk Maćicy Serbskeje je hižon dawno wobzanknył, zo maja so po wotemrjeću wubjernišich a sławnišich sobustawow našeje Maćicy krótke nekrologi spisac a tudy w časopisu wotčišćeć. Wubjerkowe wotpohladanje pak njeje, zo by so tu kóždy raz wobšerna wukwalowaca abo panegyriska ryč za zemrjeteho podawala; jenož najwažniše podawki z jeho živjenja a

krótke wopisanje jeho skutkowanja, wosebje w nastupanju serbowstwa, dyrbja tute nekrologi woprijeć a před zahim zapomnjećom wukhować. Tajkich žiwjenjopisnych wobrazow mamy nět, bohužel, hižon wjacy, dyžli jedyn, wozjewić.

I.

Mikławš Cyž,

wikar na tachantstwje swj. Pětra w Budyšinje.

Narodź. 4. decembra 1825.

† 1. haperleje 1853.

Mikławš Cyž narodži so w Bóšicach pola Njeswaćidła, hdžež jeho staršej tehdom přebywaštaj. Jeho nan, Jakub Cyž, tež Matka (Matteck) mjenowany, běše z Khróscić, z tak mjenowaneho Matkec kubła; jeho mać je rodžena Dubskec z Ralbic. Cyž běše lědym někotre lěta, hač so jeho staršej do Budyšina přesydlštaj. Tudy měješe wón składnosć do lěpšich šulow khodźić a swoje duchowne dary prjedy zjewić, hač wonka na wsy. Wot jutrow 1833 hač do jutrow 1840 wopytowaše C. budysku tachantsku šulu, hdžež běše wjacy lět najprěni šulef. Jeho wosobne dary k študowanju drje buchu tu spóznate; ale jeho nan, kiž běše jenož džětawy a podrožny muž bjez zamóženja, měješe hišće wjacy džěći a njemóžeše ničo na swojeho najstaršeho syna wažić. Duž staraše so budyske tachantstwo za nadzijepolneho hólčeca a pósta jeho nazymu 1840 do serbskeho seminara w Prazy. Tam khodžeše C. pjeć lět, mjenujcy hač do nazymja 1845, na gymnasium, hdžež běše jeho najwosebniši wučer wubjerny klassiski a čěski filologa Wjactaw Swoboda. Wot nazymja 1845 hač do nazymja 1847 študowaše C. filosofiu, a wot nazymja 1847 hač do nazymja 1850 theologiu. C. běše kaž na gymnasiju bjez přěnimi šulerjemi, tak tež na universiće pilny a wuznamjenjeny študenta. Wosebitu prócu wažeše nimo wjedžeństwow a nawukow na serbsku ryč, kaž tež na serbske a němske deklamowanje; wosebite polubjenje měješe tež na slowjanskich naležnosćach, kotrež so w tamnych lětach rozwijachu, rjenišo zakčěwajo. C. běše tež bjez tymi Serbami, kotřiž nazymu 1846 w Prazy *Serbowku* *) založichu. Wot

*) Serbja „serbskeho seminara“ w Prazy su so z dawnych časow sem we swojej maćernej ryči powučec a wudospolnjec dyrbjeli, kaž jim to hižon statuty tuteho wustawa prikazuja.

tuteho časa hač do jutrow 1850 běše C. podstarši, wot jutrow 1850 hač do nazymja teho sameho lěta starši spomnjeneho towarstwa. Zo je wón pilny sobustaw tuteho zjenoćenstwa był, to dopokazuje mnohosé pèsni a prosaiskich wudžělkow, kotrež su wot njeho w přènich štyrjoch zwjazkach „Serbowki“ zapisane. Zo je wón tež hako starši ze wšej horliwoséu wo towarstwo so starał, to wobswědčaja jemu po jeho woteńdženju prasy Serbja, kotřiž pisaja: „Knj. M. Cyž, kiž je poslednjeho pollěta jako starši naše towarstwo wjedł, zastawaše tuto swoje zastojnstwo ze wšej česéu a horliwej prócniwoséu atd.“ Cyž sam piše při swojim woteńdženju z Prabi a při skónčenju dženika, wot jutrow hač do nazymja 1850 wot njeho wjedzeneho, takle: „Bóh dał, zo by čródka horliwych Serbow, kotřiž so tudy do towarstwa skhadžuja, stajuje přiběrała, we luboséi k narodnoséi so wobkrućala a k wužitnemu skutkowanju za Serbowstwo so posylnjala! Z tymle wutrobnym přecóm wobzankuje swoje wjedženje Serbowki a jeje dženika M. Cyž, starši.“

W lěće 1850 wróci so Cyž do Lužicy a bu tu po derje wobstahym konsistorialnym pruhowanju 12. oktobra wot biskopa Dittricha wuswjećeny abo ordinirowany. Přènjn božu mšu dzeržeše 13. oktobra w serbskej cyrkwi w Budyšinje. C. tež tudy wosta hakož najmlódši wikar na tachantstwyje a katecheta w němскеj cyrkwi. Wustojny we cyrkwi a šuli, běše tu wón přez poltrěća lěta wjele dobreho skutkować počal; wosebje měješe wot Boha wulki dar k přédowanju. Njedzelu před popjelnej srjedu, 6. małego rózka 1853, přerazy so jemu dwójcy krej, rano a připotnju, hač chceše po khwili na klětku hić. Z teho nastaj zla khorosé we plucach. Prjedy čerstwy, strowy a čerwjeny, bu wón w krótkim času slaby, blědy a do wočow spadnjeny a dyrbješe pjatk po jutrach, 1. haperleje, tutej nahtej khoroséi podležeć, hač běše so hižon dlěši čas prjedy na puć

Kaž nětke znaty słowjanski linguista knj. Hanka, tak wopytowaše a nawjedowaše hižon wjele lět prjedy slawny slawista Dobrowsky jich tydženske skhadžowanja w seminaru. Tola w lěće 1846 založichu prasy Serbja hišće wužše zjenoćenstwo bjez sobu po wěstych wustawkach a pod mjenom „Serbowka“. Kniha, do kotrejež so wubjèrniše džěla sobustawow zapisuja, rěka tež „Serbowka“. K ni přiwjazany je dženik (diarium) Serbowki; to su mjenujcy protokolle zhromadžiznow. Po woteńdženju abo wotstupjenju kóždého staršeho Serbowki ma so w dženiku krátke wobswědčjenje dać, kak je tón samy swoje město zastawał a swoje winwatosé dopjelnjał. Přèni starši Serbowki běše J. Buk (1846—1850), druhi M. Cyž.

do věčnosti připravoval a derje wobstaral. Njeh wotpočuje we měrje!

Cyž běše nadaty a horliwy Serb, přecelny we wobkhadze, wjesoly we towarstwje. Sobustaw Maćicy Serbskeje běše wón wot jeje spočatka w léce 1847, sobustaw Serbskeje Bjesady wot léta 1850. C. je w tej starobje wumrjet, hdžež smě so wot kóždeho čłowjeka hišće wjacy nadzijeć, hač je hižon skutkowať. Duž tež teho, štož je wón za naše serbowstwo činit, hišće tak wjele być njemóže. Jeho literarne dzěla su tute: 1) *Wotroha* frała Žana habó zawojeno čerkwitiži na Lubobórfu. *Wowedantijo* z tješeho pjewojene. *W* Buděšćině 1851. *Maćicjnych swisow* 16. — 2) *Die Anfänge der glagolitischen Literatur*. Nach einem Aufsätze von Šafařík. In Schmalers Jahrbüchern für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft. Bautzen. Jahrgang 1852. 3. Heft. — 3) *Wšelake pěsnje*, najbóle w „jutničcy“ z podpismom „Jaroměr“ wotčišćane: a) originalne w jutničcy 1848: *Jutnička*, č. 3.; w jutničcy 1849: *Moja lubosć*, č. 14. *Kak so časy pominu!* I. *Lěčo a nazyma*, II. *Zyma*, III. *Nalěčo*, č. 18. *Khrobty Serb*, č. 34; w jutničcy 1850: *Serbow bitwy pod lubinskej horu*, I. *Do bitwy*, II. *Po bitwje*, č. 12. *Swěra do rowa*, č. 20. *Luby so domoj wróća*, w „tydžeńsk. nowinach“ 1849, č. 44. b) přeložene w jutničcy 1849: *Swjaty křiž*, č. 12; w jutničcy 1850: *Boha lubeho kujeza bydto*, č. 7. *Džéd a wnuk*, č. 46. — 4) *Wšelake prosaiske nastawki*, tež w „jutničcy“ wotčišćane: a) originalne w jutničcy 1849: *Naše Serbstwo z prócha stawa*, č. 11. *Što je narodnosć*, č. 15. *Posledni přibóh na budyšinskich honach*, č. 17. *Piwny serbski wječor*, č. 23. *Serbska zhromadžizna w Smječkečanskich kupjelach* (referat) w jutničcy 1848, č. 1. b) přeložene w jutničcy 1850: *Džěci a kwětki*, č. 9. 10. *Stowjanske narodne wašnja*, č. 16. 18. 19. 20. 22 — 28. 34. — 5) *Wšelake druge mjeńše wudžetki*, kotrež su z dzěla njecišćane a jenož do Serbowki zapisane, z dzěla pak w jutničcy abo w tydž. nowinach wotčišćane, ale bjeze wšeho wěsteho podpisa, kaž n. př. „*Zaječe pozdychwanjo*“ a „*Tak to budze za sto lět!*“ w jutničcy 1849, č. 36. — *Posledni čas chcyše Cyž*, kaž běše to wubjerkej Maćicy Serbskeje slubit, kuižku za lud přećiwu palencpicu napisac, k čemuž měješe hižon něšto materiala pripravowane. Hakož pruhu Cyžowych dzětow a jeho serbskeho zmyslenja dowolamy sebi skónčnje tudy jenu z jeho pěsni stajic, wot kotrejež sebi wón wosebje přeješe, zo by so bjez mitodym serbskim ludom jako spěw rozšěřila.

Khrobly Serb.

Póje, bratřa, wobkhowajmy
Serbow slawu, khroble hajmy

Našich wótcow česé a prawo,

Zo by swjate zawostalo!

Nadobny naš lud a kraj,

Božo, hnadnje zakitaj!

Strach a bojosé njeznajemy,

Mužni Serbjo wostanjemy!

Ruka, kotraž kosu wodži,

Tež so za mječ swětly hodži!

Nadobny naš lud a kraj,

Božo, hnadnje zakitaj!

Po kraju hdyž wichor duje,

We duši Serb khrobtosé čuje,

A hdyž kral a kraj joh žada,

Njepřečel tu před nim pada!

Nadobny naš lud a kraj,

Božo, hnadnje zakitaj!

Hdyž pak měr so wróca z nowa,

Serb mječ wótry w nóžnach khowa,

Džěta polo, Serbstwo haji,

Cuzom wašnju zadžěwk staji.

Nadobny naš lud a kraj,

Božo, hnadnje zakitaj!

Tak sej, bratřa, wobkhowajmy

Serbow slawu, khroble hajmy

Našich wótcow česé a prawo,

Zo by swjate zawostalo!

Nadobny naš lud a kraj,

Božo, hnadnje zakitaj!

II.

Michał Haška,

canonicus capitularis cantor ad st. Petrum Budissae,

eques ordinis de merito et fidelitate.

Narodź. 13. septembra 1778.

† 27. januara 1854.

Michał Haška narodzi so w Kulowje w budyskim předměšće, hdžež jeho hewak khudej staršej tak mjenowanu Kocorec

živnosť wobsedžeštaj. W městačku Kulowje běše so něšto lět prjedy dobra normalna šula založila. Do teje sameje khodžeše tež H, a wuznamjenješe so tu přez svoje duchowne dary a pilne wukujenje tak jara, zo bu jeho mjeno do tak mjenowanych zlotych čestnych knihi (goldenés Ehrenbuch) zapisane, štož so tam tehdom jenož z ředka hdy wubjernišim šulerjam poradži. Pozdžišo bu H, z pomocu kulowskich duchomnych do serbskeho seminara w Prazy přijaty, hdžež hač do nazymja 1797 wulku šulu (gymnasium) wopytowaše. Wot nazymja 1797 hač do nazymja 1799 študowaše filosofiu. Kaž hižon na gymnasiu, tak dawaše sebi H, tež we filosofiskej fakulće wosebje we klassiskej filologii a literaturje wulku prócu. To dopokazuja jeho tehdy dóstate censury, to widžeže tež kóždy, kiž měješe hdy přiležnosť jeho w tutym nastupanju zeznać. Wot nazymja 1799 študowaše H. theologiu. Nazymu 1802, 20. septembra, bu wón po derje dokonjanych študiach w Budyšinje wuswjećeny a 29. septembra (na swj. Michała) toho sameho lěta dđeržeše w Ralbicach přenju božu mšu.

Jako duchomny skutkowaše Haška ze wšej swěru a pilnosťú dwaj a třicyći lět w khróscánskej wosadze, hdžež běše druhi a přěni kaptan (1802—1824) a na posledku džesać lět farař (1824—1834). Hač běše hišće kaplan, měješe čezku a strašnu khorosć přecerpjeć, kotraž bu jenož z božej pomocu přez wušiknu chirurgisku operaciju wotstronjena. Wot toho časa pak běše wobstajnje strowy. Hakož farař měješe swoju wosadu w jara dobrým rjedže, bu za budyskeho kanownika wuzwoleny (1827) a staraše so tež z wulkej prócu wo přezcylne a rjane wobnowjenje khróscánskeho domu božeho. — Z Khróscić bu H. w lěće 1834 do Budyšina na tachantstwo hakož canonicus capitularis scholasticus powołany. Přez to bu wón tež konsistorialny radzićel a synodalny examiner. Wot lěta 1842 běše canonicus capitularis cantor. Tež w Budyšinje dopjelnješe H. na wšě dwacyći lět wšě swoje winowatosće z najwjetšej swěrnosću a staraše so wosebje wo pjenježne a ökonomiske naležnosťe tachantstwa. Khwalobna běše jeho wulka zlutniwosć a spokojnosť; wón měješe jenož malo potrjebnosťow. Jeho khude sempřindženje, jeho z nuzu bjedžace študowanje a jeho snadna kaplanska mzda běchu přěni založk k temu.

Jedyn ze svojich najrjeńšich dnjów swjećeše H. 29. septembra 1852, na kotrymž běše před polsta lětami přenju božu mšu dđeržať. Pjatnaće cuzych, z wjetša serbskich duchomnych běše so tu zešlo, zo bychu pod nawjedowanjom knjeza biskopa Dittricha tutón jubilejski swjedeni dostoynje swjećili. Ze wšěch stronow dóstachu so česćedostojnemu a zastužbnemu jubilaraj wutrobne zbožopřea a přecelne dary. Po dokonjanych božich

službach přepoda jemu najprjedy knjez biskop Dittrich ryčerski křiž civilnozastužbného rjadu. Potom přejachu zbožo knj. knj.: canonicus cap. senior Smoła we mjenje kapitularskeho kollegia, can. cap. scholasticus Dr. Přihonsky we mjenje budyskeho tachantstwa, kanownik farař Pjech we mjenje lužiskeho kath. duchomnstwa, superior John we mjenje saskeho kath. duchomnstwa, probošt Anter we mjenje lubaúskeho klóštra, syndikus Bähr we mjenje tachantskeho sudnistwa a direktar Hoffmann we mjenje podjanskeho seminara w Budyšinje. Hewak dósta jubilar hišće zbožopřeca wot města Budyšina přez měsčanostu a měsčanskich zastupjerjow, wot krajskeje direkcije, wot ewangelskeho duchomnstwa, wot tachantskeje šule, wot města Kulowa, wot kulowskeho duchomnstwa a wučerstwa, wot wobeju klóštrow w saskej Lužicy, wot serbskeho seminara w Prazy a wot wšelakich druhich korporaciow a jenotliwych wosobow. Zbožopřeca běchu z wulkeho džěla čišćane, z džěla pisane a z džěla tež ertne, lačonske, němske a serbske. Bjez nimi wuznamjenješe so wosebje wotivna tafla draždžanskeho a saskeho duchomnstwa, kotruž běše wubjerny filologa knjez direktar a professar Hraběta w Draždžanach wušiknje zestajat. W tej samej čitamy bjez druhim tež tuto: *Viro...linguae Sorabicae excolendae atque juventutis (scil. sorabicae) conscriptis in usum scholarum libris erudiendae studiosissimo....gratulatur sacerdotes etc.* Dokelž běše jubilar tež sobustaw wubjerkar Maćicy Serbskeje, dha bu jemu wot maćičnych wubjerkownikow serbski, wot knj. Smolerja zestajany a pyšnje do čerwjeneho, poztočaneho somota zwjazany swjedžeński spěw přez knj. knj. Dr. Klina, duchomneho Jakuba a notara Cyža přepodaty (hlad. delka sub I.). Nimo teho běše Dr. Klin, předsyda Maćicy Serbskeje, tež sam za so jubilarer rjany lačonski spěw připóstať, kotryž smy sebi tudy dale delka (hl. sub II.) sobudželié dowolili, zo by so spóznało, w kajkej česći njebohi steješe. — Po tutym stawnym jubileju khileše so Haškowe čěto dale bóle k zemi a jeho žiwjenje k swjatokej. Jako 6. decembra 1853 rano wokot šesćich ke mši džěše, bu wot božeje ručki zajaty. Wot teho časa ležeše na khorym ložu, mocy wotebjerachu, pomjatk a ryč so zhubještej, hač na posledku 27. januara 1854 popoľnu w štyrjoch číše wusny. 30. januara bu póđla wikara M. Cyža pohrjebany. Njech wotpočnje we Knjezu!

Haška běše swěrný Serb a wutrobny předeł Serbowstwa. Čas swojeho žiwjenja je wón za Serbow jakož prawoserbski duchomny skutkował. Hišće we swojej wysokej starobje měješe wulke spodobanje na serbskim wašnju a spěwje, běše rady na serbskich kwasach, křciznach a kermušach — H. ma tež zaslužby wo serbske pismowstwo. Zo je so wón hakle w posleń-

šich letech swjeho žiwjenja do literarnych džětow podal, to leži z džela tež we tym, zo měješe nět wjacj khwile a přiležnosće a tež wjacj srědkow k temu, hač hdy prjedy. W léce 1836 běše H. kanownikej Somerej, fararjej w Wotrowje, pomócny při nowym wudaću pačerjacych kniži pod napisom: „Žezusowa Wincja, to jo: Modlitarffe ha spěwarffe Kniže atd.“ H. wobstara při tym korrekturu a činješe wšelake porjedženja, wosebje w kherlušach. Dolhi čas džětaše H. na serbskim katechismusu, kotryž bu skónčnje w léce 1846 wot tachantstwa wudaty a wot biskopa Dittricha do serbskich kath. šulow zawjedzeny pod napisom: „Kchatechismuš teje kjejcizjansffe khatóšsffe Wutjě.“ W léce 1847 podpjeraše H. wudaću serbskeje čitanki wot Schneidera pod napisom: „Kniži k přěnom Łazuwanju w ferstjim, němstjim ha wacjonstjim Wijně.“ W léce 1848 wobstara wón nowe wudaću njedzelskich a swjatočnych perikopow pod napisom: „Swjate Zejeňa, Lekcioné ha Epistle na Nedjěle ha swjate Dně čjěwoho Lěta Po Waschnu ha Njadje Rómstfobo Misala.“ Wot lěta 1848 pisaše H. wučah z bibliskich stawiznow za serbske kath. šule. Tuto džěto je wón tež dokónčil a w rukopisu zawostajil; haj stary zakon běše dwójcy wudžětal, kóždy raz po druhim wasnju a wuwjedženju. Posleńše měsacy swjeho žiwjenja běše H. hižon wšitko k čišćej přihotował; wón chceše bibliske stawizny za swoje pjenjezy wudać a jakož „wotkazanje swjim lubowanym Serbam“ zawostajić. Jeho nahle skhorjenje a zemrjeće je temu zadžěwalo. Nimo tutych literarnych džětow je H. tež wšitke „pastyrskje listy“ a druge wozjewjenja biskopa Dittricha za serbske wosady do serbskeje ryče přetožował. Haškowy literarny přećel běše knjez kaptan Schneider w Kulowje; temu dawaše wón wšě swoje pisma k přehladowanju a k rozsudženju. H. běše přećiwo wšem „ponowjenjam“ w serbskej ryči a w serbskim prawopisu; Tecelin Miet běše jeho autorita. To njebudže so nikomu dziwno zdać, štož tute naležnosće rozsudzić wě; to tež nas njemóže k temu wabić, zo bychmy jeho suadź teho dla hanili a jeho druge zalužby wo serbowstwo pomjenšeli. — Při založenju Mačicy Serbskeje (7. haperleje 1847) bu H. do jeje wubjerka wuzwoleny. Hač do lěta 1851 wopytowaše wón wšě mačične zhromadžizny a wubjerkowe posedženja tak pilnje a swěruje, zo je lědym junkróć pobrachował. Pozdžišo prošeše H., zo by swojeje přiběraceje staroby dla z wubjerka wupušćeny był. To sta so 30. měrca 1853, hdzež bu nowy wubjerk na tři lěta wuzwoleny. Na nanjet duchomneho Jakuba bu we wubjerkowym posedženju 21. haperleje 1853 wobzauknjene, zo by so Hašcy při jeho wustupjenju z wubjerka přez wosebity list božemje prajilo. Knjez Dr. Klin slubi, zo chce to we mjenje wubjerka we laćouskim spěwje činić. Tutón

spěw (hlad. delka sub III.) bu Hašcy z podpismami wšěch wubjerkownikow přepodaty, jakož diplom, zo by tež dale čestny (honoris causa) sobustaw wubjerka wostał. Po někotrym času dósta wubjerk wutrobne džakprajenje wot H., 16. meje 1853 spisane (hlad. delka sub IV.). Za poł lěta bu tež tutón zwjazk přez bože wjedženje a dopušćenje rozwjazany!

I. Wysocydostojnemu knjezej
knjezej

Michalej Hašcy

can. cap. cant., asses. consist., examinat. synod.

sobustawej wubjerka maćicy serbskeje

dzeń 29. septembra 1852

k pjećdziesiątlětnemu měšnikemu jubileju

zbožo přeja

wubjerkownicy.

(Buk I. Buk II. Cyž. Jakub. Klin. Kućank. Kulman. Mróz.
Pjekar. Pful. Rychtar. Seiler. Seyfert. Smoleć. Wanak.)

Su zbožomnje žně domoj dokhowane,

Dha Serbja wjesela dzeń přihotuja,

So přeceljo a znaći zhromadźuja

A radosć knježi, zo wšo dokonjane.

Tež T woje žně su krasnje žohnowane;

Duž Serbja k Tebi Serbej přikhadźuja,

Twój radostny dzeń sobu poswjećuja

A zbožo Tebi přeja stajnje rjane.

Ty skutkował sy w Serbach swědomniwje,

Sy swój lud serbski swěru rozwučował,

Jón z dobrym pismom rady spomožował

A podpjerał zwjazk serbski lubosćiwje.

Za T woje pólstalětne prócowanje

Daj bóh Ći tysackróčne žohnowanje!

II. **Viro venerabili**

Michaeli Haschka

Adolphus Klien.

S.

Sicque decem lustris actis, venerande sacerdos,
 Qui cistae custos non temerande clues,
Quem decorant gravitas, vultus venerabile pondus,
 Virtutis studium et religionis amor;
Quem decus et columen Sorabi venerantur ubique,
 Quemque Bonum merito publicus ornat amor,
Annis infractus, salvus sospesque secundis
 Ominibus hodie júbila laeta geris?
Candida terrigenis raro concessa dies nunc
 Exoritur, felix auspiciumque capit.
Ipse Dei plenus supplex pro munere tanto
 Tu grates fundis, qui regit omne, Deo.
Gratantur praeses, multi verbique ministri,
 Ritibus et sacris huncce diem celebrant;
Undique conveniunt, Te cum laetantur amici,
 Et pia vota vovent urbs Tibi, templa, schola;
Quilibet atque bonus sua jungit vota Verendo,
 Neque deest gratans, qui colit arva vigil.
Utque suum duplex Te gens sibi vindicat omnem,
 Teutonici „salve“, „slawa“ ferunt Sorabi,
Et Te circumdant pueri teneraeque puellae
 Florigeris vittis, cantibus atque piis.
Dicimus hinc Te felicem, qui talia carpis,
 Nec deerunt meritis praemia digna Tuis.
Jam quondam Lockj nostri Fulkjque beati
 Carminibus laetis júbila qui cecini,
Non potui non quin laetus Tua júbila sponte,
 Vir venerande mihi, versiculis celebrem.

Fors rata vota facit nec fallit amabilis error;

Vota movent superos, si modo justa rogas.

Hinc age, magne Geni, calathos nunc porrige odoros,

Carpe seni vegeto lilia, sparge rosas.

Saepe veni gressusque refer, volventibus annis,

Et tibi perpetuo splendeat igne focus.

En aderis referesque pedes: ego pignorum omen!

Annis atque Probo vita salusque manet. —

Mitto Tibi bona verba Bono; sint pignus amoris;

Utque soles, vatem dilige porro, precor.

Scrib. Budissae Lusat. ipso die Sct. Michaelis

a. MDCCCLII.

III.

Viro

venerando et doctissimo

Joanni Michaeli Haschka,

Canonico Capitulari Cantori,

equiti splendidissimo

Societatis Sorabicae,

quae Maëicae nomine venit,

quibus cura demandata est.

S.

Siccine **Tu**, venerande senex, suavisque sodalis,

Doctrina clarus, clarus et eloquio,

Tota cohors quem fautorem veneratur abunde,

Qui rebus nostris dulce solamen eras,

Aetate et meritis major nos deseris, eheu!

Atque chorum linquens, castraque nostra simul,

Intrepidus miles, meritis stipendia, honores,

Ultro donatus nunc rude abire paras?

Utque viri nobis, magni quem fecimus usque,

Discessus luctum tristitiamque movet;

Utque piis votis, **Bone, Te** comitamur euntem,
Cui curae et cordi nostra palaestra fuit;
Sic, fas est, grates toto **Tibi** dicimus omnes
Pectore pro meritis proque labore **Tuo.**
Atque licet spes est, nostrum **Te** profore semper
Absentem, memorem ac usque sodalitiis,
Hacce jubet socios charta reverentia **honoris**
Causa Te socium jungere rite sibi,
Ut porro noster, Sorabis dilectus ubique,
Res nostras decoret nomen abunde **Tuum.**
Haec jam sume lubens, nobisque faveto, precamur,
Pignus amicitiae, pignus amoris habe.
Sit placidum et felix, vitae quodcunque sequetur,
Et veniat sero mors **Tibi** nigra pede!

Dat. Budissae Lusat. d. IV. m. Maji
a. MDCCCLIII.

(Sequuntur nomina valedicentium autographa.)

IV. **Viris**
Doctissimis, plurimum Venerandis ac Spectabilibus D. D.
Dr. Friderico Adolpho Klien, Sodalitatis,
quae Maćicae nomine venit, Praesidi,
nec non ejusdem membris selectis.

S. P.

Litteris nuperrime ligato sermone transmissis amicum erga me animum, multis argumentis saepe et abunde jam conspicuum, denuo exhibuistis. Magno sane me affecistis hoc signo charitatis honore, nec minore laetitia. Virorum tam eruditione et dignitate, quam suavitate et humanitate insignium observantia solatium est animo, quod nulla oblivio delet. Si minus, quam in votis erat, exiguis meis viribus indefessos vestros labores pro excolenda lingua patria et promovendis populi nostri scientiis juvare licuit, tamen vestris studiis, curis et consiliis interesse semper dilexi. Nunc vero, cum aetate et valetudine fractus, conciliis vestris cedere et rudem capere cogor, nihil magis mihi cordi est, quam ut grates, quantum possum maximas, vobis pro exhibita amicitia agam et etiam atque etiam rogem, ut me vestrae memoriae commendatum

esse velitis. Contestor simul, semina vestra sollicitudine jacta in dies majora incrementa capere et largiores semper fructus ferre, magno cum gaudio me visurum. Dum vita manebit, membrum vestrae sodalitatis esse et vocari amabo. Valetate et favete

Vestri

Budissae, die XVI. Maji
anno MDCCCLIII.

aestumatissimo

Joanni Michaeli Haschke.

Wot 1. januara hač do 31. decembra 1853 su scěhowace sobustawy Maćicy Serbskeje swoje přinoški do jeje pokładnicy wotedale.

A. Sobustawy I. rjadomnje.

1) na lěto 1853: k. Pjekař, kantor w Budyšinje; k. Kocor, kantor w Ketlicach; k. Krbec, rektor w Prazy; k. Hornig, kupc w Khrósćicach; k. Imiš, duchomny w Wóslinku; k. Mučink, wučer w Zemicach; k. Běr, kubler w Kopřinje; k. Smola, kan. kap. senior na budyskim tachanstuje; k. Haška, kan. kap. kantor na bud. tach.; k. Dr. Přihonsky, kan. kap. scholasticus na bud. tach.; k. Pjech, kan. a farař při kath. serbskej cyrkwi w Budyšinje; k. Buk, direktar kath. wučeruje a vikar na bud. tach.; k. Šneider, kaplan w Kulowje; k. Warnac, farař w Wotrowje; k. Žur, vikar na bud. tach.; k. Kokla, farař w Njebjelčicach; k. Bróska, d. w Budestecach; k. Seiler, d. w Lazu; k. Domaška, duchomny w Nosaćicach; k. Krawc, hosćeńcař na winicy pola Budyšina; k. Mróz, kand. d. w Budyšinje; k. Mróz, překupc w Hodźiju; k. Jakub, d. w Budyšinje; k. Buk, sem. vicedir. w Budyšinje; k. Wornař, stud. w Prazy; k. Brězan, farař w Ralbicach; k. Hicka, wučer w Ralbicach; k. Tašnar, stud. d. w Hali; k. Caf, kaplan w Frauheimje w Štyrskej; k. Dr. Klin, radny knjez w Budyšinje; k. Cyž, herbski rychar w Nowoslicach; k. Hornig, st. d. w Prazy; k. Dutšman, gymn. w Prazy; k. Šolta, kaplan w Kulowje; k. Nowak, d. w Klětnom; k. Wjels, kand. d. w Wrótstawje; k. Kral, wučer na Židowje; k. Hrabiet, rektor a professar w Draždžanach; k. Nowak, vikar na bud. tach.; k. Weńka, professar w Draždžanach; k. Smola, kaplan w Ralbicach; k. Mróz, farař w Grunowje; k. Kěršnar, kantor w Bukcach; k. Libša, póstski zastojnik w Draždžanach; k. Jenč, kand. d. w Barée; k. Lahoda, diak. w Lubiju; k. Thiema, d. w Barée; k. Wawrik-Jězorka, póstski zastojnik w Altenburku; k. Marčka, kand. d. w Hunjowje; k. Hika, knihiešćer w Bud.; k. Rada, d. w Hućinje; k. Seyfert, assessor na bud. krajnosud.; k. Jermis, hosćeńcař na bud. dwórnišću; k. Krečmar, farař w Freiburku; k. Rychtar, ryčnik w Bud.; k. Šona, hajnik w Lichanju; k. Šuster, kantor w Klukšu; k. Warko, kand. d. w Jabłońcu; k. Wičaz z Kral. Młyn; k. Kröhna, d. w Delnym Wujezdze; k. Lahoda, d. w Khołmje; k. Bergan, d. w wulk. Zdzarach; k. Rabowski, pólleńk w Pomorcach.

2) na léto 1852: Serbske towařstwo Sorabia w Lipsku; k. Rychtař, adv. a sudn. direktař w Budyšinje; k. Simon, kowařski miřtr w Delnym Wujezdze; k. Seyfert, aktuar na tach w Bud.; k. Čornak, šolta w Konjecach; k. hrabja z Einsiedel, stawski knjez atd. w Minakale; k. Ludwig, inspektař w Minakale; k. Bergan, d. w wulkich Zdžarach; k. Lahoda, diak w Lubiju; k. Libša, póstski zast. w Draždžanach; k. Kocor, kantor w Ketlicach; k. Jacslawk, kand. d. w Bud.; k. Guda, d. w Minakale; k. Thiema, d. w Barće; k. Mõhna, d. w Bukecach; k. Lahoda, d. w Kholmje; k. Miřnař, kubleř w Baćonju; k. Hornig, kupc w Khrósćicach; k. Wićaz, kubleř w Přiřecach; k. Mlynk, tyšeřski miřtr w Zaryču; k. Garbař, kantor w Minakale; k. Domš, stud. praw. w Lipsku; k. Rabowski, pótleńk w Pomorcach; k. Jenč, kand. d. w Barće; k. Hicka, wučer w Ralbicach; k. Błažik, bur w Ralbicach; k. Klin, d. w Ketlicach; k. Kumer, mlynk w Łazku; k. Bartko, wučer w Kwaćicach; k. Wićežk, kubleř w Přiřecach; k. Nowak, d. w Klětnom, k. Kulman, wučer w Delnym Wujezdze; k. Krećmař, wučer w Delnej Hórcy; k. Šolta, kaplan w Radworju; k. Kěrřnař, kantor w Bukecach; k. Beyer, wučer w Luwoćicach; k. Wawrik-Jězorka, póstski zastojnik w Altenburku; k. Hika, knihćićer w Budyšinje; k. Jermis, hosćencar na budyskim dwórniřcu; k. Krećmař, farař w Freiberku; k. Šõna, hajnik w Lichanju.

3) na léto 1851: k. Čornak, šolta w Konjecach; k. Bergan, d. w wulkich Zdžarach; k. Lahoda, diak w Lubiju; k. Kocor, kantor w Ketlicach; k. Dr. Somer, kand. d. w Bud.; k. Thiema, d. w Barće; k. Mõhna, d. w Bukecach; k. Lahoda, d. w Kholmje; k. Miřnař, kubleř w Baćonju; k. Hornig, kupc w Khrósćicach; k. Melda, wučer w wulkim Dažinje; k. Mróz, kand. d. w Bud.; k. Domš, stud. prawa w Lipsku; k. Klin, d. w Ketlicach; k. Hejduška, klõštyski hajnik w Łazku; k. Bartko, wučer w Kwaćicach; k. Wićežk, kubleř w Přiřecach; k. Wićaz, rektar w Wõsporku; k. Nowak, d. w Klětnom; k. Šolta, kaplan w Radworju; k. Beyer, wučer w Luwoćicach; k. Krećmař, farař w Freiberku; k. Šõna, hajnik w Lichanju.

4) na léto 1850: k. Bergan, d. w wulkich Zdžarach; k. Lahoda, diak w Lubiju; k. Mõhna, d. w Bukecach; k. Ponich, kubleř w Mjeřicach; k. Melda, wučer w wulkim Dažinje; k. Domš, stud. prawa w Lipsku; k. Wićaz, bur w Ralbicach; k. Wićežk, kubleř w Přiřecach; k. Wićaz, rektar w Wõsporku; k. Šolta, kaplan w Radworju; k. Dr. Somer, kand. duch. w Budyšinje.

5) na léto 1849: k. Bergan, d. w wulkich Zdžarach; k. Domš, stud. prawa w Lipsku; k. Šolta, kaplan w Radworju.

6) na léta 1854—56: k. Welan, duch. w Slepom.

7) na léta 1854—57: k. Caf, kapl. w Fraueheimje w Štyrskéj. (B. Sobustawy II. rjadomnje w přichodnym zežiwku.)

Č A S O P I S
T O W A R S T W A
MACICY SERBSKEJE.

D R U H I Z E Š I W K.

1853 — 1854.

Šesty dżesatk basnjow

wot

H. Seilerja.

1. Jeleń a jeho syn.

Aj, wopomń, rjekny hojo k nanej,
Kak hordej nosyš rohizuje,
Tej njejstej k pyše jenož khmanej,
Ně! nalož jej tež k nadobje;
Hlaj, tamle stónčko dele dze,
O přikol, nanko, popań je.

Hlaj, z khachłowymi widlicami
Je kóždy žónka dosahnje,
A měli pon tu kulu sami:
Dha džen a nóc tež naša jo;
Za bližšej hórku dyrbi być,
Je hrajo móžeš dosćěhnýć.

Nan jeleń džiwaše so jara,
Kak jeho syuk žno mudry je;
Tak wažna wěc tež jeho stara,
Duž stónčko lojic sahaše;
Wón sto drje hórkow přeleti —
Za žanej stónčko njesedzi!

* * *

Kaž tuta próca jelenjowska
Ptód dobyć nihdy njezamó:
Tak podarmo je naša čłowska
To wuslědzić, štož přikry bóh;
Naš přemudry duch zawutli —
Štóž wěri, džěl ma najlěpši!

2. Pólna myš wó wsy.

Myš pólna, Hapla Rymzakowa,
Swój polowski dom wopuści,
A dó wsy puć so k ćěće snowa,
Kiž w bróžni bě na hospodži;
Tam runje trjechi, praju ja,
Zo swjećěše so kermuša.

Na přatře wulke reje běchu
Po němsku, serbsku, po pólsku,
A sedžo w hembjerkach pod třěchu
Jim hercy dele piskachu;
Sam džěd dze z wowku do reje,
A jěsć a pić bě do wole.

Ach, kajke bohastwo a radosć,
Myš pólna praji, tudy je,
Ja měła wulcy wulku žadosć
Tu wostać, hejzo přidaće!
Haj, wostań, ćeta najlubša —
Wšě z jenym dohom wołaja.

Na zajtra, jako hišće spaše
Pótpjana mučna myšina,
Dha „klip, klap, klip“ so styšec daše,
A snopy leća ze přatra,
Tež Hapla padže na huno —
Mórdjo! što nječini so to?

Štóz móže, ček, běž božedlace!
Bě haslo a křik myšacy —
Jich kermuša, kaž spóznawaće,
So přeměni do zrudoby —
A Hapla lědom wuběža
A wuzna w polu wuznaća:

* * *

Bjez bojosec pod swojej wěchu
Kusk' suchli lěpje zestodzi,
Hač kermuša pod cuzej třechu
We njeměrje a starosći;
Za tajki blyché a kermušu
Ja spušču tež Australiu.

3. Invalida a psyk.

Zle, falšne pysko njezwjazane
Bur něhdy w dworje žiwješe,
Na nadpady bě překlepane;
Kaž bórzy něchtón nimo dze,
Pod wrotami so wuwali
A skót a ludži wobškodži.

Bjez ludom, kiž tam wusta hary
A dyrbješe so wobarać,
Tež běše invalida stary,
Tež teho nadpadže tón drač,
A zhraba jeho do nohow
Po wašnju svojich počinkow.

Tón wojak — so nic njewohlady
A z hordom smějo ďale dze;
Mje kusaj, jědo nje poradny,
Wón praji, kaž će lóštuje,
Ja nošu nozy drjewjanej,
Kiž krej a mjaso nimatej.

A dokelž psa wón kedźbu nima
Tam husto nimo khodźicy,
Kaž tež wón zakhadza a přima:
Dha zlehny so hněw psykowy,
Hač na posledku njeblawknje,
Hdyž invalida nimo dze.

* * *

Chceš wotbyć blawkarjow, zlych ludzi,
Zacp jědojte jich nadpady,
To džěn jich zlóse najlěpje skludzi,
Hdyž směješ so a z měrom sy;
Štóz pak so z nimi škerjedži,
Zle hórše sebi načini.

4. Hola wučerka.

Po holi něhdy dróhař dze
Wot nocy překhwatany;
Nóc čorne křídla šerješe
A puěj swětlo krany;
Duž džeše puća njezuaty
Tón dróhař: tu sym zhubjeny!

Wón spyta pytać kolijů,
Wón masa a so khila;
Ćma rosće z kóždej kročelu
A ze ěmu jeho ěwila,
Hač płačo stejo wostanje,
A khójny džachu pódlanske:

Štóz šćežku trjechić přez hole
Pó ěmje a w nocy žada,
Tón k njebjesam, nic da zemje
Ze swěrnym wóčkom hlada;
Wot zemje radu nječakaj,
Do našich krónow pohladaj.

Kaž wurubanu ščežičku
Tam swětlu widziš smuhu —
Tu čaru dži, měj před sobu,
Dha trjечиš — a maš pruhu:
Kak pó čmje a kak wbozy su,
Kiž zacpja swěcu njebjesku!

5. Twór a kóčka.

Něhdy nócnik jeja pijerski
Twór so trjечи z kóčku we bróžni
A ji skorži, kak je hlódný.
Mica hnydom poľna želnoscé
Jeho přeprosý na snědanje,
Potom tež na wobjed slódný.

Ale, lubša, hdže maš městačko,
Hdžež čí twoje jědlo staja so?
Twór so čety kóčki praša.
Nó, na lawje nutřka zhotuje
Mi najbóle blido hoséinske
Hospoza, pak dzówka naša.

Nutřka wó jstwje? — četa, khort uaj, uaj!
To su wuzke mjezy, čěсны kraj,
Džeše twór, to njeje za mnje;
W pincy maé mi ludžo zabichu,
Loni jachu nana w kurjeńcu,
Zlósé a hněw tež maja na mnje!

* * *

Bojosé njeprawdoscé čwila je,
Hrozu před prawdosću začuje
Kóždy pakoscák a škóduy,
Dokelž hižno ze swědomnja wě,
Štož njeř prajito jom zhonjenje:
Kajkeho je myta hódný!

6. Pliška a kokula.

So pliška šeri na hnězdzi
A jejka wohrěwaše,
Duž kokula k njej přileci
A skóržbu slyšec daše:
Mi muž je wušol do swěta,
Što započnu ja samotna?

Njech lutke jejko swoje ci
Bjez twoje sobu kladu,
To wulke njej, o njezacpij
Mi wopokazać hnadu,
Kiž moje džěcata a ja
Či nihdy zabyé njesmjedza.

Ptak wulki — pliška mysleše —
Kiž će tak lubje prosy,
Tón smělenja drje hódny je,
Hdyž tajku starosć nosy;
Duž wopor jemu přinjesu,
Wšak plaćic chce mi z dobrotu.

Pječ džěci za tři njedzele
We hnězdze pliška widzi,
Je skubla polna lubosće
Při swojim snadnym blidzi;
Najbóle rosće kokula
A pysk najšěrši rozdaja.

Tak přemóžnje so rozšeri,
Zo z hnězda wupadachu
Či druzy bratřa, sotřički,
So zbichu a kónc wzachu —
A přemjenk, wulka kokula,
Bu z cuzym herbstwom skubtana.

Přez dobročivost wěrkojtu
Tak něchtžkuliž kupi,
Sej njeřečela do domu!
Duž njebudžec tak hlupi
A wopomúce, što scěhuje,
Prjeđ hač sej rucy zwježece!

7. Liška a wjelk.

Wjelk z lišku čehnje po lěsu,
A wuhladataj wjewjercu
Cuk cuk! na spēšnej nozy.
Ach, woła liška, brunačko,
Ja njesu dobre poselstwo,
Što čekaš w tajkej hrozy?
Duž wjewjerca so zastaji
A džeše: što maš prajić mi,
A hdže sy, četa, byla?
Pój sobu! liška zablawka,
Law kral će nuznje potrjeba
A je či dobry z cyla.

Wón nowy porjad požada —
Ty budžeš wyšša kuchařka,
Ja naliwać jom budu,
Wjelk budže drjewo přinošec
A wowca jědže wudželec
A sorna sydać k sudu.

Tam zajac budže huslować
A šwinc na mjehkim stole spać,
A nic we wložnej džěrje;
A pječene a warjene,
Haj, kajkež jědlo žadyn chce,
Tam budže w polnej měrje.

Duž přidže z kňójcy wjewjerca
Na krasny přichod wjesela —
A što je so nětk stalo?
Ju liška hnydom popanje
A k wobjeda sej zarěže —
Wjelk wot njej dosta mato.

Aj, wjekuy wjelk, kak weš ty tlae.
A z wulkim nožom prikrawae
A stódku činić hubu!
O wjelko, wulki blazniko,
So liška směje, što je to,
Ty drje mi ryčiš khlubu?

Nětk w swěće druhi trjebaš dych,
Nětk wěrnosćiwych, zelharnych
Rad z jenym lohćom měrja;
Duž rěka: lži po djabolsku —
Na dobre zbože potojcu
Tak abo tak či wěrja!

8. Bačon a wróbl.

Bur koto stare donjest je
Na lipu přidomsku,
Do teho bačon twarješe
Sej dom, kaž twjerdziznu,
A klepoce a přinoša,
Hač mučny džeu so dokonja.

To wjesny wróbl widžiše
A křawata k pomocy,
A přimojaty, kajkiž je,
A česće lakomny
Swój česćki pručik, slomičku
Tam přiładywaše na křomú.

A jako twar bě hotowa,
Kaž wulke hrodžišćo,
Dha wróbl pó wsy šćerkota:
O hlajće, susodžo,
Što ja a baćon móžemoj,
A kajkej mištraj mój wam smoj!

O wróblo, słabe pacholo,
To sy sej wjele zdał,
Mój dom nej' twoje hnězdžeško,
Tón bjez tebe by stał —
Tak baćon z hnězda klepota,
Směch za česó wróbl dostawa.

9. Rano wól, připołnju ćelo, popołnju myš, wječor ničo.

Wjelk, hišće syty wot wčera,
So lehnýc běži do lěsa
Na hórku, jako slóncu skhadža;
Duž tučny wól tam nimo dže.
Wjelk sparny hlownu pozběhnje,
A štoha jemu mysle radža?

Daj khadli běžeć! najebać!
Chceš so tak zahe dračować?
Mi tajkich přiudže wěšće wjaey.
Wón přebjera so z lěnjosću,
Hač steji slóncu na połnju,
Z tej nadziju pak wosta tčacy.

Nětk ćelo nimo khelpaše. —
Wjelk, dokelž skoro hlóduy je,
So hotowaše na nje stanyć,

Wón stawajo pak pomysli:
Ně ale, njeje hańba ěi
Po wole za ćelećom ćahnýć!

Hól pos! daj běžeć ćeleću,
Tón wót so wróci z wěstosću,
To skerje budže prócy hódne.
Wót pak so zaso njewróci,
Hać popotnje so přibliži,
A wjelkej korča ćrjewa hlódne.

Wón z hórki dele zhladuje. —
Duž nimo myš tam přiběhnje,
Za wjelka hewak špatne žradlo;
Wón ze směchom tež zawola:
To zatrašnje jow wotbjera,
Tu narosé njebudže mi sadto.

Nó, myš pak nihdy nježeru,
Štó znjese tajku hanibu?
Chcu próznu stómu radšo mtócić —
Hdyž hinak njej', dha na ćelo
Ja radšo lakam čakajo,
To so k najmjeńšom budže wrócić.

To ćelatko so njewróća,
A wječor hižom přikhadza —
Wjelk praji, to mje tola hrjeba,
Što činić? htódny lehnyć hić
A myšku myšku wostajić,
To při nuzy mi njeje trjeba.

Wón ćěri k džěrcy myšacej,
Chce lakać tam, o jeromnej —

A što so bjez tym zrudne poda?
Před nosom wjelkej htódnemu
Myš hrabny škrahoc před džěru,
Wjelk džeše zrudny: škoda, škoda!

* * *

Štóž skladnosé pušca, přepase,
Tom čeknje tež to zacpíte!

10. Mjedźwjedźaj.

Mjedźwjedźaj we lěsu dwaj
Hornyk rybow trjechištaj,
Při wóhnu so warješe;
Mórčo kóždy pózuawa:
To je žadna hosćina,
Jědto za naj kralowske.

Porjadu do hornyka
Kóždy ruče pomasa,
Zo časé wučahnyl sej by;
Kóždy pāk so zakrěni,
Pacu sebi wopari,
Kaž do hornca pomasny.

Radžitaj sej nazdala
Hornyk scáhnyé wot wóhnja,
Potom ryby wukínyé.
Ale, što tam skakataj,
Jako bytoj kotwrótnaj,
Dyrbjalo što wopak byé?

Pódlu pacow k přidawkej
Sparištaj tež klamu sej
Na tych časécach warjacymb.

Ryby studnu na zemi —
Wonaj džetaj wostajši
Prječ do holow zelenych.

Jedyn přemo druhoho
Žarnje a hněwa so,
Zo tam jědło kralowske
Woheń je tak skóncował,
Jemu tajku horcosé dał,
Zo so wužić njemóže!

* * *

„Ničonjewěm“ škodu ma,
„Něštowjedzéc“ njepomha!

Stawizny serbskeje ryče a narodnosće.

Wot K. A. Jenča.

(Skónčenje.)

IV.

Wot sydowlětnjeje wójny hač do založenja wracslawskeho a budyskeho serbskeho towarstwa w lětomaj 1838 a 1839.

Sydowlětna wójna, kotraž wot lěta 1756—1763 howrješe, běše wjele serbskich wsów do popjela přewobróčila a wjele wobydlerjow serbskeho kraja do khudoby přinjesła. Wosebje zhubi wulki džěl Serbow bukičanskeje, kotowskeje, hrodzišćanskeje a poršiskeje wosady přez tamnu stysknu nóc wot 13. k 14. oktobrej lěta 1758 swoje domy a swoje zamóženje. K tutemu njezbožu přiwdachu so hišće po přětratej wójnje mór a drohota. Wójna, mór a drohota pak ženje narodnym prócowanjam a pismowstwu njetyja, teho dla so tež džiwać njetrjebamy, zo su tež rozwijeću serbskeje ryče a narodnosće škodźile. Sčěwki sydowlětnjeje wójny

so tež bórzy we swojej škódnosci za Serbowstwo pokazować počachu. Najprjedy rozpadny w léce 1760 wittenbergske serbske přédarske towarstwo, dokelž běše so w tutym léce tež universitetska cyrkej wot njepräcela roztrélana sobu spalila, a dokelž wot tuteho časa sem tež mjenje Serbow we Wittenbergu študowaše. Hakle za dzesac lét [8. sept. 1770] bu we Wittenbergu zaso serbske přédarske towarstwo wot Samuela Bohuwěra Ponicha z němskich Jenkec a jeho rojenkow k nowemu žiwjenju wubudžene. Rune podeńdženje měješe tež někotre léta pozdžišo serbske přédarske towarstwo w Lipsku, hač běchu so runje někotre stare sobustawy teho sameho wot léta 1764 sem bóle, dyžli hdy, za to same starać počale. Tajku starosciwosć běše pak wosebje přihotowanje k hódnemu wobendženju pólstalěneho založenkeho swjedženja serbskeho towarstwa w Lipsku wubudžilo. Zo by so tutón swjedžen z prawym džakom präciwo bohu a z prawym džělbraćom wšitkich něhdušich sobustawow přédarskeho towarstwa wobešol, za to skutkowaštaj z woprědka wosebje dwaj mužaj, tež něhdy sobustawaj tuteho zjenoćenstwa, mjenujcy Mag. Jurij Körner, wot léta 1747 sem duchomny w Bokawje pola Schneeberga, a Mag. Jan Wencel z Džěžnikec, kiž bě so w léce 1766 jako kandidata z Lipska do Serbow wrócił. Z wulkej swěrnosću a z wulkej horliwosću džělčaše posleńši hišće doma we wótcnym kraju za zbože a tyće serbskeho towarstwa w Lipsku. Wosebje pytaše wón serbske duchomnstwo k wjetšemu džělbraću na podeńdženjach lipsčanskeho towarstwa zahorić. Jeho prócowanju so tež naposledku poradzi, zo serbske duchomnstwo hišće w léce 1766 wobzankny, při składnosći pólstalěneho jubelskeho swjedženja serbskeho

towarstwa w Lipsku knižku wudać, kiž by stawizny wšitkich hornjołužiskich wosadow evangelskich Serbow, kaž tež pólstalětne stawizny přédarskeho towarstwa w Lipsku a žiwjenje wšitkich sobustawow teho sameho z krótkim wopisala. Tuta knižka ¹⁾ bu w léće 1767 do-
čišćana, serbscy duchomni a kandidaći běchu k čišćej teje sameje 60 tl. bjez sobu nahromadzili. Spisanje teje sameje wobstarachu k. k. diakonus Langa w Njeswačidle, duch. Panach w Malečicach, duch. Šěrach w małym Budyšinku a kand. Wencel w Budyšinje. Wosebje wjele skutkowaštaj tehdom Langa a Wencel za serbske towarstwo. Přez jeju prócowanje zjeno-
ćichu so hišće w tym samym léće 1767 we Łužicach dwanaćo serbscy duchomni a založichu serbske towar-
stwo bjez sobu. Sobustawy tuteho serbskeho towar-
stwa běchu: duch. Möhn a diak. Langa w Njeswačidle, archidiak. Hercog w Lubiju, duch. Brada a diak. Janaš w Budyšinje, duch. Šěrach w małym Budyšinku, duch. Lehman w Hrodzišću, duch. Janka w Bukecach, se-
cundarius Langa w Budyšinje, duch. Běhmar w Klětnom, duch. Körner w Bokawje a kand. Wencel. Z jich wustawkow tón króć jenož to sobudžělimy, zo běchu so woni zjenoćili: 1., čistu wučbu Jesusa Khrystusa bjez Serbami zdžeržec; 2., Serbow z najlěpšimi knihemi na tunje wašnje wobstarac; 3., serbsku ryč a serbski prawopis polěpšic a wudokonjeć; 4., serbske přédarske towarstwo w Lipsku tak wjele, hač móžno, podpjerać. Bjez serbskimi duchomnymi we Łužicach a bjez serbskimi študentami w Lipsku nasta nětko na někotre časy prawje horlive narodne žiwjenje, woni swěru hromadže listy wuměnjowachu, a serbske duchomnstwo wobroći so 26.

¹⁾ Kurzer Entwurf einer Oberlausitzwendischen Kirchenhistorie. Budyšin 1767.

januara 1767 na doktora Crusiusa, přeněho theologiskeho professarja w Lipsku, z tej přóstwu, zo by wón wobkedźbowanje a zakitanje serbskeho towarstwa w Lipsku na so wzał, štož tutón tež zwólniwje dopjelni. Meje teho sameho lěta pósłaštaj diak. Langa a kand. Wencel 20 serbskich knihow do Lipska, kotrež bě zjenoćenstwo serbskich duchomnych nakupile a zwjazać daće. Přez to bu započatk k přeněj serbskej knihowni w Lipsku ščinjeny. Najwosebniša starosć serbskich duchomnych běše mjenujcy, zo by serbske přédarske towarstwo w Lipsku prawu móc a prawe kćenje dostało, a zo bychu so sobustawy teho sameho prawje k swojemu přichódnemu powołanju a skutkowanju bjez svojim serbskim ludom přihotowale. Woni sebi teho dla wšu móžnu prócu dawachu, zo bychu jich prócowanja podpjerali a jich samych k prawemu duchomnemu a narodnemu žiwjenju zahorili. Wosebje džělaštaj na to Langa a Wencel ze wšej swěrnosću. Z pomocu svojich druhich hamtskich sobubratrow prócowaše so Langa nětko wosebje wo to, zo by so 1. w študentskim konwikće w Lipsku blido za dwanaće mlódych Serbow založilo; 2. zo bychu so z mišnjanskeho štyfta wěste štipendije za sobustawy serbskeho přédarskeho towarstwa w Lipsku wuprosyłe; 3. zo by serbske towarstwo w Lipsku dospołnu serbsku knihownju dostało a 4. zo bychu sobustawy lipsćanskeho zjenoćenstwa po dokonjanych študijach dobre zastojnstwa bjez Serbami namakale. Na rune wašnje staraše so tehdom tež Mag. Körner, duch. w Bokawje, za zbože a tyće serbskeho towarstwa w Lipsku. Wón wuda mjenujcy najprjedy při skladnosći póstalětneho jubelskeho swjedženja přédarskeho towarstwa mału knižku ¹⁾,

¹⁾ Von der wendischen Sprache und ihrem Nutzen in den Wissenschaften. Von M. Körner, Leipzig 1766.

w kotrejž wón wulki wužitk serbskeje ryče za wědomnosće dopokazać pytaše. Tutu knižku poswjeći wón přédarskemu towarstwu w Lipsku. Po jeho namjeće dyrbješe so tuto zjenoćenstwo nětko k „serbskemu přédarskemu a wučenemu towarstwu w Lipsku“ rozšěrić, ku kotremuž dyrbjeli študowacy Serbjo wšitkich fakultetow přisłušeć, a w kotrymž so njeby wjacy jenož za wudokonjenje serbskich přédowanjow, ale tež za přepytowanje serbskeje ryče a serbskich stawiznow, a za wudokonjenje serbskeho pismowstwa přez wosebity časopis džěłało, kiž měł po lětnych abo pólłětnych zešiwkach wukhadžeć. Na tajke wašnje bě pólstalětny založeniski swjedžen serbskeho towarstwa w Lipsku wulku horliwosć za Serbowstwo bjez serbskimi duchomnymi a serbskimi študentami wubudził, a zdaše so, zo budže so wot nětko sem wjacy za serbsku ryč a narodnosć wot wučenych mužow serbskeho luda stać. Ale tuta horliwosć bórzy zaso přesta; zda so, zo tamny zwjazk serbskich duchomnych kruty dosć njebě, zo by přeměnenju časow napřećiwo stać móhl. Wulkeje drohoty a wokhudnjenja wobydlerjow wulkeho džěla serbskeje Lužicy dla počachu w Lipsku wot lěta 1768 sem serbscy študenći wotebjerać, a tež ći, kiž tam hišće študowachu, woliwknychu we swojim prócowanju, najskerje, dokelž bě jich mało. Jako běše naposledku diak. Langa w Njeswaćidle, kiž bě cyłe nowe narodne žiwjenje bjez serbskimi duchomnymi wubudził a serbske towarstwo we Lužicach založil, w lěće 1770 k wotpočinkej swojeho knjeza zašoł, a Wencel w tym samym lěće němsku službu we Wehrsdórfje dostał, wusny zaso bjez serbskimi duchomnymi tamne džělbraće na podeńdženjach serbskeho přédarskeho towarstwa w Lipsku, a nic dołho pozdžišo zańdže tež serbske towarstwo w Lipsku same

w léce 1773, dokelž bě hjez wobkedžbowanja sebi samemu poručene. Hakle za 5 lét bu to same zaso na přiruč ketliskeho duchomneho Braha wot tehdomnišeho študenty Jana Bjedricha Mički z Kupoje a jeho rojenkow k nowemu žiwjenju wubudžene a wjeseleše so nětko dolhi čas zaso rjaneho kćěwa. W Serbach samych pak so runje w tutym času po sydnomlětněj wójnje mało za serbsku ryč a narodnosć skutkowaše.¹⁾ Wosebje mało je so wot Möhnoweho hač do Lubjenskeho časa [1785—1820) wot serbskeho duchomnstwa za serbske pismowstwo stalo. Na wučenyh Serbami w tutym času nje-pobrachowaše, přetož Rudolf Möhn, syn njeswačidlskeho duchomneho, powjeda²⁾ we wopisanju swójeho žiwjenja, zo je so w jeho času tak wjele serbskich kandidatow z lipsčanskeje a z wittenbergskeje wysokeje wučernje nahromadziło, zo byštaj hišće dwaj hjez městow wostałoj, hdyž budžichu runje tehdom wšitecy serbscy duchomni na jene dobo zemrjeli. Na rjanych a khmanych mocach, kotrež budžichu něšto hódne za Serbow pisac móhće, tehdom po tajkim nje-pobrachowaše; to spóznajemy wosebje ze wšelakich spěwow a wadžělkow serbskeju towarstwow w Lipsku a we Wittenbergu, kotrež su so při woteudženju jednotliwych sobutowaršow w serbskej a w němskej ryči čisćale. Što serbska ryč we swójej rjanosći zamóže, to běše wosebje Jurij Möhn, duchomny w Njeswačidle, we swójih wšelakich serbskich pismach dopokazał; haj wón přetoži k dopokazmu,

¹⁾ We wěstym wotpohladanju wuznamjeni so w tutym času jenož njeboh Jan Michał Budar, ryčnik a wobsedźer hornjeje Hórki, přez swoju serbsku narodnu zmyslenosć, kiž jeho k temu wabješe, zo swoje cyte zamóženje 4. julija 1767 serbskej khudobje wotkaza.

²⁾ Přirunaj; Laus. Magazin 1842. Nachrichten p. 78.

zo serbska ryč khuda a škropawa a wutla njeje, kruchi z Klopstockowego Messiasa z němskeho do serbskeje ryče a zawostaji wšelake rjane serbske pěsnje po sebi. A tola nadědźemy po jeho wotemrjeću hač do Lubjenskeho časa tak mało mjenow serbskich duchomnych, kiž bychu Serbam něšto hódne zawostajili. Najskerje zadžěwaše někotre mužkuliž ta mysl, zo běchu Serbjo najnužniše pisma a kniži k zjawnej a k domjacej božej službje přez prócu svojich prjedawšich duchomnych knježich do rukow dostali a zo dale žane kniži w swojej ryči njetrjebaju, zo so njeby próca zaplaćila, něšto druge pisać, dokelž serbska ryč za někotre pólsta lět wjaicy k slyšenju njebudže. Teho dla přesta tehdom wjele duchomnych serbsey pisać. Štož woni pisachu, to sta so w němskej ryči. Wosebje počachu tehdom někotři wučeni mužojo serbskeho luda serbske stawizny a wašnja, serbsku ryč a staru wěru atd. přepytować, zo by so hišće nazhonilo a přez pismo zakhowało tak wjele, hač móžno, prjedy hač by serbska ryč wumrjela a serbski narod zašol. Wšitke tajke historiske a philologiske wudžětanja našeho Brancla, Panacha, Hórčanskeho, Šěracha, Knautha, Antona a druhich su we laéanskej abo němskej ryči spisane a w starych lužiskich časopisach¹⁾ abo we wosebitych knižkach a w rukopisach zakhowane. W serbskej ryči su wot Möhnowego hač do Lubjenskeho časa jenož někotři wot nich něšto mało za evangelskich Serbow pisali, najwjacy hišće Jan Hórčanski, gymniasialny wučer w Zhorjetcu; Samuel Panach, duch. w Malećicach; Ernst Immanuel

¹⁾ D. L. Provinzialblätter 1782. — Laus. Monatsschrift 1793—1808. — Laus. Magazin 1768—92. — D. L. Arbeiten 1750—53. — Nachlese D. L. Nachrichten 1764—1773. — Oberlaus. Beiträge zur Gelehrtheit und deren Historie 1739.

Böhmar, duch. w Klétuom; Khrystian Hänig, duch. w Njeswačidle, a Jan Handrij Kapler, diak. w Budyšinje. Hišće mjenje mužow je w tym samym času za katolskich Serbow něšto čišćeće dało. Čim swěrnišo dželaš-taj a pišaštaj pak za to jeničkaj dwaj spisaćelaj ka-tholskich Serbow, mjenujcy Michał Walda, duch. w Radworju a canonicus w Budyšinje, a pater Tecelin Méth, klóštyrski duchomny w Marinej hwězdze a ad-ministrator w Róženće. Do rjada serbskich spisaćelow stupichu wot nětko sem tež serbscy šulcy wučerjo. Serbske wučernje běchu mjenujcy wot založenja serbskich seminarow sem do lepšich rukow přište, wosebje te při cyrkwjach, a namakamy nětko tu a tam bjez serbskimi wučerjemi khětro nawjedzitych a wučenych mužow, kiž sebu pomhachu serbske pismowstwo prisporjeć. To jenož dyrbimy wobžarować, zo či sami prawidła serbskeje ryče a serbskeho prawopisa husto dosć hišće mjenje rozemjachu, hač dotalni serbscy spisaćeljo z du-chomnskeho stawa. Z teho móžemy sebi wuklasć, zo we wjele jich pismach jara wjele němskich słowow a pře wšu měru hubjeny prawopis nadendžemy. Skutko-wali su pak w tutym času za serbske pismowstwo wo-sebje Handrij Gedan, wučer w Barće; Michał Haupt, wučer we wulkim Wjelkowje; Jurij Lahoda, wučer w Klukšu a Jurij Wanak, wučer w Njeswačidle. Na wšěm posledku počachu sami bursey a njewučeni mu-žojo serbske pismowstwo podpjerać a jako serbscy spi-saćeljo wustupować. Hižom w léće 1743 běše jedyn serbski bur přeloženje a čišćenje knihow „wot ewangel-skeho wustajenja teje hnady“ podpjerał. Jako přeni serbski spisaćel z luda sameho wustupi w léće 1805 Jan Deuka, měšćan w Budyšinje, kiž je hač do lěta 1812 wšelake serbske pisma wudžělał a wosebje we

svojim mēsačnym serbskim časopisu ¹⁾ wot lēta 1809—1812 mōcnje za Serbowstwo ryčał, hač runje, kaž so zda, jako hlōs w pušcinje. Hišće na jeneho muža ze serbskeho luda mamy tudy spomnić, kiž je w tutym času serbscy pisac spytał, hač runje bjeze wšejze zaslužby za serbske pismowstwo. To běše mjenujcy Jan Stübnař, předženak w Blōcanach, polny philosophiskich myslow na wěcy, kotrež rozsudzić njemōžeše. Jene jeho pismow, kiž dyrbjachu „prjōdkstajenja k žiwjenju“ rēkač, su w čišću 1807—1812 tčacy wostale, dokelž jemu na pjenjezach k zaplāćenju pobrachowaše.

Z krōtka nētko hišće na pjenježne podpjeranje pohladamy, kotrež je so w tutym času serbskemu pismowstwu dostało, a na zadžewki, kotrež su rozwijeću serbskeje ryče a narodnosće napřecīwo stupīle. Přirunamy pak při tym tutōn čas z prjedawšim wot reformacie sem, dha bōrzy ze zrudnosću spōznajemy, kak je tamna wōtcowska starosć duchomneje a swētneje wyšnosće a jednotliwych zemjanow za serbsku ryč a narodnosć po času cyle přestala, a kak je tež bjez Serbami samymi w tutym času wulka liwkosć a lēnjosć nastala, a kak je bjez nimi runje w tutym času cuzolubstwo wjetšu mōc, hač hdy prjedy, dobyło. Krajne stawy horneje Lužicy běchu so w prjedawšim času swēru za přeloženje a za spisanje wšelakich knihow za serbski lud starale, wot sydomlētneje wōjny sem su jenož jene jeničke knižki na prikaznju krajnych stawow w serbskej ryči wudate, mjenujcy Dra Herzoga rozwučenje za baby w léce 1782. Tež bjez lužiskim zemjanstwom namakamy w tutym času jara mało mjenow, kiž bychu so k mjenam zakitarjow a podpjerarjow serbskeje ryče

¹⁾ Serbski Powědar a Kurier. 1809—1812.

a narodnosće přistajíc móhle. Hrabja z Kallenberga da w lěće 1778 mału lěkarsku, wot malešćanskeho duchomneho Samuela Panacha přeloženu knižku čišćeć, w kotrejž so rozwučenje k zadźerženju při jětrach namaka, a knjez nad wulkim Wjelkowje, knjez A. z Below, je wot lěta 1758—86 přez swojeho šulskeho wučerja Michala Haupta kóždy měsac kruchi z Lutherowych pismow přeložec a čišćeć dał a je tute pisma bjez Serbow wudźělał. Nimo tuteju mužow su hišće hrabina z Hohenthala, krajny hetman ze Schönberga, knjez ze Schirrdinga a někotři družy wudaće a čišćenje serbskich knihow spomózowali. Tež knihiwjazarjo, knihikupcy a knihičišćerjo su w tutym času přez wudaće serbskich knihow a přez wuloženje pjenježnych wudawkow we wěstym wotpohladanju za serbsku ryč skutkowali, wosebje knihiwjazarjo Helmers, Rosenkranz, Drachstedt, Schellenberg a družy w Budyšinje, knihikupcy Rychtar, Deinzer a Šolta, a knihičišćerjej Šolta a Monsa w Budyšinje. Ale jich zaslužba tak wulka njeje, dokelž su to jenož swojeho samsneho wužitka dla činili. Haj woni su při tym husto dosć serbskemu pismowstwu hišće škodžili přez swoje samopašne skutkowanje při wudaću starych a nowych serbskich knihow. Zo bychu mjenujey hač nanajtunišo wotešli, nje-wzachu sebi najbóle žaneho korrektarja, ale dachu stare knihi wjele króc za sobu ze wšěmi starymi zmólkami, ze starymi napismami a lěta ličbami z nowa wotčišćeć a přinjesechu k temu hišće nowe zmólki do nich, tak zo tajke knihi na posledku směšnych zmólkow dla skoro wjacy k trjebanju njeběchu. Na tajke wašnje měješe serbske pismowstwo w tutym času ze wšelakimi zadźewkami so bédować, a my so dziwać njetrjebamy, zo we wjetšim džěle knihow, kiž su so runje w tutym času čišćale,

najhubjenu serbsku ryč a najhubjeniši prawopis nadenžemy¹⁾, hdyž na prjedy rozestajane zadžewki rozwijeća serbskeje literatury spomnimo. K tutym zadžewkam maja so hišće wukazy krajnjeje wyšnosće přistajic, kiž su čišćenje a dališe rozpřescěranje wěstych serbskich pismow potlōčile. Prěni přikład tajkeho potlōčěnja serbskich pismow přez krajnu wyšnosć [přez kotru, mi znate njeje] mjenuje lěto 1790. Augusta tuteho lěta mjenujcy wudaštaj dwaj serbskaj kandidataj, Šerach w Budyšinje a Janka w Bukecach přenje čislo přenjeho serbskeho časopisa pod napismom „měsacne pismo k rozwučenju a k wokřewjenju“. To same wopřima po krótkej prjedyryči někotre nabožne prašenja, krótkewopisanje pocpule, jene małe powjedančka, započatk jeneho wjetšeho powjedančka a na posledku někotre hudančka. Wot tuteho měsacneho časopisa žane druhe čislo wušlo njeje, dokelž bu to same wot wyšnosće z dobom zakazane, kaž je to w tym čisle, kiž so w knihowni michalskeje cyrkwy w Budyšinje namaka, wot někoho z pjerom přispomnjene. Jako winu, čeho dla bu tute njewinowate pismo zakazane, čitamy, zo so njeby něhdze serbski lud po přikładze Francowzow swojemu knježerstwu spječil. Hač je so pozdžišo hdy wjacj čišćenju serbskich pismow na rúne wašnje wot wyšnosće zadžewalo, nam znate njeje; tola je tež njeboh Deuka na poslednej stronje swojeho serbskeho kurěra, kiž so w knihowni maćicy serbskeje namaka, přispomnił, zo dale ničo wudawał njeje, dokelž bu kurěr zakazany.

Serbski lud sam so w tutym času tež za swoju ryč a narodnosć njestaraše, ale poča so w městach a na

¹⁾ Najzrudniši přikład tajkeje hubjeneje serbskeje ryče a hišće hubjenišeho prawopisa poskićeja te w tutym času přetožene a čišćane serbske planety.

wsach cuzemu wašnju, cuzym počinkam a cuzej ryči předco bóle a bóle priwučowac, wosebje jako bě we wójnje wšelake cuze ludy, cuze wašnja, cuze drascenja a cuze ryče zeznal, a Němcy jemu z dobrym příkladom w cuzolubstwje prjedy hič počachu. Wot posledneje wójny sem su so Serbjo jara přeměnili, tak zo nětko lědom hišće w najpotajnišej wjescy wokoło Mužakowa staru serbsku drastu, staru serbsku hudźbu, stare serbske wašnja atd. namakaš, kaž su nam te same w pismach do wójny pisanych jako tehdom wobstějace wotznamjenjene a wopisane ¹⁾. Runje pak, kaž so nětko do wšědneho žiwjenja předco bóle a bóle němske wašnje čišćeć poča, runje tak so tež nětko do serbskeje ryče cuze wurazy, nic jenož němske, ale tež francowske a laćanske předco bóle a bóle měšec počachu. My so na tym dziwać njemóžemy, hdyž wopomnimy, zo bě so serbska ryč hač do kónca wósomnateho lěstotytko jenož k pisanju nabožnych knihow trjebała, a zo so hač do tuteho časa žane jeničke polo wědomnosćow z pomocu serbskeje ryče wobdźělało njebě. Serbska ryč bě po tajkim wot wšeho započatka sem stejo wostała, nowe wurazy běše jenož k poznamjenjenju nabožnych wěcow a wučbow dostala, wurazy za druhe nowe wunamakanja we wědomnosćach a wumjelstwach běchu ji njeznate wostałe, dokelž Serbjo we nimi z pomocu serbskeje ryče žane rozwučenje njedostawachu a sami sebi za tajke nowe a njeznate wunamakanja žane přisprawne serbske słowa a wurazy přihotowac njewjedzachu, ale lóhkoty dla za cuzu wěc tež cuzy wuraz do swojeje ryče přijachu.

¹⁾ Přirunaj: Von den Sitten und Gebräuchen der heutigen Wenden von Hórčanski [Provinzialblätter 1782]. — Leske: Reise durch Sachsen. Leipzig 1785. — Engelhardt: Erdbeschreibung von Churfachsen. 5. u. 6. Band. 1800.

Přez to bu serbska ryč předco bóle a bóle skažena, a wšitcy horliwiši serbscy wótčencojo skorža hižom při kóncu wósmnateho a při započatku džewjatnateho lětstotytky we swójich pismach na tajke samopašne kaženje a zanjerjedženje serbskeje ryče. Hižom duchomny Mõhn wobžarowaše w léce 1766 tajke wohidne wašnje bjez Serbami. Wón praji mjenujcy we swojej prjedyryči k serbskemu jubel-předowanju wot Rynča ¹⁾: „wono je jara wohidne, zo chce bjez Serbami to wašnje horje přiúć, zo woni wšitke słowa, tak wjele, hač jich z němskej, z lačanskej a z brancowskej ryče wjedža, hromadu měšaja. Či sami činja z njerozomom jara žadlawy mućcúnk z tej luboznej serbskej ryču. Bóh daj, zo by tajke njezdobne kaženje našeje ryče skoro přestalo.“ Na rune wašnje skorži tež Pětr Liška z Wjelečina 1785 w prjedyryči k swojemu krótkemu rozwučenju k prawej zbóžnosći ²⁾. Tam mjenujcy rěka: „Dokelž so pak hač sem w serbskej ryči malo džělało je, dha jej na wjele slowach brachuje; tež je wona němskeje ryče dla jara spanyla a wjele svojich slowow zhubila, dokelž ty, luby Serbje, njetrjebawši telko němskich slowow do swojeje ryče měšeš, te dobre serbske słowa pak zacpiš a zabudžeš, a so tak jene slowo po druhim zhubi.“ Tak daloko Liška. 24 lět pozdžišo da so zaso Jan Deuka we swoim powjedarju a kurěru ³⁾ z runej skórzbu słyšeć. Wón wotmolwi mjenujcy na prašenje, kak dđerža naši džensniši Serbjo hišće na swoju ryč, z tutymi slowami: „My mamy Serbow bjez nami, kiž so hanibuja serbscy ryčeć a so njedopomnja, zo je to hišće nic jenož wjetša

¹⁾ Serfske Jubel-Prjedowanje wot Kwalby wřecjného Boha. 1766.

²⁾ Krótke rořwucjenje k prawej Sbožnosći tym lubym Serbam k wujitku wobn date. 1785.

³⁾ Serfski Powedar a Kurier. 1809. Płaty Kruch.

haniba so swojeje maćernejje a swojich wótcow ryče hanibować, ale tež wulke přeħřešenje na bozy. — Tón knjez je wulki, wón budže hižom tajkich ludži zbudzić, kiž budža zaso serbsku ryč pomhać zběhać a rozšěrjeć, napřećiwu tym, kiž so ji napřećiwu stajeja“. — Hižom duch. Möhn pyta wulku winu kaženja a wotebjeranja serbskeje ryče w serbskich šulach. Wón prosy teho dla we swojej pomjenowanej prjedyryči wšitkich serbskich staršich, zo bychu swoje džěći tola do tajkich šulow sľali, w kotrychž so serbscy wući, zo jim njebychu přez němsku wučbu wuknjenje hórke a ćežke činili, ale zo bychu radšo tam a sem někotre wsy hromadu stupile a swojim serbskim džěćom serbskeho wučerja džeržale. Tež Deuka so we swojim časopisu wot lěta 1809 w šestym kruše na němske šule bjez Serbami hórši a pyta we nich najwjetšu winu, zo Serbja tak mało do swojeje maćernejje ryče džerža. Wón praji: „džěći lědom w tajkich šulach trochu sľowa znošowac [čitać] nawuknu, to je wšo, štož su serbscy wučene. Zo bychu serbscy pisać dyrbjale, to snadno w cylych Serbach žana šula njeje. Je to potom serbske wučerstwo? Kajka by to němska šula byla, w kotrejž by so čitać němscy, pisać pak brancowscy abo grichiscey, a nie němscy wučilo? Njeje to cyle přewróćene? Dokelž so w našich serbskich wučernjach serbske džěćo prjedy abo tola wjacj němscy, hač serbscy wući, dha to potom žadyn džiw njeje, zo su z wjetša wšitcy serbscy dorosćeni a starši zymni přećiwu swojej maćernej ryči, abo zo snadno we swojej hlupěj hordosći měnja, zo je němska ryč wosebniša, dyžli serbska atd.“ — Bohužel dyrbimy tež my při hlubšim přeptytanju stawiznow serbskeje ryče a narodnosće zjawnje póznać, zo je tak derje Möhn, kaž Deuka winu wotebjeranja serbskeje

ryče na prawym měsće pytał, a zo su němske šule bjez Serbami serbskej ryči žalosnje škodžile. Serbscy wučerjo tamneho časa do wójny běchu drje z wjetša roždzeni Serbja, ale sami w němskej ryči wotčehnjeni a k němskej ryči hižom na gymnasiach a seminarach přiwučeni, njeběchu woni rjanosć a wažnosć swojeje maćernej ryče zeznali a njeběchu skladnosć namakali, so we njej sami wudokonjeć a rozhladać. Cyle swoje samsne rozwučenje běchu woni jenož z pomocu němskeje ryče dostali, a teho dla so jim dziwać njemóžemy, zo pozdžišo sami zaso jenož z pomocu němskeje ryče wučachu, dokelž běchu k temu přiwučeni. Štož serbscy młodžencjo, kiž na duchomnstwo študowachu, pozdžišo we svojich towarstwach w Lipsku a we Wittenbergu dowuknychu, to jim njeznate wosta, dokelž sami bjez sobu na svojich wustawach w Klukšu, w Wujezdze a we wulkim Wjelkowje ¹⁾ žane tajke towarstwa nje-mějachu. Bórzy po wójnje založichu drje krajne stawy w léće 1817 nowy seminar za sakske horne Lužicy w Budyšinje a wotpomhachu přez to po mału wšelakim dotalnym bracham krajnych šulow, ale serbska ryč a narodnosć tež přez tutón seminar z woprědka hišće tajki dobytka njedosta, kajkiž budžiše z njeho měć móhla, budžiše so we nim wot všeho spočatka sem serbskim seminaristam lěpša skladnosć poskićala, swoju maćernu ryč hlubšo spóznać a so we njej wudokonjeć. Hakle pozdžišo, jako njeboh knjez duchomny Lubjenski seminaristam serbsku wučbu dawać poča, bu tamnemu brachej trochu wotpomhane.

¹⁾ Duchomny Janicaud praji we wopisanju žiwjenja njeboh knjeza z Below, kiž bě we wulkim Wjelkowje seminar za Serbow založil: „Der Unterricht wird, obgleich die mehresten Kinder Wenden sind, mit glücklichem Erfolg in deutscher Sprache gegeben.“ Přirunaj: Laus. Magazin 1787, str. 290.

Hdyž nětko všitko to, štož smy hač dotal rozpomnili, hromadu wozmjemy a na to spomnimy, kak mało Serbja sami tuteho časa na swoju ryč dđeržachu, a kak zwólniwje so cuzym wašnjam, cuzym počinkam a cuzej ryči priwučowachu: dha so džiwać njetrejebamy, zo sebi tu a tam swoju mačernu ryč nic jenož ze šulow, ale tež z božich domow wuhnać dachu. Štyri wosady horneje Lužicy su wot sydowlětnjeje wójny sem so nimale cyle přeněmčile přez to, zo sebi serbsku božu službu wzac a němskich duchomnych postajić dachu. Tute štyri něhdy serbske wosady su Cybalina, Jězor a Kózly na ranišej, a wulki Bukow na wječornej stronje serbskeho kraja. Cybalina bě hišće kónc zaidženeho lětstotytká serbska wosada, posledni serbski duchomny teje sameje běše Jan Samuel Jenč z Palowa, wot 1783—1811 diakon, wot 1811—1846 duchomny tudy. Wot reformacionskeho swjedženja 1817 sem je tež Jězor pola Niskeje němska wosada. Posledni serbski duchomny w Jězorje běše Jurij Lahoda z Klukša, kiž w léce 1848 jako emeritus wumrje. Hač do reformacionskeho swjedženja 1817 dđeržeše tón samy hišće kóždu třecu nedželu serbsku božu službu; wot tuteho časa sem pak ¹⁾ buchu všitke bože služby w němskej ryči dđeržane. Někotre lěta pozdžišo bu tež Serbam kózlanskeje wosady serbska boža služba wzata. Posledni duchomny, kiž w Kózlach hišće serbscy přědowaše, běše Khryša Lorenc z Mocholca. Tón samy wumrje w léce 1819. Za nim přiindže do Kózlów za duchomneho M. Jan Khorla Bohakwal Hilbjenc z Budyšina. Wot njeho namakamy w kózlanskich cyrkwinych knihach přispomnjenje ²⁾, „zo je 5.

¹⁾ Přirunaj: *Laus. Magazin* 1850. *Nachrichten* p. 52.

²⁾ Přirunaj: *Orts-Chronik der Rittergüter Ober- und Nieder-Gosel von Joh. Mörbe*. 1845. str. 55.

febr. 1820 wot kralowskeje regerónki z Liegnitza re-
skript přišoť, kiž je serbske bože služby zakazať, dokelž
je malo Serbow we wosadze.“ Stari Serbjo kózlanskeje
wosady dyrbjachu wot nětko sem do Hóznicy khodzić,
jeli cheychu bože słowo w maćernej ryči přédowane
slyšeć. Na rune wašnje zenǵe so w lěće 1823 Ser-
bam we wulkim Bukowje pola Ruhlanda. Po přesa-
dženju swojeho poslednjeho serbskeho duchomneho M.
Davida Ferd. Fischera ze zleho Komorowa dostachu čí
sami němskeho duchomneho, a serbske bože služby pře-
stachu. Po ludoličenju w Pruskej běše pak hišće w lěće
1848 w bukowskej wosadze 765 Serbow ¹⁾, kiž žaneho
swojeje maćernej ryče wědomneho pastyrja njemějachu.

Čežki čas a hórke poděńženja přinjesechu lěta
1812—1815 nic jenož za Serbow, ale za cyły wóteny
kraj. Krawne bitwy pola Budyšina a Worcyna wu-
pusěichu našu serbsku Lužicu; cuze wójska wurubichu
a zahubichu z wóhnjom serbske wsy a domy, tysacy
našich lubych sobubratrow wokhudnychu na jene dobo.
Wo serbsku ryč a narodnosć so nichtón njestaraše, a
serbske wustawy we Wittenbergu, w Lipsku a w Prazy
čerpjachu sobu pod nuzu cyłego wótcneho kraja. Witten-
bergske serbske towarstwo, kiž bě z nowa we wóju-
skim času wusnyťo, bu w lěće 1811 k nowemu žiwjenju
wot Jurija Libuša ze Zdžar a džewjeć druhich młodych
Serbow wubudžene, ale jenož na krótki čas; wone
zańǵe zaso, tón króć na wšě časy, jako bu wittenbergska
wysoka šula z halliskej zjenoćena. Na rune wašnje
běše tež w lěće 1810 serbske přédarske towarstwo w
Lipsku zašło, dokelž tam wot Michala 1809 sem žani
Serbjo wjacj nještudowachu, a dokelž tež na druhimi

¹⁾ Serbske horne Lužicy. 1848, str. 70.

na duchomnstwo študowacymi młodzencami z Lužicow pobrachowaše. Hakle w lěće 1814 wobnowi zaso Handrij Lubjenski z Rachlowa ze swojimi serbskimi a něm-skimi krajanami tute stare zjenoćenstwo za serbsku ryč a wědomnosć. W tym samym času měješe tež serbski seminar w Prazy ze wšelakimi zrudnymi scěwkami wójskeho njeměra wojować. Čěžke, drohe wójnny běchu mjenujcy zamóženje khěžorskich krajow tak wučěrpale, zo sebi khěžor Franc hinak pomhać njewjedziše, hač přez tak pomjenowany finančny patent, kiž bu w lěće 1811 wudaty, a přez kotryž buchu wšitke krajeje wupožčene pjenjezy na wjacu, hač počejcu pomjeńšene. Po tym so wot nětko sem tež dań dawaše, a serbski seminar, kiž přez tutu wukaznju tež přez počejcu swojeho zamóženja zhubi, so njebudziše dlěje dźeržeć móhl, njebudziše jemu lužiske katholske duchomnstwo k pomocy přišlo. Po přikładze a na wabjenje swojeho tehdomnišeho wysokodostojneho biskopa, njeboh knjeza Franca Jurija Łoka, zjenočichu so woni k lětnemu woporej swojeje lubosće a džakomnosće, přez kotryž bu serbski seminar w Prazy dolhe lěta po móžnosći podpjerany, dóniž jemu bóh tón knjez noweho založerja a dobroćela njewubudzi. To běse knj. Jakub Suba (Schubert), senior na tachantstwje, kiž jemu cyłe swoje zamóženje wotkaza a tak zaso k nowemu kćěwej dopomha.

Po mału so po lěće 1815 měr a stary rjad do krajow wróci, w kotrychž běše wójnny ropot dolhe lěta howrił. Wulki džěl serbskeho luda dyrbyeše pak tež z lětom 1815 z politiskeho zwjazka nic jenož ze swojimi dotalnymi knježerjami wettinskeho doma, ale tež ze swojimi serbskimi bratrami, kiž pod sakskim sceptorjom zawostachu, wustupiće a so pruskemu mócnarstwu přizanknyć. Zo bu přez to zjenoćenej džělawosći za

serbsku ryč a narodnosť tak derje ze strony wyšnosće, kaž tež ze strony jednotlivych serbskich wótčincow a Serbow samych khětro zadžěwane, so same wot so rozemi, přetož štož so w jenym kraju Serbam k lěpšemu sta, to z tym hišće w druhim džěle serbskeho kraja njepláćeše. Tola dyrbimy tu wuznać, zo so z cyla w času po wójnje hač do lěta 1838 ani w Sakskej, ani w Pruskej wjele wažneho za serbsku ryč a narodnosť stało njeje, a zo so po tajkim za tutej serbskej kuble tamne politiske džělenje serbskeho luda škódne wopokazać njemóžeše. Wosebje běchu jenož tři mužojo, kiž so w tutym času skoro jeničcy přez swoje swěrne prócowanje a skutkowanje za serbsku ryč a narodnosť wuznamjenichu. Tući tři mužojo, podpjerarje a zakitarjo serbskeje ryče a narodnosće tuteho časa, běchu Handrij Lubjenski, na posledku past. prim. w Budyšinje, Dr. Bjedrich Adolph Klin, měščanski radzičel w Budyšinje, a Handrij Seiler, duchomny we Łazu. Njebow Lubjenskowe zaslužby wo Serbowstwo zapóčnjeja so hižom z jeho přebywanjom w Lipsku ¹⁾. Přez jeho prócu dostachu serbscy młodzencow, kiž cheychu něhdy serbskeho luda pastyrjo być, zaso składnosť, so w Lipsku we serbskej ryči zwučować a k swojemu něhdušemu zastojnstwju so hódnje přihotować. Přez jeho prócu a pilnosť bu serbske pismowstwo zaso k nowemu žiwjenju wubudžene a wot wšelakich, ryč a prawopis nastupacych brachow a njeleposćow serbskich spisacelow poslednišeho časa zaso wučiscene a wurjedžene. Přez jeho prócu a dobry přikład buchu na posledku zaso wučeni Serbjo k wjetšej džělawosći a pilnosći w serbskej ryči nawabjeni, zo ju zaso hłubje spóznać, lěpje

¹⁾ Dališe wo zaslužbach njebow knjeza Lubjenskeho namakaš w časopisu I. 1, wot Dra Klina.

dowuknyć a po jeje zamóženju a rjanosći zeznać py-
tachu. Z tego přińdže, zo so wosebje młódši Serbjo,
kiž běchu pod jeho wočemi a pod jeho wodženjom
wotrostli, prócowachu, čisće serbscy ryčeć, serbsku
ryč přez wšelake filologiske wudžělanja cuzym zna-
jomnu šćinić a jeje rjanosć a zamóženje přez wšelake
nowe khěrlušy a pěsnički swětej dopokazać. Lubjenski
sam běše sławny serbski filologa; wón je nam tak
derje ryčnicu, kaž tež słownik w někotrych zwjazkach
po sebi zawostajil. Škoda jenož, zo ani ryčnica, ani
słownik so njeje ženje čisćeć móhl. Kak wubjernje
wón sam serbsku ryč ryčeše a serbske pjero wjedziše,
wo tym swědča jeho přědowanja, khěrlušy, pěsnje a
přeloženja wšelakich němskich pismow. Serbjo sami
dostachu přez to, zo so jim jich ryč w tajkej čistosći
poskićowaše, zaso lubosć k swojej spadnjenej ryči a
wopokazachu tutu lubosć přez swěrny wopytowanje
serbskich božich službow w Budyšinje a přez pilny
kupowanje a čitanje nowych serbskich knihow, kiž bě
njeboh Lubjenski čisćeć dał. Serbska biblija, wot njeho
1818—1820 z nowa do čišća wobstarana, bě za dwě
lěće hižom nimale pokupjena. Založena bu ta sama
wot bibliskeho towarstwa w Drježdžanach, k čišćej teje
sameje běše pak jendźelske bibliske towarstwo w Lon-
donje 2600 tolerjow darilo, za což mějachy so Serbja
wosebje starosćiwosći herrnhutskeho předarja Fabriciusa
dzakować. W lěće 1823 bu biblija z nowa w serbskej
ryči čišćana wot sakskeho bibliskeho towarstwa w Drjež-
džanach, kiž bě k temu z nowa pjenježnu pomoc wot
jendźelskeho bibl. tow. dostało. Přehladanje čišća bu zaso
njeboh Lubjenskemu poručene. Z cyła je wón přez 25
wšelakich serbskich knihow, jednotliwych pismow a
khěrlušow do čišća wobstaral, wjac, hač što předy njeho.

Jeho wopomnjeće wostanje hjez Serbami we zohnowanju. Z nim w zjenoćenstwje džělaše dolhe lěta za zbože swojeho serbskeho luda naš wysocy česceny knjez Dr. Klin, kiž bě wosebje přez swoje dostojnstwa jako sobustaw měšćanskeje rady w Budyšinje a jako zapóslanc na krajnym sejmje w Drježdžanach najlěpsu skladnosć dostał, praktiscy za serbsku ryč a narodnosć nic jenož hjez ludom, ale tež před wyšnosću skutkować. Jeho prócowanju a wojowanju mamy so wosebje džakować ¹⁾, zo bu při wuradženju noweho šulskeho zakonja na krajnym sejmje 18³³/₃₄, hdžež so synje na to džělaše, serbsku ryč cyle ze šulow wucišćeć a tak Serbowstwu smjertnu ranu dać, na posledku w §. 28. zakonja za elementarske ludne šule 6. julija 1835 zakhowanje serbskeje ryče w serbskich šulach k najmjeńšemu při wučanju křescijanskeje wěry zakonsey wobtwjerdzene ²⁾, hač runje nic z tak jasnymi słowami, zo sebi njebychu Serbowstwu njeprěcelni wučerjo samowólne skutkowanje při tym dowolić móhli. Tež je k. Dr. Klin w tutym a w pózdnišim času wšelake pisma we wšelakich ryčach wudał, w kotrychž je wón za Serbow wustupował a za zakhowanje jich narodnosće, ryče a wašnjow před wyšnosću a před cyłym němskim

1) Přirunaj: *Laus. Magazin* 1834. str. 610.

2) Přirunaj: *Gesetz- und Verordnungsblatt für Sachsen* 1835. pag. 284. „§. 28. In allen Volksschulen wird der Unterricht in deutscher Sprache erteilt; es ist jedoch den Kindern wendischer Nation sowohl das deutsche, als das wendische Lesen zu lehren, auch, so lange der Gottesdienst in einer Gemeinde durchaus wendisch bleibt, zu gestatten, daß nicht nur das Memoriren der Hauptstücke des Katechismus, der biblischen Sprüche und der Lieder und Liederverse, sondern auch die Ertheilung des Religions- und des Confirmandenunterrichts mit Anwendung der wendischen Sprache erfolge, so daß diese theils zu deutlicherer Erklärung der Lehrsätze, theils zur Wiederholung des Aufgesagten gebraucht werde.“

Indom ryčal. Tola tak derje Lubjenskeho, kaž Klinowe słowa a prócowanja budžichu runje, kaž w přjedawšim času Brancelowe, Möhnowe a Langowe, jenož pokazka noweho serbskeho narodneho začuća a žiwjenja wostale, njebudžiše wosebje wot lěta 1838 sem tak mjenowane mlode Serbstwo do jich stopow zastupilo a serbsku khoroj z nowa pozběhnyło. Pod mladym Serbstwom zrozemimy pak tudy duchomny zwjazk mlodych serbskich mužow, kiž zahorjeni za swjate kubło swójjich starych serbskich wótcow, za serbsku ryč a narodnosť, ze zjenočenymi mocami a w jenej mysli za Serbowstwo skutkowač počachu, kiž, we swójjej samsnej wutrohje so jako Serbjo začuwši, swoje začuća přez słowo wuprajichu a swoje słowa přez skutki dopjelnić pytachu. Dyrbješe Serbowstwo woprawdže wobstač, serbska ryč a narodnosť so woprawdže před zahinjenjom wobkhować, dha bě přede wšěm nuzne, zo so Serbjo zaso jako lud, jako sławny, stary narod začuć nawuknychu, zo zaso lubosć k ryči, k wašnjam a k narodności swójjich starych serbskich wótcow dobychu, a zo so k spóznaču dowjedžechu, zo su na wopakim puču, jeli w přeněmčenju jeničke zbože, jeničku česć a zbóžnosť pytaju. Zo pak so bjez Serbami zaso tajke narodne začuća hibač počachu, zo so serbska mlodosć zaso wokolo khoroje swojeje narodnosť zhrmadžowač poča, to wosebje je wulka zaslužba založerjow a wodžerjow mlodeho Serbstwa. Přeni založk k tajkemu mlademu, narodnje zmyslenemu serbstwu sta so wot našeho Seilerja, kotrehož akademiske študie do lětow zwjeselaceho pozběhnjenja českeje ryče a narodnosť padnychu. Móžno, zo wón hižom w tym wubudženje k nowemu pozběhnjenju serbskeje ryče a narodnosť namaka a do znajomnstwa ze wšelakimi słowjanskimi wučenyimi mužemi přińdže.

kiž bëchu za slowjansku ryč a narodnosć zahorjeni; možno pak tež, zo jeho přinarodženy pěsnjerski dar jeho k hlubšemu spóznaću rjanosće přepóznaťeje serbskeje ryče, a přez to k dališemu skutkowanju za serbsku ryč a narodnosć dowjedže. Jako horliwego zastupjerja serbskich interessow a jako nastawaceho serbskeho spěwarja a pěsnjerja namakamy našeho Seilerja k najmjenšemu hižom w lětach 1826—29 bjez sobustawami serbskeho přédarskeho towarstwa w Lipsku¹⁾. Pod jeho a Krügarjowym [z Hrodzišća] nawjedowanjom wjeseleše so tuto zjenoćenstwo wubjerneho kčěwa, zjwjazk lipsčanskich mlodych Serbow bë tehdom kručiši, hač hdy prjedy, a horliwa džělawasć w serbskej ryči wuznamjenješe tehdom lipsčanskich Serbow přede wšitkimi druhimi. Wosebje bë to zbožomna myslička, kotruž serbske sobustawy přédarskeho towarstwa w Lipsku novembra lěta 1826 wuwjedžechu, zo woni, dokelž Serbam hišće na čišćanych nowinach pobrachowaše, kiž bychu teho abo tamneho z pišarskimi darami wobdarjeneho k pisanju w serbskej ryči wubudžowale a plody serbskich študiw hromadžowale, k najmjenšemu rukopisne serbske nowiny bjez sobu załožichu, do kotrychž swoje wšelake serbske wudžělanja a nastawki zapisowachu. Tute rukopisne nowiny dostachu bórzy, wosebje přez Seilerja a Krügarja, wulku hromadu prosaiskich a poetiskich přinoškow, bjez kotrymiž su někotre wulcyšnje wažne za stawizny serbskeho pismowstwa a serbskeje poěsie. Tež hromadžowachu sobustawy serbskeho towarstwa w Lipsku do tutech svojich nowinow wšelake stare serbske pěsnički, basnje a basnički,

¹⁾ W tutym čašu nastachu znate rjane pěsnje: „Serbska Lužica“ — „Štóha tam z lipsčanskich murjow won dže“ — „Luby w cuzbje“ — „Lubka lilija“ atd.

stare serbske pomjenowanja za wšelake wěcy, serbske prislowa a teho runja, tak zo su tute serbske nowiny woprawdžity poklad za serbske literarske starožitnosće. Hižom w tutych lětach spyta Seiler do tutych nowinow z analogiskim prawopisom pisac, kotryž běše, jeli so njemolimy, wot jeneho Polaka zeznac skladnosć namakał. Škoda jenož, zo wón tón samy tež we swojej serbskej ryčnicy, kotruž wón někotre lěta pozdžišo (1830) wuda, njenaložowaše; snadno budžiše tón samy přez to 10 abo 15 lět přjedy do wužiwanja přišoł, wosebje dokelž bu přez tu samu nimale sto lět čutemu njedostatkej a potrjebnosći wotpomhane. Wudaće tuteje noweje serbskeje ryčnicy spomóžowaše hornjolužiske towarstwo wědomnosćow w Zhorjelcu, kiž so wosebje wot tuteho časa sem tež zaso bóle za serbskimi naležnosćemi prašeć poča. Wyše tuteho a draždžanskeho a brittiskeho bibliskeho towarstwa měješe pak serbska ryč w tutym času málo podpjeranja z cuzeje strony. Herrnhutski biskop Fabricius, wosebny přecel serbskeho luda, wudoby Serbam wot dweju jendzelčanow, wot Dra Pinkertona a M. Sibthorpa, dobru pjenježnu pomoc, zo móžachu so w léce 1829 Arndta knihi wot wěrneho křescijanstwa z nowa w serbskej ryči založić, a swobodny knjez ze Schönberg nad Łuhom da w léce 1829 knižki při wužiwanju swjateho wotkazanja k trjebanju za swoje pjenjezy čišćeć. To pak běchu tež nimale jeničke pjenježne podpjeranja, kotrež so serbskemu pismowstwu w tutym času dostachu. Po málu přibližowaše so nětko po wudaću Seilerjoweje ryčnicy, kotraž bě grammatiski twar a zamóženje serbskeje ryče bóle na swětlo přinjesla, perioda młodeho Serbstwa a jeho skutkowanja za serbsku ryč a narodnosć. Na nju pokazowachu hižom skhadžowanja młodych Serbow na

gymnasiu w Budyšinje, kiž so pod wodženjom našeho Smolerja wot lěta 1832 sem hromadu skhadzowachu, zo bychu serbsku ryč k swojemu přichódnemu lěpšemu lěpje zeznali. Tež młodži Serbjo w Lipsku swoje serbske towarstwo pod staršistwom njeboh Penciga z Bělčec a Krušwicy z wulkeho Radšowa swěru hajachu a prócowachu so, serbscy skladnišo ryčecé a pisacé. Jich prócowanja su zerja lěpšeho časa za serbsku ryč a narodnosć, kiž so ze založenjom noweju serbskeju towarstwow we Wraclawje 1838 a w Budyšinje 1839 započnje. Tutej dvě towarstwy stej źórle wšitkich nowišich prócowanjow za serbsku ryč a narodnosć, z lětomaj jeju založenja započina so teho dla tež nowa perioda za stawizny serbskeje ryče a narodnosće, kotrychž přepytanje přichódnemu časej zawostajimy.

Zbytkne hišće wostanje, zo so prašamy, što je so w tym samym času wot sydowlětnje wójny sem hač do lěta 1838 za serbsku ryč a narodnosć delnjołužiskich Serbow stało, abo što je rozwijeću narodneho serbskeho žiwjenja w delnjej Lužicy nepřecělsey napřećiwo stupalo. Běchu hižom w tutym nastupanju powjesće za stawizny hornjołužiskich Serbow ředke a ćežko k dostaću, dha ta sama skóřžba hišće we wjele wjetšej měrje za delnjołužiske Serbstwo plaći. Tež němske stawizny delnjeje Lužicy su wjele špatnišo wobdźělane, hač hornjołužiske; delnja Lužica njeje ženje k tajkemu wóćnokrajnemu towarstwu dospěć móhla, kajkež w Zhorjelcu wot lěta 1779 sem pod mjenom „hornjołužiske towarstwo wědomnosćow“ kěčeješe. Delnja Lužica žanych tajkich stawiznarjow nima, kaž hornja Lužica na svojim Grosseru, Carpcovu, Dietmanu, Pescheku a druhich. Při tajkim skomdženju pismowstwa a wosebje stawiznarstwa pola Delnjołužičanow so tež

za stawizny delnjołužiskeje serbskeje ryče a narodnosće wulke a wobšěrne powjesće dočakać njedadža, dokelž smy při jich hromadženju skoro jeničcy na krótke a pódlanske delnju Łužicu nastupace noticy hornjołužiskich stawiznarjow džiwać móhli. Hdyž so nětko we swojim přepytanju poděńdženjow delnjołužiskich Serbow hač do časa sydoblětnjeje wójny wróćimy, dha tudy najprjedy zaso na to spomněmy, wo čimž smy hižom ryčeli, mjenujcy zo so z knježerstwom krala Bjedricha II. wot lěta 1740 sem lěpši čas za delnjołužiske Serbstwo započa, dokelž přikaznje krala Bjedricha Wylema, wustupjenje serbskeje ryče nastupace, swoju plaćiznu zhubichu. Kral Bjedrich II. wopokaza so přećiwu Serbam mišši, dokelž bě we swojich wójnach jich swěrnosć a krutosć zeznał. Na to wustupichu tež zaso někotři mužojo, kiž swojim Serbam serbske pisma do rukow přinjesć pytachu. Zo je so z cyła w tutej serbskej ryči tak mało pisalo a za nju ze strony duchomnych a wučerjow tak mało skutkowało, ma wosebje we tym swoju winu, zo mějachu delnjołužiscy Serbjo wot wšeho započatka sem z wjetša jenož tajkich duchomnych, kiž běchu rodzeni Němcy, a kiž běchu pozdžišo jenož někak k nuzy serbscy přědować nawuknyli. Dokelž pak jim to stajnje ćežko padaše, dha pytachu woni serbsku ryč po móžnosći ze swojich wosadow wučišćeć, zo bychu so sami, abo zo bychu so jich potomnicy po času w tutym nastupanju lěpje měli. Swojim synam dachu jenož Serbjo kwočebuskeho kraja dys a dys študować, Serbjo druhich stronow to z wjetša khudoby dla činić njemóžachu. Na serbske zjenoćenstwa bjez študowacymi Serbami žana mysl njebě, dokelž bě tych samych stajnje mało, a dokelž kóždy wot nich tež při mjeńšim póznaću serbskeje ryče tola bórzy do hamta přindže. Jenož

někotrych wot nich nadeńdzemy bjez sobustawami hornjo-
lužiskeju serbskeju towarstwow w Lipsku a we Witten-
bergu. Přez pisma a knihi pak tež tući za Serbstwo
skutkowali njesu. Serbska ryč bě delnjolužiskim du-
chomnym tak njeluba, zo z mocu na jeje wukorjenjenju
džělachu, kaž to lubnjowski duchomny Hauptmann we
prjedyryči k swojej serbskej ryčnicy skorži. Jeničcy
duchomni, kiž w tutym času serbscy pisachu a serbske
knihi Serbam do rukow podawachu, běchu tajcy, kiž
běchu serbsku ryč pozdžišo nawuknyli abo dowuknyli
a při wuknjenju lubo dobyli, kiž nic jenož khlěba dla
w zastojnstwach njesedžachu, ale kotrymž woprawdže
duchomna nuza serbskeho luda k wutrobje džěše. Přeni
z tutech mužow běše Mag. Jan Ludwig Willa, rodzeny
z Küstrina, 1736—1771 duchomny w Brjazynje pola
Khoćebuza. Po nimale štyrcyćoch suchich lětach za
serbske pismowstwo přinjese wón zaso někotre nowe
serbske knihi do luda, mjenujey wukladowanje Luthero-
weho małego katechismusa 1746, psalmy krala Davida
1753, knihi Jesusa Siracha 1754, a pozdžišo hišće mału
serbsku agendu za duchomnych w Gubiny čišćanu. Za
nim wustupi na polo serbskeho pismowstwa Mag. Jan
Bohumil Hauptmann, rodzeny z Wittenberga, kiž w
léce 1729 do delnjeje Łužicy přiudže, serbscy nawukny
a w léce 1768 jako wyšši duchomny w Lubnjowje
wumrje. Wón je přeni, kiž je delnjolužisku ryč gram-
matikalsecy spóznać, jeje twar přepytac a jeje słowa
zhromadzić spytal. Přjedy njeho běše drje hižom wěsty
Jan Chójna [† 1664 jako wyšši duchomny w Lub-
njowje] mału serbsku ryčnicu we lačanskej ryči spisal,
ale ta sama so ženje čišćala njeje. Hauptmann wuda
w léce 1761 přenju, hač do tuteho časa tež jeničku
ryčnicu delnjolužiskeje serbskeje ryče. Wósom lět

pozdžišo [1769] wuúdzechu tež přenje delnjolužiske serbske spěwarske wot njeho, najprjódcy za lubnjowsku wosadu, pod mjenom „Lubnowski Szarski Sambuch“. Njebudžiše jemu smjerc na dališim skutkowanju za serbsku ryč zadžěwala, dha snadno by tež jeho wobšěrnny serbski słownik a jeho serbska agenda hišće do čišća přišla. Tak pak zawosta po nim tak derje słownik, kaž agenda w rukopisu ležo. Na jeho město běše pak tón knjěz hižom dweju druheju mužow powołał, kiž po nim na rúne wašnje přez pisma za Serbow skutkowaštaj. To běštaj dwaj bratraj, rodzenaj z Gołkojc pola Khoćebuza, mjenujcy Pomhajbóh Khrystalub Fryca a jeho mlódši bratr Jan Bjedrich. Přeniši, wot léta 1772 sem předar při serbskej cyrkwi w Khoćebuzu, wuda w léce 1774 Lutherowy katechismus a wustajenje teje zbožnosće nastupace prašenja a wotmolwjenja, kiž su so jara husto zaso z nowa čišćale, a kiž běchu prjedy we wšitkich delnjolužiskich serbskich šulach k namakanju, a kiž so hišće džensniši džeú we wjele serbskich šulach trjebaju. Dale wuda wón tež jene serbske modlerske a jene předarske knihi, kiž buchú bórzy pokupjene, kaž tež někotre druhe mjeńše pisma w serbskej ryči. Bjez tym džělaše jeho mlódši bratr, Jan Bjedrich Fryca, wot léta 1778 sem duchomny w Gołkojcech, na přeloženju stareho testamenta do serbskeje ryče a na nowej serbskeje ryčnicy. W léce 1797 wuúdze jeho přeloženje stareho testamenta. To same je so jemu jara derje poradžilo a móže so klassiske mjenować; wone woprija wulki poklad k spóznaću delnjolužiskeje serbskeje ryče. Jeho ryčnica pak je bohužel w rukopisu zawostala. Po wotemrjeću tuteju mužow je so za serbsku ryč a narodnosć delnjeje Lužicy hač do léta 1849 jara mało stalo. Cyle delnjolužiske Serbstwo ležeše we hlubokim na-

rodným spanju, a jena wosada so po druhej němskej ryči a narodnosći priwučowaše. Wot lěta 1749 sem hač do lěta 1849 je so wěsće we wjacy, hač 50 cyrkwjach serbscy přédować zastalo. Zhubila je so serbska ryč a narodnosć w tutym času w krajinach wokoło Rukowa [Liebenwerda], Kalawy, Łukowa, Lubina, Brilanda, Luboraza, Gubina, Brodow, Baršća, Trěbulow a Žarowa. Hišće džensniši džen mjenuja so w Kalawje, Lubinje, Brilandže, Gubinje, Baršću a Trěbulach cyrkwje, do kotrychž su wobydlerjo pódlanskich wsów zafarowani, serbske cyrkwje, hač runje so hižom přez 60—80 lět w žanej wjacy serbscy njeprěduje. W Lubinje so hišće kónc zaidženeho lětstotetka při božich službach k najmjeńšemu wěra serbscy spěwaše a započatk přédowanja serbscy dźeržeše ¹⁾. W Kalawje a we wjele druhich wosadach kalawskeho wokrjesa je so hakle w tutym lětstotetku přestalo serbscy přédować, na příklad w Cerkwicach a w Lubnju, w Tlukomje, w Zaslomjenju, w Hogroznje, w Łazu, w Rjedorju, w starej Darbnje, w Pricynje, w Wikach, w Wotšowje, w Klešišćach, w Žarnowje, w Drjówku a w někotrych druhich wosadach. Snadno so njespodobać njebudže, hdyž tudy něšto ze stawiznow přeněmćenja spomnjenych serbskich wosadow přistajimy. W Cerkwicach a w Lubnju je wosebje wěsty diakonus Hellwig ²⁾, rodženy z Khoćebuza, Serbow přeněmčić pytał. Tón samy přiindže w lěće 1781 za subdiakona a rektarja do Lubnjowa. Pozdžišo dosta wón diakonstwo w Lubnjowje a z tym samym tež fararsku službu w serbskimaj wosadomaj Cerkwicach a Lubnju. We tej samej skutkowaše wón hač do lěta 1818, bu pozdžišo wyšši farař w Lubnjowje

¹⁾ Merkels Erdbeschreibung von Chursächjen VI. pag. 289.

²⁾ Příručaj: Laus. Magazin 1823. str. 119.

a wumrje 1823. Wosebje za čas svojego diakonstwa džěłaše wón na přeněmčěnju Serbow swojeju wosadow. Wón sam běše hakle pozdžišo serbscy wuknył, a jeho wosadze běštej teho dla z jeho powołanjom jara njespokojnej, dokelž wón serbscy derje njeryčeše. Při nastupjenju svojego dostojnstwa měješe wón kóždu njedzělu štyri króc přédować, dwójcy němscy a dwójcy serbscy. To so jemu dolho njespodobaše, wón so teho dla prócowaše, zo by skerje lěpje serbsku ryč ze swojeju wosadow wučišćał a na to město němsku ryč do wužiwanja přinješt. Wón započa teho dla swoje přédowanje w kóždej cyrkwi jenož junkróc, a to položcu němscy a položcu serbscy dźeržeć, pozdžišo dźeržeše wón jenož zawód svojego přédowanja serbski a přindže přez tajku směšnu měsěncu a tajke samo-pašne zakhadženje we božim domje, pod kotrymž tak derje Serbjo, kaž Němcy ćěrpjachu, na posledku tola tak daloko, zo poslednje lěta svojego diakonstwa wjacy serbscy přédować njetrjebaše, dokelž běše bjez tym tež ze wšědneho žiwjenja serbska ryč so po mału zhubjować počala. W starej Darbnje wumrje posledni serbski duchomny Mag. Aug. Leber. Lehmann 1814. Nětčiši starodarbnjanski duchomny k. superintendent Koetha pak je tež hišće junkróc serbscy přédować spytał, je pak to potom wostajił, dokelž serbscy njemóže. W Pricnje so po smjerći poslednjeho serbskeho duchomneho Mateja Broniša, wot lěta 1825 sem, wjacy serbscy přédowało njeje. Tudy namakaš nětko mało Serbow, čim wjacy pak na to město we Wikach a w Žarnowje. To stej hišće serbskej wosadze, hač runje matej němskeju duchomneju. We Wikach přěduje so wot lěta 1842 sem po smjerći poslednjeho serbskeho duchomneho Jana Bjedricha Dallwitza jenož němscy,

dokelž je kollator, oberstlieutenant z Rotberga, njepräcel Serbowstwa, čehož dla žaneho Serba za duchomneho postajil njeje. Do Žarnowa je něhdže před 20 lětami němski duchomny přišol po slubjenju, zo chce w bližšim času serbscy nawuknyć a serbscy přédować. Swoje slubjenje pak tutón duchomny ženje dopjelnil njeje, ale přėduje němscy, hač runje je wosada hišće nimale cyle serbska. Stari Serbjo, kiž hišće němscy njerozemja, su přez to nuzowani, w bližšej serbskej wosadze, w Parcowje, serbske bože služby wopytować. Tež w Drjówku, w małym městašku kalawskeho wokrjesa, kotrehož wokolnosť je hišće džensniši džėn serbska, so hač do lėta 1798 kóždu njedzėlu popołnju serbske přėdowanje za někotrych starych Serbow z města a za serbsku čeledž džėržeše. Dokelž pak so tute serbske přėdowanja malo wjacy wopytowachu, dha buchu te same w spomnjenym lėće na wukaznju lubinskeho konsistoria do katechismusoweje wučby přewobrócene ¹⁾. — Wobróćimy so nětko z wječorneje na ranišu stronu delnjolužiskeho serbskeho kraja, dha bórzy namakamy, zo je so tež tudy za poslednje 50 lět wjele něhdušich serbskich wosadow přėnėmėilo. Wulki džėl žarowskeho wokrjesa mjenuje so hišće džensniši džėn z džewječ wosadami serbski wokrjes. We nim pak hižom w lėće 1786 žadyn Serb wjacy njebydleše ²⁾. Na rune wašnje su so, hač runje pozdžišo, přėnėmėile wosady Rogow, Baršć, Třešojcy, Božemyslje, Trėbulje a Kólsk, wšitke w žarowskim wokrjesu. Do Kólska přindže 1797 wěsty Pórscha z noweje blejchi pola Budyšina za duchomneho. Tón samy bě we swojej mlodosći hornjolužisku serbsku ryč nawuknył, ale wón njebě žanu lubosć k njej dobył.

¹⁾ Merkels Erdbeschreibung von Churfachsen VI. pag. 308.

²⁾ Laus. Magazin 1786. pag. 243.

Jako duchomny w Kólsku so wón jenož prócowaše, skerje lěpje serbsku ryč ze swojeje wosady wučišćeć. To so jemu po dwacećlětněj prócy tež radzi, a wón potom wot tuteho časa sem [1817] hač do swojeje smjerće 1838 wjacy ani přédowanje, ani bože wotkazanje w serbskej ryči dđerzał njeje ¹⁾. Žadyn džiw, zo při tajkim zakhadženju a njepräćelskim skutkowanju serbskich duchomnych a wačerjow Serbstwo w tajkich wosadach, kiž mějachu tajkich njepräćelow swojeje ryče a narodnosće k svojim duchomnym prjódkstejerjam a pastyrjam, z mocu hinješe, a zo serbska ryč a narodnosć so lěto wot lěta bóle a bóle zhubjowaše. We wjele tajkich přeněmčenyh wosadach so hišće tu a tam wot starych serbscy ryči, młodzi ludžo pak z wjetša wjacy serbscy njemóža. Jenož mjena wsów, polow a swójbow, stare pisma a rukopisy w cyrkwjach, wšelake stare serbske wašnja a někotre wurazy we wšědnym žiwjenju swědča hišće w tajkich wosadach, zo su we nich w prjedawšim času Serbjo bydli. Bohužel so tež te same husto dosć přez wjetšu demoralisaciju wuznamjenjeja, kotraž prječ njewostanje, hdyž so jenemu ludej najswjećiše kubla, ryč a narodnosć, wozmjeja. Delnja Lužica je za słowjanstwo zhubjena, jeli zo młodzi Serbjo, kiž su so wosebje wot lěta 1849 sem bóle za swoju maćernu ryč a za swoju narodnosć starać počeli a towarstwa k zdđerženju teje sameje založec pyтали, bórzy k mocy njepräindu a dališemu přeněmčowanju w cyrkwjach a šulach měžnik njestaja. Jeli z cyla hišće w delnjej Lužicy žana perioda za serbsku ryč a narodnosć nastanje, dha by ta sama w lětomaj 1848 a 49 swój započatk pytać měla. Wot tuteju lětow sem su mjenujcy tola zaso někotři,

¹⁾ Laus. Magazin 1839. Nachrichten pag. 86.

wosebje mlódši delnjolužiscy Serbjo přez wudaće přen-
jeho serbskeho časopisa a přez zjenoćenje serbskich
gymnasiastow w Khoćebuzu narodne začuća wopokázali
a nadźiju na lěpše časy delnjolužiskeho serbstwa wu-
budźili. Tež njeda so přéc, zo je so wot tuteho časa
sem zaso přez pisma wšelako za serbski lud skutko-
wać pytało, a zo je so tež tu a tam bjez ludom zaso
narodna mysl hibać počala. Hač do lětow 1848 a 49
pak je so po smjerći wobeju Frycow za serbsku ryč a
narodnosć delnjeje Łužicy jara mało skutkowało. Jena
wosada so po druhej přeněmčowaše, a lěto wot lěta so
ličba Serbow pomjeńšowaše. Tež přez knihi a pisma
so jara mało za serbski lud skutkowaše¹⁾. Jenož na
jeneho jeničkeho muža móžemy tudy z džakomnej wu-
trobu spomnié, kiž je w tutym času za Serbow něšto
pisał. To běše Jan Sigismund Bjedrich Schindler, ro-
dženy 1758 we Wjerbnje, wot 1796 hač do swojeje
smjerće 1841 wyšši farař w Picnu. Tón samy wuda
w lěće 1791 historije stareho, a w lěće 1800 historije
noweho testamenta, 1793 knižki za Serbow, w kotrychž
woni wšelake domjace žiwjenje a hospodarstwo nastu-
pace rozwućenja dostachu, wot 1824—1829 přédarske
knihi a w lěće 1825 cyle swjate pismo stareho a no-
weho zakonja. Wudaće tuteho noweho, přeni króc do-
spólneho wudawka cyleje biblije w delnjolužiskej serb-
skej ryči wobstara pruske hłowne bibliske towarstwo
w Barlinje, kiž bě k temu wot britiskeho bibliskeho
towarstwa w Londonje přez Dra Pinkertona pjenježnu

¹⁾ W lěće 1786 dostachu delnjolužiscy Serbjo hakle za
wšitke swoje wosady powšitkomne spěwarske knihi pod něm-
skim napismom: „Wohlfingerichteteß wendischeß Gesangbuch“. Ně-
kotre lěta pozdžišo wuńdžechu hišće jene druhe mjeńše spěwarske,
kiž so wosebje při pohrjebach trjebaju.

pomoc dostalo. Wot tuteho časa sem pak so tež cyle swjate pismo w delnjołužiskej serbskej ryči wjacy čišćalo njeje, jenož nowy testament je so 1848 z nowa w Hródku pola Săbiša wudał. Hišće někotre druhe knihi je njeboh Schindler nimo pomjenowanych do serbskeje ryče přeložil, na příklad modlerske, džakomne khěrlušy po skónčenej wójnje atd. Tež krajna wyšnosć jeho zaslužbu wo duchomne zbože serbskeho luda spózna, a ministerstwo kultusa w Barlinje připokaza jemu w léće 1829 jako wurjadnu podpjeru k wudaću serbskich přédarskich knihi 100 tolerjow, na čož wón w prjedyryči k svojim přédarskim kniham z džakomnej wutrobu spomina. Runje kaž pak bě Schindler jenički, kiž so w tutym času přez serbske pisma za swój lud staraše, tak tež bě tuta pjenježna pomoc, kotruž wón wot wyšnosće dosta, jenička w tutym času. Na druhej stronje je so runje won w tym samym času wot nižšich wyšnosćow, wot superintendentow, duchomnych a wučerjow jara wjele přećiwo serbskej ryči pisało, ryčalo a skutkowało, hač so na posledku poradzi, štož sebi tajcy mužojo žadachu, přeněmčenje wulkeho džěla serbskeho luda. W léće 1848, při kotrymž tudy z našim přepytanjom stawiznow delnjołužiskeje ryče a narodnosće na khwilu zastanjemy, běštaj jenož hišće khoćebuski a hródkowski wokrjes cyle serbskej. W tutymaj wokrjesomaj su hišće wšitke wosady serbske, teho dla so tež hišće we wšitkich cyrkwjach, do kotrychž su Serbjo zafarowani, serbscy přěduje, a we wjele šulach so tež hišće k najmjeišemu křesćijanska wučba serbskim džěćom serbscy podawa. W khoćebuskim wokrjesu bydla Serbjo w 17 wosadach pod duchomnym wobkedźbowanjom 20 serbskich duchomnych. W hródkowskim wokrjesu namakaš Serbow we 8 wosadach, a přěduje

so jim tudy hišće wot 8 serbskich duchomnych kóždu njedźelu serbscy. Wyše tuteju serbskeju wokrjesow namakaju pak so tež hišće Serbjo w žarowskim a we wulkim džěle kalawskeho wokrjesa. W žarowskim wokrjesu so tak wjele, hač je mi znate, w žanej cyrkwi wjacy serbscy njeprěduje, hač runje by to wosebje w Kólsku a w Rogowje hišće nuzne było. W kalawskim wokrjesu so Serbam hišće we 8 wosadach wot 10 duchomnych serbscy přěduje; w Žarnowje, w Wikach, w Łazu a w někotrych druhich wosadach pak je so w tutym lěstotetku serbska ryč z božich domow wuhnała, hač runje su tute wosady hišće nimale cyle serbske. Při kóncu tuteje peridy, kotrejež stawizny smy nětko přepytali, mějachu po tajkim delnjolužiscy Serbja hišće w třoch wokrjesach 33 hłownych cyrkwjow, w kotrychž so jim wot 38 serbskich duchomnych hišće serbske bože služby dźeržachu. Tola mamy hišće přispomnić, zo so w kalawskim wokrjesu jenož hišće we złym Komorowje, Třencu a we Wětošowje kóždu njedźelu serbscy přěduje, we Lutach, we wulkim Ranju, w Malinu a w Kalkojcach husto hakle za wósom njedźel junkróc, a w Lubnjowje kóždej dvě njedźeli. Zo budže so při tajkim špatnym wobstaranju serbskeho luda bohužel tež w tutech poslednišich serbskich wosadach serbska ryč a narodnosć snadno hižom za někotre džesac lět zhubić, je jara k wěrje podobne. Bóh cheył toho dla bórzy tež delnim Serbam swěrných džělačerjow wubudzić, młodych a rychłych serbskich wótcincow, kiž bychu zdźeržeć pyтали, štož hišće k zdźerženju je, a zaso twarili a pozběhnyli, štož je surowosć njeprěcelow serbskeje ryče a narodnosće w prjedawšich časach potorhać, wutupić a zaničić pytala.

Smy so tak z lětomaj 1838 a 39 w hornjej a z lě-

tomaj 1848 a 49 w delnej Lužicy k periodze mlodeho Serbowstwa priblizili, kotrehož pracowanja so we swojich scěwkach a plodach hišće dospolnje tu khwilu přewidzić njedadža: dha tudy z našim přepytowanjom stawiznow serbskeje ryče a narodnosće na čas zastanjemy. Snadno so za 10 abo za 20 lět, hdyž so dopjelni našich wutrowow najhorcyše žadanje a cyle serbowstwo zaso w rjanym narodnym kćewje steji, wušikniše pjero namaka, kiž pracowanje a skutkowanje mlodeho Serbowstwa za serbsku ryč a narodnosć wot lětow 1838 a 39 sem wo-
piše a tak dale wjedže, štož smy tudy započeli. Bjez tym pak

Bóh luby cheył kručić
Tu mlodu nam krej,
Zo žołmi strowa, čila
W myśli narodnej.

* * *

Přewidzomnosće a dopomnjeća dla přistajimy tudy scěhowacy přehlad:

Stawizny serbskeje ryče a narodnosće.

Wot K. Jenča.

- I. Wot započatka serbskich stawiznow hač do dwanateho stotetka. Časopis II. a III. lětnik, zeš. II. str. 61—83.
- II. Wot dwanateho stotetka hač do reformacie.
Časopis II. a III. lětnik, zešiwk III. str. 117—138.
- III. Wot reformacie hač do sydomlětneje wójny.
Časopis IV. a V. lětnik, zešiwk II. str. 49—81.
- IV. Wot sydomlětneje wójny hač do založenja wraeslaw-
skeho a budyskeho towarstwa w lětomaj 1838 a 1839.
Časopis VI. a VII. lětnik, zešiwk II. str. 76—111.

Serbske přisłowa a přisłowne prajenja.

Zrjadował a rozmnožił

Jakub Buk.

*Čítane a kritisecy rozsudžane w zhromadžiznje filologiskeje sekcije
4. oktobra 1854.*

Čitarjo scěhowacych rynuńkow snadź so dopomuja, zo smy hižom w poslednim zešiwku časopisa (str. 31—50 tuteho lětnika) dvě scě serbskich přisłowow ze wšelakimi přispomnjenjemi podali. Hižom tam bu (na str. 33) podotkujene, zo maja so wot čistych a woprawdžitych přisłowow přisłowne hrónčka abo poryčadła rozdžěleć. Tutu wěc chcemy tón króć dale a hlubje rozpytać a rozsudžěć. Druzy Słowjenjo, wosebje Češa, su we přisłownistwje najbóle tak rozdžěleli: přisłowa a porjekadla. Tež pola nas móhło so tuto rozdžělenje přiwzać. Tola při hlubšim rozsudžowanju přisłowneho materiala nastawa ta myslička, hač traž so njeby na scěhowace wašnje rozdžěleć hodžato: I. woprawdžite přisłowa (proverbia) a II. přisłowne prajenja (proverbialiter dicta); a přisłowne prajenja móhće snadź so dale takle rozdžěleć: 1) přisłowne přirunanja (comparationes proverbiales), 2) přisłowne hrónčka (enunciationes proverbiales) a 3) přisłowne poryčadła (phrases proverbiales). Po tutym rozdžělenju bychmy we přisłownistwje měli: A. Přisłowa, na př. kajawki su njewróćawki; lěpje pod swojej wěchu, hač pod cuzej třechu atr. B. Přisłowne přirunanja, n. př. stupić so, kaž słaby płat; temu so dže, kaž trukam při drozy atr. C. Přisłowne hrónčka, na př. tón sebi tež myslí, zo jemu kral swinje pase; wón sedźi, jako by jemu pawk hubu zapřadł atr. D. Přisłowne poryčadła, na př. liški honić; mydło wjezě atr. Njewěmy, hač budže tuto rozdžělenje kritisecy za dobre spóznać; tež je nam ćežko, hižom nětle krutu definiciu wot kóždého z tutych pomjenowanjow postajić: tola pak cheemy tón króć přisłowny material po tutych kategoriach rozdžělić spytać. Snadź je tón abo tamny, kiž so na tute wěcy wustjeji, tak přecelny, zo nam swoje měnjenje wo tym wozjewi. Najčežšo je druhdy z wěstosću postajić, hač to abo tamne přisłowne prajenje do přisłownych hrónčkow abo do přisłownych poryčadłow słuša; my smy při tym bóle na fórmu, hač na zmysl džiwać dyrbjeli, štož pak je přecy słaba wěc. — Nimo přisłowow a přisłownych prajenjow su bjez ludom hišće wšelake druge, temu podobne wěcy, kotrež su tež hromadžanja hódne. Přede wšěm ma so tudy na protyčne prawidła (jeli móhće so tak pomjenować?) spomnić. Tak so na př. praji: Marja rozsywarka; Hórban hejduš syje; Pawola zymu zawola;

Matej zemju zanka abo wotanka; na swjateho Hawta — je kal a rěpa zrala; na Symana Judy — khowajće křudy, — lamajće kije, — wobuwajće so črije, — pytajće rukajcy atr. Wo kermuši praji so: Po kwasu maš žonu, — po křéiznach maš džěčo, — po kermuši wobodrjene scěny — a ničo dale. Štóz je bjez ludom žiwy, móže husto wšelake tajke prajenja styšeć. Kóždy pak je lubje prošeny, zo by sebi tajke wěcy napisował a filologiskej sekcii připóstał, jelizo je na hinajše wašnje wozjewić njecha. Tón raz mamy so wosebje k. k. duchomnymaj Seilerjej a Imišej za wšelake wažne přinoški džakować.

A. Přisłowa.

(200 přisłowow hl. str. 33—48).

Ach, mój Božo,
Hdže budže k lětu moje ložo?!

Bóle měšane,
A lěpše je.

Bóle so pije,
Bóle so chce.

Časka mjaska
W bróžni praska;
Muka
Z bróžnje kuka.

205 Dawaćer je wumrjet,
A syn so njeje po nim radził.

Druha hlowa,
Druha mysl.

Druhi kraj,
Druhe wašnjo.

Fiks je slaknył,
A Dolhodosć je tež něhdy žiwy był.

Hdyby hubička wodzičku pila,
Dha by móšnička pjenježki měla.
(Hdyž njechaše hubička wodzičku pic,
Dha zadžerny móšnička rié.)

210 Hdyž hospoza wumrje,
Je mēnje jeji a mlóka;
Hdyž hospodar wumrje,
Čuje ľubja a wosrjedk.

Hdyž khudy wumrje,
Dha maľo zwonja;
Hdyž bohaty wumrje,
Dha ďaloko zhonja.

Hdyž přińdze na kupjenje,
Dha přińdze na traďanje.

Hdyž so prošeř khlěba najě,
Dha je najhórši.

Hdyž spytaš,
Dha zhoniš.

215 Hdyž wysoko zalězeš,
Dele dze ćežko.

Hdžež mloda do domu přińdze,
Tam stara křidľa krydnje (ďóstanje).

Hdžež plót je roztorhany,
Tam kózdy lohko zalěze.

Hdžež so kuri,
Tam je woheń.

Hdžež so wari,

Tam so pari.

220 Hluboka brózda,

Dolhi klós.

Huscíše sej nadrjebiš,

A huscíše dyrbiš jěsć.

Jena

Nima mjena.

Jeneje muchi dla

So dobra jědz prječ njekida.

Jenož zo maš klětku,

K ptačkej budže rada.

225 Kaž pluh kliniš,

Tak wora.

Kowarjowy dórtk

Krawcowy wobjed.

Kóždemu snopej

Narosće powrjestlo.

Kóždy paduch

Ma swoju wuryč.

Krawy njezjebaš;

Dawaja, kaž su dóstale.

230 Khorosć přičeri na konju,

Po štyrjoch prječ lěze.

Ludzo činja protyku,

A Bóh wjedro.

- h | Macocha zły prut.
- h { Mikusk je wumrjel,
A Dawačk njeje so hišće narodził.
- h { Mjeńši
Je rjeńši;
Wjetši
Bóle bječi.

235 Mudremu so husto wudrje.

Na mozyrojtoh woła
Słuša mozyrojta kwaka.

Na twjerdy pjeńk
Twjerdy klin.

Nahły dešćik do wěnce
Wěšćer wulkoh bohatstwa.

Něchtóžkuliž by here był,
Hdyby piskać móhl.

240 Njeprošenych hosći
Za helu sadžeja.

Njerjad so najbóle symjeni.

Njezbožo ludźi wujedna,
Smjereć jich zruna.

Pobožni
Su wobožni.

Přez wyššich ludźi prohi
Njestajej rad nohi.

245 So njesměš dale přěsčerać,
Hač so móžeš prikrywać.

h { Sobota
Khudoh muža robota.

Stajnje slónčko njeswěci.

Suchi pos, hdyž so nažerje,
Je najhórši blawkař.

Sylny šcini sej najskerje škodu.

250 Syty hlódnemu njewěri.

Štož je wyše,
Zjědža myše.

Štož wariš,
To wukidnješ.

Štóž hlada kazanja,
Njech hlada tradanja.

{ Štóž je jara mudry,
Tón je husto bludny.

255 Štóž mjelči,
So njeprěryči.

Štóž něšto zle na myslach ma,
Rad swěčku pódla njestaja.

Štóž sej w léce hwizda,
Tón njech w zymje rejwa.

Štóž šklenčki dopije,
So rady wopije.

Teho dla ma kowař klěšće,
Zo njetrjebał sam přimać.

- 260 Tři dny stare hriby
A tři dny stari kermušni hosćo
Su jenak lubi.

Tunja kup
Rady droha kup.

W swojim času próca mała
Je wulke džěto zlutowala.

Wilki — łazy spody šilki,
Małki — spody ławki.

h. { Wšelko,
Mój wjelko,
Hdyž liška doma njeje.

- 265 Wulki — njejě žane kulki,
Mały — žane jahły.

Wuži waj zrjadnje,
Dha wuži waš dołho.

Z wumješka
Do brjuška.

Zeger (časnik) zastanje,
Ale čas nie.

h. { Zopa (poliwka)
W brjuše hopa.

- 270 Žadyn khumšt njeje protyku činić,
Hdyž je lěto nimo.
-

B. Přistowne přirumanja.

- Běžec, kaž skulej.
Boječ so, kaž wudra.
Čahnyć so, kaž drohī čas.
Čahnyć so, kaž powrjestlo.
- 5 Doma ležec, kaž jěž w džěrje.
Doma ležec, kaž šwinc.
Hlupy, kaž scěna.
Hórši, kaž (hač) drapa.
Khodzić, kaž wał lodow.
- 10 Lěni, kaž pjenk (hnój).
Měšec so, kaž pazdzerje do rée.
Na šiju lězc, kaž drapa.
Nuzne męc, kaž myš w njedželach.
Pišecć, kaž twarohowy męc.
- 15 Pobožny, kaž kocor pola twaroha.
Prašec so, kaž připolnica.
Přecy w jenej drasće, kaž woł w jenej koži.
Při něcim stejo wostać, kaž woł při wale syna.
Přiměrječ so k něčemu, kaž kokoš k šćenju.
- 20 Rosć, kaž řepa (hrib).
Rózdžerać so, kaž žaba na šćernjo (na šćernišću).
Słowo, kaž worjeh.
Slěny póžerać, kaž male džěco.
Smječ so, kaž butřanka.
- 25 Smječ so, kaž Němc (slěpc) na tykanc.
Smorčecć, kaž dundyr w plónuchach.
Smorčecć, kaž jěž w plónčiku.
Stać, kaž muž w mėsacu.
Staj, kaž psyk a kóčka.
- 30 Stupic so, kaž slaby plát.

- Sy, kaž stara Wałpora.
Šiplić so, kaž bruk w njerjedze.
Škrēc so, kaž butra na slóncu.
Temu huba dze, kaž mlynske kopyčko.
35 Temu huba na khlóšćenje wisy, kaž kozy.
Temu so dze, kaž knježim zastojnikom.
Temu so dze, kaž trukam při drozy.
Temu so zda, kaž prašiwemu proseću.
Teptać, kaž gjanzor w blóće.
40 Trjechić, kaž čert do horncow.
Trjepotać, kaž wosowy list.
W zbożu sedзец, kaž Malešćenjo w blóće.
Wisac, kaž čerw za skoru.
Wiselne, kaž šibjenčne drjewo.
45 Wjerecé so, kaž mucha w zwarzje.
Wjerecé so, kaž mutlička (wjertawka).
Wobužny, kaž stary stupjeń.
Wokoło khodzić, kaž gmejnska heja.
Wokoło łazyć, kaž črjowo.
50 Wokoło łazyć, kaž zywanje.
Wokoło skakać, kaž hornčerski hólc wokoło
Wudzèrać, kaž sowa. [hlinjaneje jamy.
Wupjerać so, kaž naduty mých (hójb).
Wušne, kaž dzěsću britej.
55 Wušne, kaž psej cypy.
Wušny, kaž pos w kemšach (w kuchni).
Z głowu mjetać, kaž knjejski kón.
Zakhadзец, kaž rjecaznik.
Zakhadзец, kaž złe njedobre.
60 Žwac, kaž kocor kolbasu.
-

C. Přislowne hróněka.

Bić někoho, hač wolij dawa.

Bojiš so, zo ěi rić hlówu wottorhnje (na hl. skoči)?

Bojiš so, zo móhl sebi lěnju žilku načahnýc?

Ćma, jako by kolmaz kidał.

5 Ćma, zo móhl motyku powisnýc.

Ćma, zo móhla sekera wisac.

Daj sebi něšto smužkate (pisane) džeć!

Hlupy, zo móhl słomu žrać (a kamjenje přikusowac).

Jeho nan je so w butřancy tepił.

10 Jeje česć za njej běha.

Jemu Němc na hubu bije.

Jěc, jako by z njebozom wjercał.

Jich pos a naš pos staj něhdy z jeneje šklě jědloj.

Jich wol je so něhdy z našeje luže napił.

15 Mortkowčenko z prózneho pija.

My budžemy jeja bělic a škorpizny tebi dawać.

My budžemy tež khlěb pjec.

Nuzne měc, jako by tykancy pjekł.

Placnýc někoho, zo so jemu bjezwoći zaswěci.

20 Prasnýc někoho, zo jemu čerwjenka wuskoči.

Prječ, jako by jeho wichor wzał.

Přińc, hdžež kury a husy seru.

Sedzi, jako by jemu pawk hubu zapřadł.

Strowa ta hlówa (kiž tu tehdom budže)!

25 Škrěčiš, jako by ěi ročk wulecał.

Taj drje tež z jenej karu jězdžitaj.

Taj staj kaž na jene kopyto bitaj.

Tam je len hač do kolen a konopje hač do wušow.

Tam je tajka njerodnosć, zo móhle swinje kwićeć.

30 Tam njeje dušnjc, hdžež so dań sobu za blido syda.

Tam so khachle čumpaja (su panyle).

Tebje je dobro po smjeré póslač.

Tehdom budu ja w pincy rejwać.

Teho je tež prawje koza liznyła.

35 Tej dawno počki ščerkotaja.

Tej kózda pčolka bórči.

Temu je Hadam kmótr byl.

Temu prawje sadło rosće.

Temu su makowych hlójkow nawarili.

40 To je džewjata woda wot pjeluški (powzki).

To je, jako by kokoš do hromady žita zaklepal.

To je tež běle, jako loňši sněh a lětuše blóto.

To je tež rune, jako motedło, a kriwe, jako wrjećeno.

To móhl přecy němski spěwać!

45 To su mi wysoke prohi za moje nohi.

Tón je serp zjědl, abo tež: Tón je třesku pózrjel.

Tón njeje hódny, zo by jeho z wózhorom zarazył.

Tu maš měch a raki (měch a lučwo).

Ty sy sróču nóžku zjědla.

50 Wěm hižon, hdže twoja kryda piše.

Wot teje muki so tež žadyn khlěb pjec njebudže.

Wón je džewjeć rjemjesłow a džesaty slěpc.

Wón je tam pječeny a warjeny.

Wón njeje zady pjecy pobyl.

55 Wón sebi mysli, zo jemu kral swinje pase.

Wšak sy, kaž na jenej žily.

Wšitcy nimo trječichu, naš nan při samym (trjechi).

Wšitko k Rakecam wisy (z wětrnikom steji).

Wšudžom pódla być, hdžež pos wopuš zběhnje.

Žwać, jako by woł do wody škerjedžil.

D. Příslovné poryčadla.

- Běle z wóčka brać.
Bělej ručcy nosyc.
Brjoha so přimnyć.
Do swojeho hornčka hladać.
5 Hotowy na wusmužowu horu.
Kamjenski nós měć.
Kocora čahać.
Koči pomjatk (rozom) měć.
h Kózlika wjazać.
10 Kraholcam prudla lac.
Kruwu předać a husle kupić.
Kunčika domoj přihnać.
Khachlicy přilěpjeny być.
Khlěb w psyčej hěće (budže) pytać.
15 Lěnjeho pasć.
Liški honić.
Mydlo wjezć.
Na cyły swět so wudać.
Na fararjec ladko přiněć.
20 Na khribjet so synyć.
Na pěsku ryby lojic.
Na swjatu Nihdu.
Na wodže mlócić.
Na wšěch hozdźikach być.
25 Někomu třěsku rubać.
Někomu woči wótrjeć.
Někomu wuši trěć.
Nohi zwrócić.
Nowe lěto (hody) dać.
h 30 Po dyrdomdejach wokoło khodzić.

- Po pęcnej dani khodzić.
Po wsy khodžo klinki bić.
Protyki dzěłać.
Prózne klinčki bić.
- 35 Prazu kałać.
Psy kałać (pasć).
Psy za wopuše wjazać.
Rady bańku zběhać.
Riće woparić ze zymnej wodu.
- 40 Stajnje wokno na šiji mjeć.
Stareho łojić.
Šěsć bjez nórta.
W hajku hwizdać.
Wětr haćić a pěsk khopić.
- 45 Wjelka honić.
Wokoło płotow łazyć a psy bić.
Z luže do blóta přińć.
Z lužički do morja přińć.
Z lěwej ruku čakać.
- 50 Z mósnje jěsć.
Z něčejimi kosćemi krušwički klepać.
Z někim slepeho hrać.
Z wokatej křidu wodu nosyć.
Za kerkom lěhać.
- 55 Za psy hić.
Za zwadu jěć.
Zahe sedłować a pozdže jěć.
Ze suchej hubu zjěsć.
Zmija (kuboćika) mjeć.
- 60 Židki w kholowach.

Prispomnjenje 1. Štóż cheyl tutón kritiski text přislowow a přislownych prajenjow tu a tam z tym textom přirunawać, kotryž je Smoleř hižon we serbskich pěsničkach (Pjesnički hornych a delnych lužiskich Serbow. Grimma, 1841) wozjewit, za teho sěchuja tudy někotre přispomnjenja.

I. Přislowne přirunanja, w serbskich pěsničkach hižon wotčišćane, su: 1. 2. 4. 5 11. 12. 14. 15. 16. 22. 23. 25—29. 32. 33. 34. 36. 37. 38 40. 44. 45. 48. 49. 50. 53—57.; wšo do hromady: **33.**

II. Přislowne hrónčka, w serbskich pěsničkach hižon wotčišćane, su: 2 3. 10. 11. 13. 14. 15. 21. 22. 23. 28 30. 35. 37. 39. 40. 41. 42. 44. 47. 48. 49. 52. 55. 57. 58.; wšo do hromady: **26.**

III. Přislowne poryčadta, w serbskich pěsničkach hižon wotčišćane, su: 1. 2. 5. 10. 15. 21. 23. 27. 31. 36—40. 42. 47. 48. 57. 59. 60.; wšo do hromady: **20.**

IV. Přislowne prajenja, kotrež je hižon Seiler we lužiskim magazinje (Neues Lausitzisches Magazin. Görlitz, 1839) bjez swojimi přislowami wozjewit, su: přirunani 22 a 37, hrónčko 55 a poryčadto 47; wšo do hromady: **4.** — We slowjanskich lětopisach wot Smolerja (Jahrbücher für slavische Literatur etc. Bautzen, 1854) je drje něhdže sto přislowow wotčišćanych, ale žane přislowne prajenja. — Wot 70 přislowow, kotrež tudy pod A. steja, njejsmy w spomnjenych třoch žórtach (w magazinje, w pěsničkach a w lětopisach) žane hižon wotčišćane namakali.

Prispomnjenje 2. Skóučnje prosymy hišće wutrobnje wo to, zo bychy nam ěi, kiž za to abo tamne hižon wozjewjene přislowo abo přislowne prajenje — budž ze zhoujenja, budž z pomocu kritiki — lěpšu fórmu znaja, tu samu lubosćiwje sobudžělili. Tak ma na př. přislowo 162: „Štóż je posledni do měcha, — je přeni z měcha“ bjez ludom, kaž smy styšeli, tež tu wjele dospołnišu fórmu: „Přeni do měcha — posledni z měcha.“

Rozprawy

wo naležnosćach towarstwa Maćicy Serbskeje.

A.

Wučah z protokolla hłowneje zhromadźizny
19. haperleje 1854.

Wubjerk Maćicy Serbskeje běše so hižom 30. měrca 1854 zhromadźił, zo by programm za přichodnu hłownu zhromadźiznu wuradźował. Přitomni běchu: knj. knj. Dr. Klin, ryčnik Rychtar, direktar Buk, viced. Buk,

knihikupc Smoleř, kantor Pjekař, kandidat Mróz a Dr. Sommer. Protokoll pisaše kaplan Kućank. — Přede wšěm bu porjad za hłownu zhromadźiznu srjedu po jutrach postajeny. Na to wozjewi Dr. Klin, zo je krajne knjejstwo trjebanje serbskich bibliskich stawiznow w serbskich šulach dowolilo.

Hłowna zhromadźizna běše 19. haperleje popołnju w hosćeńcu k złotej krónje w Budyšinje. Přitomnych běše 39 sobustawow. Knjez předsyda Dr. Klin powita zhromadźiznu najpřećelnišo a spomni z wutrobnym želenjom na zbóžne wotemrjeće dotalneho městopředsydy, njeboh duchomneho knjeza a fararja Jakuba, a na jeho wulke zaslužby wo maćicu, štož zhromadźizna přez to připózna, zo na namjet knjeza předsydy wšitecy k česći njeboh knjeza Jakuba postanychu. Na to wułożowaše, dokelž přeni pismawjedźer, knj. kaplan Kućank, přítomny njeběše, město njeho knj. Smoleř, što je maćica w zaúdzěnym lěće skutkowała. Wudale běchu so štwore knihi, mjenujcy: 1) bibliske stawizny wot Bartka a Pjekarja, 2) Zelenška (II. dźěl) wot Jenča, 3) Boža krasnosć w stwórbje (II. dźěl) wot Mućinka a 4) dze-saty zešiwk maćičneho časopisa. Dokelž su bibliske stawizny wobšěrna kniha, dha běše so w zaúdzěnym lěće jenož mjenje pismow wudać móhlo. Potom wukładowaše knj. kand. Mróz, kak wjele knihi je maćica w zaúdzěnym lěće předała (za 10 tol. 10 nsl.), a kak wjele ma jich hišće na składze. Na namjet knj. Smolerja bu wobzanknjene, zo ma skład maćičnych knihi přichodnje pola pokładnika towarstwa město dóstać. Dale ryčeše so wo tym, zo je knj. duchomny Domaška slubił, nadrobny přehlad dotalneho předawanja maćičnych knihi zestajeć, na čož tón samy wułoży, kak jemu to njeje móžno bylo, dokelž je jemu na potrjebnych podložkach k temu cyle pobrachowało. Po dališim wuradźowanju, kak móhla snadź ta wěc so najlěpje do

rjadu stajić, wza ju knj. Domaška hišće junkróć na so a chce tu samu tak daloko přepytać, hač so to hodži. Knj. knihikupe Smoleř poda nět powšitkomny přehlad maćičneho knihowstwa, z kotrehož běše widžeć, zo je maćica wot lěta 1847 hač do jutrow 1854 hižon 23 knihi w 12,900 exemplarach a 10 zešiwkow časopisa w 2250 exemplarach ćišćeć dała, a zo je wot tutych knihi přez 10,000 exemplarow bjez sobustawy rozdźělenych a do luda rozpredatych. Po tutym dawša maćičny knihownik, knj. Buk, rozprawu wo maćičnej knihowni, kotraž ma tu khwilu 500 knihi. Knj. kandidat Jenč prošeše wo přisporjenje knihownje přez dobrowólne dary. Dale wobroći so knj. předsyda Dr. Klin na přítomnych knj. knj. duchomnych a wučerjow z tej próstwu, zo cheyli zawjedjenje serbskich bibliskich stawiznow do šulow spomožec a spěchować. Nět předpožiči knj. kantor Pjekar jakož maćičny pokladnik zličbowanje dokhodow (331 tol. 10 nsl. 5 now.) a wudawkow (311 tol.) towarstwa. — W nastupanju wudawanja nowych knihow w přichodnym lěće předpožiči knj. kand. Jacsławk rukopis „Powjesće z Delan“, a knj. Dr. Pful rukopis „Pěsnjeńske prawidła“, kiž ma so w časopisu wotćišćeć. Knj. duchomny Rāda přisłubi serbsku protyku, a knj. knj. wučerjo Kěrsnař, Kocor, Michałk, Hatas a Pjekar běchu serbske khoralne knižki wudžčłali, kotrychž dla ma so z duchomnej wyšnosću jich zawjedjenja do cyrkwjow dla jednać. W nastupanju słownika bu postajene, zo by so lětsa k jeho ćišćenju přikročilo. Dale bu postajene, zo by knj. pokladnik Pjekar z pomocu knj. ryčnika Rychtarja wjele lět zastate přinoški hač na najkrućišo pominał. Potom stachu so někotre wólby. Knj. vicedirektař Wanak bu za městopředsydu, knj. knihikupe Smoleř za druhého pismawjedzerja, knj. vicedir. Buk za redaktora maćičneho časopisa wuzwoleny, a jakož nowaj sobustawaj buštaj do wubjerka

knj. kandidat Trautmann a knj. kandidat Jaslawk priwzataj. Skónčnje bu na namjet knj. Smolerja a Buka filologiska sekcia založena. Po přečitanju protokolla, wot knj. vicedir. Wanaka spisaneho, bu zhromadžizna wot knj. předsydy Dr. Klina rozpušćena.

B.

Wot 1. januara hač do 31. decembra 1853 su scěhowace sobustawy Maćicy swoje přinoški wotedale.

A. Sobustawy I. rjadomnje.

(Hladaj zešiwk I. str. 63. 64.)

B. Sobustawy II. rjadomnje.

1) na lěto 1853: k. Buk, gmejnski prjódkstejer w Zyjicach; k. Michalk, wučer w Kotecach; k. Keřk, rychtar w Čornjowje; knjeni duch. Thomašowa w Mužakowje; k. Falten, džětaćer w papjerniku na Židowje; k. Rostok, wučer w Drječinjje; k. Beyer, wučer w Łuwoćicach; k. Dóržank, měšćan w Budyšinje.

2) na lěto 1852: k. Dóržank, měšćan w Budyšinje; k. Mučink, khěžnik we Walowach; k. Keřk, rychtar w Čornjowje.

3) na lěto 1851: k. Keřk, rychtar w Čornjowje; knjeni duch. Thomašowa w Mužakowje.

4) na lěto 1849: k. Kral, wučer w Radworju.

5) na lěto 1854: k. Buhl, rěznik we wulkich Zdžarach.

Darit je do pokladnicy maćicy serbskeje w lěće 1853 k. Seiler, duchomny w Łazu, dvě akcii, w plaćiznje 10 toleř.

E. Pjekař, pokladnik.

Prispomnjenje. Wubjerk Maćicy Serbskeje je postajit, zo mataj so kóžde lěto jenož dwaj zešiwkaj časopisa wudawać. Teho dla woprija tutón (VI. a VII.) lětnik, kaž tež hižon posledni (IV. a V.) lětnik, jenož dwaj zešiwkaj; přenjeje lětnikaj měještaj po štyrjoch zešiwkach.

Red.

W o p ř i j e ć e.

Šesty dzesatk basnjow. Wot H. Seilerja. . . str. 65.

Stawizny serbskeje ryče a narodnosće Wot

K. A. Jenča. - 76.

h Serbske přisłowa a přisłowne prajenja. J. B. - 112.

A. Přisłowa. - 113.

B. Přisłowne přirunanja. - 119.

C. Přisłowne hróučka. - 121.

D. Přisłowne poryčadla. - 123.

Rozprawy wo towarstwje Maćicy Serbskeje. - 125.

Přispomnjenje. Nekrolog za njeboh knjeza duchomneho Jakuba, kotryž je nam horliwy a zaslužbny Serb, knjez duchomny Imiš, přislubit, a kotryž běchmy najradšo hižom tón króć wozjewili, móže so swojeje wobšěrnosće dla hakle w přichodnem zešiwku časopisa wotčiśeć. Red,

W o p ř i j e ć o.

Pěsnjeiske prawidła a někotre pěsnje. Wot Dr. Pfula.	str. 3.
Publia Ovida list z Ponta. Přeložil Dr. Pful.	- 25.
Sołobik při Lubozu. Wot Žarina.	- 28.
Ryčespytny wotrjad Maćicy Serbskeje.	- 30.
Serbske přisłowa. Zrjadował a rozmnožil Jakub Buk.	- 31.
Serbske bibliske stawizny.	- 50.
Nekrologi. Wot redaktora.	- 51.
Mikławš Cyž. † 1. haperleje 1853.	- 52.
Michał Haška. † 27. januara 1854.	- 55.
Rozprawa wo pokładnicy Maćicy Serbskeje	- 63.

Wot 1. januara hač do 31. decembra 1853 su scěhowace maćične sobustawy II. rjadomnje swoje přinoški do pokładnicy wotedale.

B. Sobustawy II. rjadomnje.

1) na lěto 1853: k. Buk, gmejnski prjódkstejićer w Zyjcach; k. Michatk, wučer w Kotecach; k. Keřk, rychtar w Čornjowje; kujeni duch Thomašowa w Mužakowje; k. Falten, džětaćer w papjerniku na Židowje; k. Rostok, wučer w Drježinje; k. Beyer, wučer w Luwoćicach; k. Dóržank, měšćan w Budyšinje

2) na lěto 1852: k. Dóržank, měšćan w Budyšinje; k. Mučink, khěžnik w Walowach; k. Keřk, rychtar w Čornjowje.

3) na lěto 1851: k. Keřk, rychtar w Čornjowje; kujeni duch. Thomašowa w Mužakowje.

4) na lěto 1849: k. Kral, wučer w Radworju.

5) na lěto 1854: k. Buhl, režnik we wulkich Zdžarach.

Daril je do pokładnicy maćicy serbskeje w lěće 1853 k. Seiler, duchomny w Łazu, dwje akcii, w plaćiznje 10 toler.

E. Pjekar', pokładnik.

Při spomnjenje. Sobustawy druheje rjadomnje njebě nam móžno na poslednju stronu hišće přistajić, a dyrbimy teho dla jich mjena hakle w přichodnym zešiwku časopisa woteišćec.

Porjedženja.

W prjedawšim (10.) zešiwku časopisa, stron. 44, ryněk 22 čitaj: Sylle (wupr. Syllje) za: Syllly; stron. 45, ryněk. 8 — 9 — 10, čitaj: Josuje, Jehowje, Eloje, za: Josui, Jehovi, Eloj.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1853 — 1854.

Redaktor

Jakub Buk.

VI. a VII. Lětnik. — Zešiwk II.

12

W Budyšinje.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.